

Handbiker Tim de Vries, winnaar van de Vondel Games 2015
Foto: Ada Geels

Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten **Amsterdam**

15 oktober 2015

Stichting
**Onbeperkt
Sportief**

mulier instituut

Colofon

De Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten Amsterdam is een uitgave van Stichting Onbeperkt Sportief. Deze rapportage is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het Mulier Instituut en met Foqus Consultancy.

Samenstelling en redactie:

Henk van Aller	Foqus Consultancy, Zeist
Annemiek Haak	Stichting Onbeperkt Sportief, Bunnik
Caroline van Lindert	Mulier Instituut, Utrecht
Ine Pulles	Mulier Instituut, Utrecht

Met medewerking van:

Remko van den Dool	Mulier Instituut, Utrecht
Sven Bakker	Mulier Instituut, Utrecht

Foto omslag:

Ada Geels

Sporter omslag:

Tim de Vries Handbiker, winnaar Vondel Games 2015, www.reade.nl

Stichting Onbeperkt Sportief

Regulierenring 2b
Postbus 200
3980 CE Bunnik

030 659 73 00

info@onbeperktsportief.nl

www.onbeperktsportief.nl

© 2015 Stichting Onbeperkt Sportief

Alle rechten voorbehouden. Uit deze uitgave mag niet worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt, in enige vorm of enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige ander manier, tenzij dit kenbaar wordt gemaakt bij de uitgever.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
1.1 Actief sporten en bewegen	6
1.2 Sport en bewegen door mensen met een handicap	6
1.3 Doelgroep mensen met een handicap	7
1.4 De gemeente en haar rol bij sportstimulering mensen met een handicap	8
1.5 Beoogde resultaten	9
1.6 Leeswijzer	9
2. Aantal mensen met een handicap in gemeente Amsterdam	10
2.1 Aantal mensen met een lichamelijke handicap in Amsterdam	11
2.2 Aantal mensen met een verstandelijke handicap in Amsterdam	17
2.3 Aantal kinderen met een handicap in Amsterdam	18
3. Sportaanbod voor mensen met een handicap	21
3.1 Landelijke cijfers over sportaanbod voor mensen met een handicap	21
3.2 Het sportaanbod voor mensen met een handicap in Amsterdam	21
4. Gehandicaptensportbeleid gemeente Amsterdam	29
4.1 Beleidskader	29
4.2 Sportplan 2013 – 2016	29
4.3 Plan van aanpak gehandicaptensport	30
4.4 Amsterdam is van iedereen, coalitieakkoord	31
4.5 WMO beleidsplan 2012 – 2016	31
4.6 VNG-notitie - Drie decentralisaties	31
4.7 Grenzeloos actief	32
5. Constateringen en aanbevelingen	33
5.1 Mensen met een lichamelijke handicap in Amsterdam	34
5.2 Mensen met een verstandelijke handicap in Amsterdam	36
5.3 Kinderen met een handicap in Amsterdam	37
5.4 Aanbevelingen	37
Literatuur	40
Bijlagen	
Bijlage 1. Toelichting op methode vaststellen aantal mensen met een handicap	41
Bijlage 2. Schatting aantal mensen met een handicap op kaart	47
Bijlage 3. Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap	50
Bijlage 4. Vindplaatsen mensen met een verstandelijke handicap	54
Bijlage 5. Overzicht speciaal onderwijs, speciaal basisonderwijs, praktijkonderwijs, leerweg ondersteunend onderwijs	56
Bijlage 6. Aandeel beweeglijke activiteiten van de totale hoeveelheid beweging voor mensen met een lichamelijke handicap	59
Bijlage 7. Sportaanbod gemeente Amsterdam	60

Samenvatting

Achtergrond

Op basis van de beschikbare, meest recente cijfers, heeft naar schatting ruim 10 procent van de Nederlanders een handicap die extra ondersteuning of aanpassingen vraagt bij het bewegen en/of sporten. Gehandicaptensport draagt bij aan gelijke kansen, rechten en mogelijkheden voor mensen met een handicap en leidt tot een betere gezondheid en hogere kwaliteit van leven. De gemiddelde sport- en beweegparticipatiegraad voor mensen met een handicap blijft echter nog achter ten opzichte van mensen zonder handicap.

Om initiatieven die gehandicaptensport bevorderen blijvend (boven)lokaal te verankeren is de rol van gemeenten onmisbaar. Zeker nu gemeenten belast zijn met de uitvoering van een aantal wetten die ook gehandicaptensport raken (waaronder de WMO), is het van belang dat gemeenten hierbij worden ondersteund met de juiste kennis. Met behulp van de Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten wordt aangegeven wat de potentiële behoefte aan gehandicaptensport in de gemeente Amsterdam is. Het afzetten van deze mogelijke behoefte tegen het aanbod voor de sporters met een handicap geeft inzicht in de lokale situatie.

Vaststelling aantal mensen met een handicap

Voor de vaststelling van het aantal mensen met een lichamelijke handicap per gemeente of wijk is gebruik gemaakt van de landelijke Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). In Nederland heeft 11,8 procent van de mensen van 12 tot en met 79 jaar een matige of ernstige lichamelijke handicap (periode 2008-2011). De schatting vindt plaats door deze cijfers te vermenigvuldigen met lokale cijfers naar inkomen en leeftijd, op viercijferig postcodeniveau. Daarnaast zijn vindplaatsen voor mensen met een lichamelijke handicap in kaart gebracht.

Voor de vaststelling van het aantal mensen met een verstandelijke handicap worden de vindplaatsen voor deze groep in kaart gebracht. Om iets te kunnen zeggen over het aantal kinderen met een handicap zijn de onderwijsinstellingen voor aangepast onderwijs en aantallen leerlingen op deze onderwijsinstellingen geïnventariseerd en in kaart gebracht.

Sportmatch voor mensen met een handicap in Amsterdam

Aanbevelingen

Op basis van de resultaten zijn voor gemeente Amsterdam de volgende beleidsaanbevelingen geformuleerd:

- Integrale beleidsontwikkeling, bovenlokale samenwerking

Gehandicaptensport is een onderwerp waar verschillende beleidsterreinen raakvlakken mee hebben en invloed op kunnen hebben. Het slaan van bruggen tussen deze beleidsterreinen kan een efficiënte en effectieve manier zijn om mensen met een handicap te stimuleren actief te sporten en te bewegen en dit proces te faciliteren.

Eventuele belemmeringen om te gaan sporten of bewegen worden hiermee mogelijk weggenomen of geminimaliseerd. Het opzetten van (bovenlokale) samenwerkingsverbanden en het inzetten van sportbuurtcoaches op bovenlokaal niveau biedt kansen. Het nieuwe beleid van het ministerie van VWS ('Grenzeloos Actief') sluit hierop aan. Ook regionale samenwerking met andere gemeenten draagt bij aan een betere infrastructuur en een haalbare, effectieve 'match' tussen vraag en aanbod.

- Focus leggen

Met afstemming binnen de regio kan er meer focus worden aangebracht in het beleid. Parallel aan de keuze in Amsterdam voor de focussporten, kunnen ook binnen de gehandicaptensport op lokaal en op wijkniveau keuzes worden gemaakt in de ontwikkeling van het aanbod. Daarbij kan deze Gemeentelijke Sportmatch, maar ook de afstemming met de regio richting geven.

- Structureel vindplaats aan aanbod verbinden

Het ontwikkelen en ondersteunen van aanbod zal vanaf het begin structurele aansluiting moeten hebben met de doelgroepen. Dit is het meest ontwikkeld vanuit de 'vindplaatsen' in onderwijs, revalidatie en zorg, maar de

grootste groep mensen met een handicap nemen geïntegreerd deel aan de samenleving, maar hebben bij het sporten en bewegen wel aanpassingen nodig. Deze groep zal alleen maar toenemen door de grotere inzet op de participatie van deze groep binnen de reguliere voorzieningen. Het is van belang om deze groepen structureel te laten aansluiten bij de projecten in (speciaal) onderwijs, revalidatie en zorg, ofwel via de sociale wijkteams en de buurtsportcoach te stimuleren om te sporten en te bewegen. Amsterdam heeft hier al een goede start mee gemaakt.

- (Financierings-)regelingen

Materiaal, vervoer en begeleiding vormen voor veel sporters en sportaanbieders een belemmering van financiële aard. Regelingen die deze meerkosten voor hen verlagen, moeten zoveel mogelijk bijdragen aan een lange termijnoplossing. Gemeentelijke afspraken met sportaccommodaties en sportverenigingen over de toegankelijkheid voor mensen met een handicap kunnen ook voor hen de drempels wegnemen om zich hiervoor in te zetten. Een nadere analyse van het uitleensysteem van sportmaterialen moet uitwijzen waarom dit weinig wordt benut en of dit misschien anders ingezet kan worden.

- Communicatie

Mensen met een handicap zijn vaak onvoldoende bekend met het sportaanbod. Naast de sportloketten, de aansluiting op de digitale zoekmachine 'jekuntmeer.nl' en andere vormen van communicatie over dit thema, kan in de komende periode wellicht worden aangesloten op de nieuwe initiatieven om het sportaanbod via een mobiele applicatie te ontsluiten (Uniek Sporten).

- Toegankelijk sportaanbod

Een van de voorwaarden om te kunnen sporten is toegankelijkheid. Aandachtspunt is de bereikbaarheid van de accommodaties voor het openbaar vervoer. Bij aanbesteding van openbaar vervoer dient, naast de toegankelijkheid hiervan, ook de bereikbaarheid van sportvoorzieningen meegenomen te worden.

In de ontwikkeling van nieuwe sportaccommodaties of de verbouw van bestaande accommodaties, wordt aangeraden om in een programma van eisen de toegankelijkheidscriteria van toepassing te verklaren waar mogelijk.

- Vervolgonderzoek

Deze Sportmatch heeft een overzicht gegeven van vraag en aanbod, geanalyseerd op doelgroepen en soort aanbod. Een vervolgonderzoek naar het in beeld brengen van de behoeften, motieven en knelpunten van mensen met een handicap om te sporten en het meer gespecificeerd in kaart brengen van het aanbod van verenigingen kan hier een verdiepingsslag in aanbrengen om op die manier tot een goede match te komen en om te beslissen of een focus binnen de diverse sporten voor mensen met een handicap op zijn plaats is en hoe deze gestalte moet krijgen.

1. Inleiding

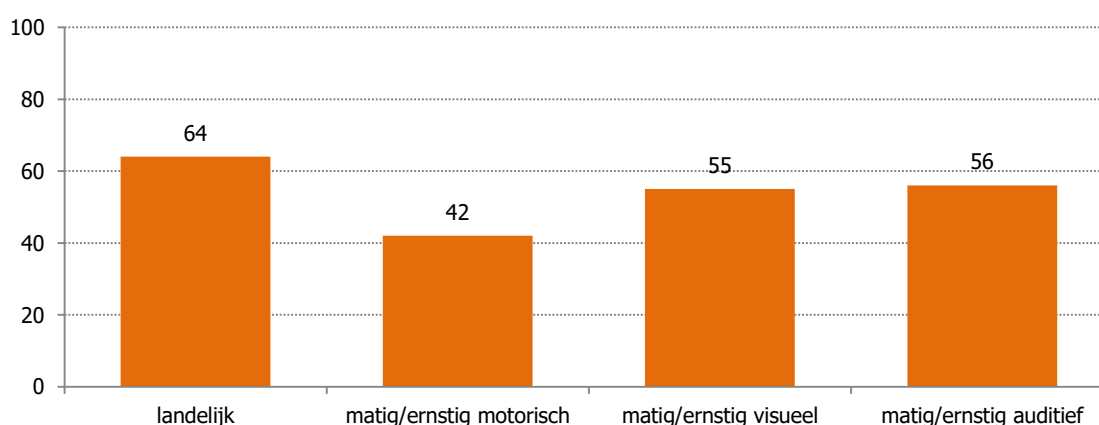
1.1 Actief sporten en bewegen

Actief sporten en bewegen heeft een positief effect op de gezondheid en op het algemeen welbevinden van mensen. Lichamelijke activiteit vergroot vitaliteit, verkleint gezondheidsrisico's en het beïnvloedt de kwaliteit van leven positief. Dit geldt zowel voor mensen met een handicap als voor mensen zonder handicap. Sport en bewegen geeft de kans anderen te ontmoeten, plezier te hebben en te participeren. Lichamelijke activiteit omvat behalve sporten ook diverse beweegvormen in de vrije tijd, zoals tuinieren, klussen, wandelen en fietsen en tijdens dagelijkse verrichtingen, zoals huishoudelijke activiteiten, fietsen van en naar werk. Voor het in stand houden en verbeteren van de gezondheid zijn er in Nederland beweegnormen geformuleerd. Een veel gebruikte norm is de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB). Deze norm schrijft voor dat volwassenen tenminste vijf dagen per week gedurende 30 minuten matig intensief moeten bewegen. Voor de jeugd geldt zelfs dagelijks een uur matig intensief bewegen.

1.2 Sport en bewegen door mensen met een handicap

Van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar voldoet 64% aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen, kortweg NNGB, zie figuur 1.1. Van de mensen met een matige of ernstige motorische handicap voldoet slechts 42% aan de NNGB. Bij mensen met matige of ernstige visuele en/of auditieve handicap ligt dat percentage rond de 55%. Ook dat percentage is lager dan het landelijke cijfer van 64 procent (zie ook rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013).

Figuur 1.1: Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB), bevolking, 18-79 jaar (%)

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2011, bewerking Mulier Instituut

Van de Nederlandse bevolking doet 52% wekelijks aan sport. Van de mensen met een matige of ernstige motorische handicap neemt slechts 29% wekelijks deel aan sport. Bij de mensen met een matige of ernstige visuele handicap is dat 42% en van de mensen met een matige of ernstige auditieve handicap is dat 38% (zie rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013).

Aan de mensen die aan sport doen is gevraagd welke sport dat betreft. In tabel 1.1 zijn de resultaten voor de periode 2008-2011 weergegeven. De belangrijkste sportieve activiteiten zijn activiteiten gericht op fitheid (waaronder ook dans). Van de mensen met een handicap die aan sport doen beoefent meer dan de helft deze activiteit. Team- en racketsporten zijn bij mensen met een motorische, visuele of auditieve handicap minder populair. Bij teamsporten kan ook weer de leeftijd een rol spelen. De meeste teamsporten worden door jongeren beoefend en de mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap zijn gemiddeld genomen een stuk ouder dan de bevolking als geheel.

Tabel 1.1: Deelname specifieke sport naar type handicap, bevolking 12-79 jaar (in procenten)

	landelijk (n=11.157)	matig/ernstig motorisch (n=1.315)	matig/ernstig visueel (n=1.185)	matig/ernstig auditief (n=586)
Geen wekelijkse sport	48	71	63	62
Gericht op fitheid (ook bijv. dans)	36	23	27	26
Teamsport	10	2	3	3
Racketsport	8	2	4	5
Overige sporten	7	3	5	8

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

Voor het bepalen van de sportparticipatie van mensen met een verstandelijke handicap wordt gebruik gemaakt van panelonderzoek onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke handicap (Panel Samen Leven, NIVEL). Tevens wordt onderzoek uitgevoerd onder vertegenwoordigers van woonlocaties voor mensen met een verstandelijke handicap. Uit onderzoek dat in 2009 en 2012 is uitgevoerd onder woonlocaties bleek dat bij 42% van deze locaties minder dan de helft van de bewoners deelneemt aan sport en bewegen in de vrije tijd. Deze bewoners doen meestal op medisch/therapeutische basis aan sport en bewegen (42%), zie rapportage (On)beperkt sportief 2013, Von Heijden et al, 2013.

Uit het Panel onderzoek komt naar voren dat driekwart (72%) van de mensen met een lichte of matige verstandelijke handicap in 2012 aan één of meer sportieve activiteiten heeft deelgenomen. De helft van de mensen doet dit één keer per week. Twee vijfde sport een aantal keren per week, maar niet dagelijks¹. Een vergelijking met de NNGB is niet beschikbaar.

1.3 Doelgroep mensen met een handicap

De doelgroep mensen met een handicap is divers. Dit rapport is gericht op mensen met een verstandelijke handicap en mensen met een lichamelijke handicap. In deze rapportage is geen onderscheid gemaakt tussen de termen mensen met een handicap, mensen met een handicap en gehandicapten. In deze rapportage gebruiken we de term 'mensen met een handicap'.

Uit landelijk onderzoek (CBS Gezondheidsenquête, zoals gebruikt voor het schattingsmodel) blijkt dat in de periode 2008 tot en met 2011 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar één of meer vormen van een matige of ernstige lichamelijke handicap heeft.² Onder lichamelijke handicaps vallen motorische, visuele en auditieve handicaps. Wanneer wordt gesproken over een zintuiglijke handicap kan deze zijn onderverdeeld in een visuele of auditieve handicap. Mensen die een lichte handicap hebben op een van de hiervoor genoemde gebieden worden buiten beschouwing gelaten (circa 38% van de bevolking van 12-79 jaar heeft op zijn minst een lichte, matige of ernstige handicap).

Bij speciaal onderwijs wordt ook gesproken over kinderen en jongeren met gedragsproblemen (cluster 4 onderwijs). Zij worden doorgaans niet aangemerkt als 'mensen met een handicap'. Bij het overzicht van vindplaatsen zijn ze echter wel opgenomen. Sommige sportstimulerings interventies zijn juist ook op deze groep kinderen en jongeren gericht.

¹ De hier genoemde cijfers zijn afkomstig uit een onderzoek van het Nivel, Panel Samen Leven. De ondervraagden zijn naasten van mensen met een beperking. Deze cijfers geven geen algemeen beeld van de doelgroep.

² Uit de onlangs door RIVM gepubliceerde 'Gezondheidsmonitor 2012' komt naar voren dat landelijk 14,8 procent van de bevolking van 19 jaar en ouder één of meerdere beperkingen heeft in horen, zien of bewegen. Dit cijfer wijkt af van de 11,8 procent uit de Gezondheidsenquête van het CBS. Zie toelichting in bijlage 1.

Mensen met een chronische aandoening zijn in dit rapport niet als specifieke doelgroep meegenomen. Deze doelgroep is zeer gedifferentieerd, er zijn grote onderlinge verschillen. Bij de ontwikkeling van het rekenmodel is deze doelgroep daarom niet meegenomen.

Een chronische aandoening kan ook een lichamelijke functiestoornis tot gevolg hebben. Mensen met de spierziekte multiple sclerose kunnen bijvoorbeeld als gevolg van de achteruitgang van hun spierfuncties in een rolstoel terechtkomen. Er is dus wel sprake van overlap tussen lichamelijke beperkingen en chronische aandoeningen. In het rekenmodel waarmee wordt ingeschat hoeveel mensen in een gemeente of wijk een lichamelijke handicap hebben, zijn alleen mensen met een chronische aandoening meegerekend die als gevolg van hun aandoening ook te maken hebben met een lichamelijke handicap. Mensen met een chronische aandoening sporten vaak in een aparte groep. Het overzicht van specifiek sport- en beweegaanbod is wel opgenomen in deze rapportage.

Definitie samengevat

Motorische handicap	Handicap in mobiliteit (bewegen) als gevolg van een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking, bijvoorbeeld door een amputatie, dwarslaesie, spasme.
Visuele handicap	Vermindering van zicht of volledig gezichtsverlies.
Auditieve handicap	Doof of slechthorend (taal-ontwikkelingsstoornis (TOS) zit niet in de OECD indicator van het CBS).
Verstandelijke handicap	Een handicap van intelligentie (IQ<70) en aanpassingsgedrag (conceptuele, sociale en praktische vaardigheden die voor het 18 ^e levensjaar zijn ontstaan), bijvoorbeeld mensen met het syndroom van Down.

1.4 De gemeentelijke rol bij sportstimulering voor mensen met een handicap

Om initiatieven die gehandicaptensport of aangepast sporten bevorderen blijvend lokaal en regionaal te verankeren, is de rol van gemeenten belangrijk. Gehandicaptensport kent geen unieke eigenaar. De sectoren overheid, sport, (speciaal) onderwijs en revalidatie zijn medeverantwoordelijk voor het verhogen van de sport- en beweegparticipatie van mensen (kinderen, jongeren en volwassenen) met een handicap. Echter ook sport- en beweegaanbieders vervullen een belangrijke rol. Zij kunnen een passend aanbod ontwikkelen en (potentiële) sporters volwaardig laten participeren binnen hun organisatie.

Omdat gehandicaptensport vanwege de beperkte omvang van de doelgroep vooral in kleinere gemeenten een regionale aangelegenheid is, werken gemeenten dikwijls samen bij het zichtbaar maken van de sportmogelijkheden voor mensen met een handicap. Mensen met een handicap uit de eigen gemeenten sporten meestal bij sport- en beweegaanbieders in naburige gemeenten en andersom.

Door de verbreding van sport naar bewegen en gezondheid (en inclusie en participatie) en de politieke wens van decentralisatie (Beleidsimpuls Sport en Bewegen in de buurt, WMO, Transitie Jeugdzorg, Passend Onderwijs) is voor ontwikkeling en implementatie van aanbod een intensief samenspel tussen lokale en regionale partijen en aanbieders een vereiste. Gezamenlijke doelen, voldoende expertise en blijvende verbinding tussen deze sectoren en partijen zijn voorwaarden om gehandicaptensport of aangepast sporten verder tot bloei te kunnen brengen en de groep minder actieven te kunnen aanzetten tot een actieve leefstijl. Dit is nog geen vanzelfsprekendheid. De uitdaging is iedereen met een handicap naar eigen keuze, op eigen niveau en waar mogelijk in de eigen omgeving sport en bewegen aan te kunnen bieden.

1.5 Beoogde resultaten

Het rapport Gemeentelijke Sportmatch Gehandicapten levert voor de gemeente Amsterdam de volgende beoogde resultaten op:

1. Een schatting van de omvang van de (potentiële) sportvraag van (zelfstandig wonende) mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap voor de gemeente Amsterdam. Dit uitgesplitst op wijkniveau, naar leeftijd en aard van de handicap (motorisch, visueel, auditief).
2. Een schatting van de omvang van de groep mensen met een verstandelijke handicap en kinderen met een handicap en een overzicht van de vindplaatsen van deze doelgroepen in de gemeente Amsterdam.
3. Algemene cijfers over de sport- en beweegdeelname (op basis van landelijke cijfers) van mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap, verstandelijke handicap en kinderen met een handicap;
4. Een overzicht van het bestaande sportaanbod van de gemeente Amsterdam in de vorm van tabellen (aantallen) en kaarten (geografische informatie).
5. Analyse van de (mis)match; waar lijken (de potentiële) vraag en aanbod elkaar wel en niet te vinden.
6. Advies op basis van recente inzichten, over interventies die gemeente kan toepassen om de sportdeelname van mensen met een handicap te bevorderen via een gericht sport- en beweegstimuleringsbeleid.

1.6 Leeswijzer

Hoofdstuk 2

In hoofdstuk 2 wordt eerst de geschatte omvang (in procenten en aantallen) van de doelgroep mensen met een lichamelijke handicap in gemeente Amsterdam beschreven in de vorm van tabellen en kaarten (geografische informatie). In dit hoofdstuk zijn tevens de vindplaatsen van mensen met een verstandelijke handicap en kinderen en jongeren met een handicap in de gemeente Amsterdam beschreven in tabel en op kaart.

Hoofdstuk 3

In hoofdstuk 3 wordt kort de sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap beschreven op landelijk niveau. Vervolgens is in dit hoofdstuk een beschrijving te vinden van het sportaanbod in Amsterdam. De informatie is op verschillende kaarten gevisualiseerd.

Hoofdstuk 4

In hoofdstuk 4 wordt het beleidskader van de gemeente Amsterdam ten aanzien van mensen met een handicap en sport en bewegen beschreven.

Hoofdstuk 5

In hoofdstuk 5 zijn constatering opgenomen ten aanzien van de sportmatch evenals het advies van Onbeperkt Sportief aan de gemeente Amsterdam.

Bijlagen

In de bijlage is een toelichting op de methode opgenomen. Ook zijn in de bijlage tabellen opgenomen van de locaties van vindplaatsen van mensen met een handicap en het sportaanbod.

2. Aantal mensen met een handicap in gemeente Amsterdam

In bijlage 1 staat beschreven hoe het aantal mensen met een lichamelijke handicap is bepaald. Dit hoofdstuk richt zich eerst op het aantal mensen met een handicap en hun vindplaatsen (de potentiële vraag naar gehandicaptensport) in de gemeente Amsterdam. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan in op het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Amsterdam.

Er wordt ingegaan op het geschatte aantal en de vindplaatsen van drie groepen:

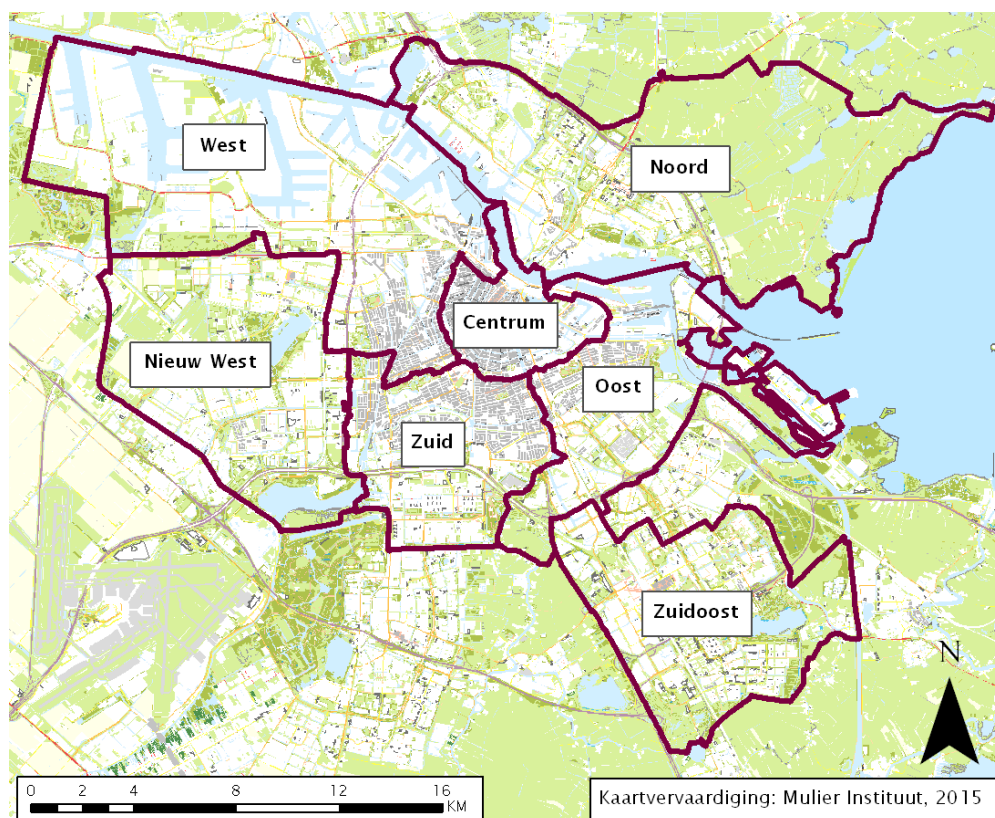
- Mensen met een lichamelijke handicap (motorisch, visueel en auditief en geschatte aantal, leeftijd van 12-79 jaar);
- Mensen met een verstandelijke handicap (vindplaatsen, alle leeftijden);
- Kinderen (met een lichamelijke en/of verstandelijke handicap en kinderen met gedragsproblemen, vindplaatsen, leerlingen).

Indeling gemeente Amsterdam

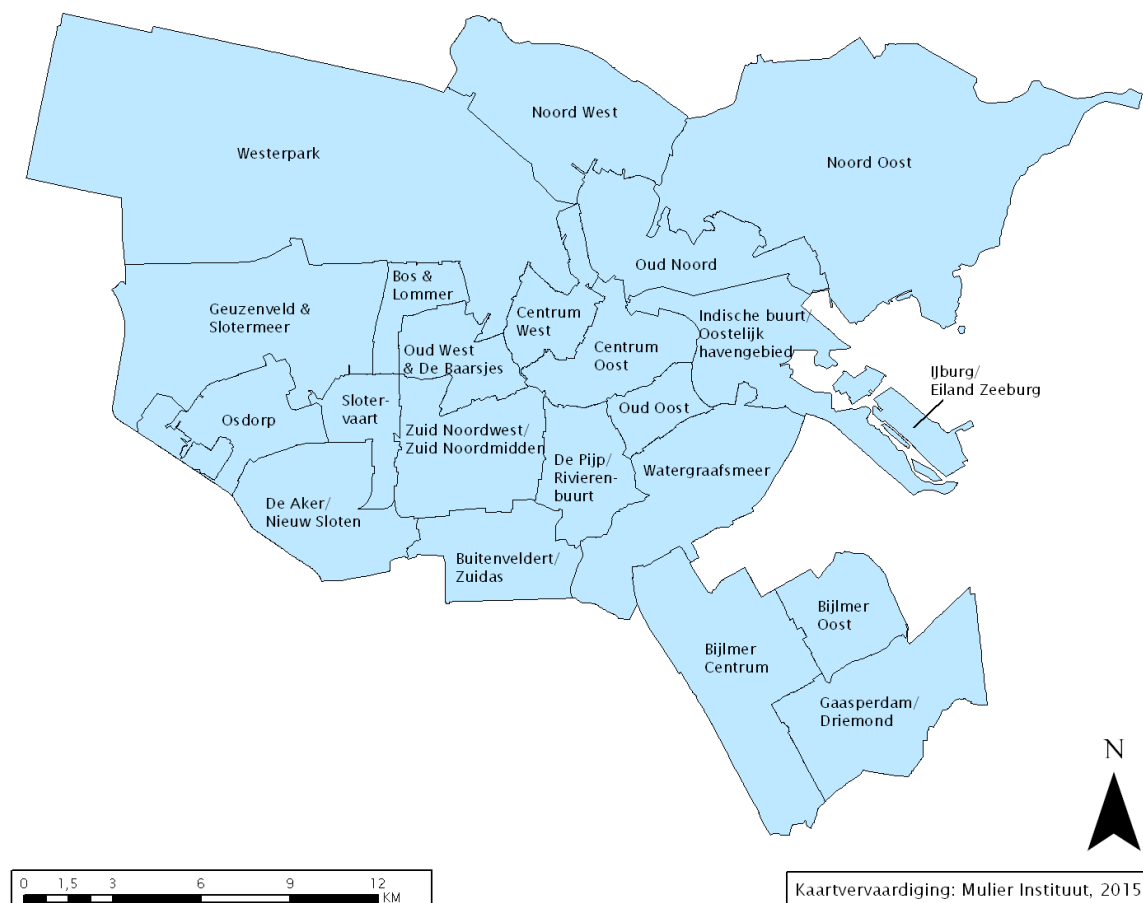
De gemeente Amsterdam is opgedeeld in stadsdelen en wijken. De gemeente telt zeven stadsdelen. Deze stadsdelen zijn in figuur 2.1 op kaart weergegeven. De indeling in wijken heeft plaatsgevonden op basis van viercijferige postcodes. Dit heeft geresulteerd in 22 wijken.

Figuur 2.2 laat de indeling van de gemeente Amsterdam in deze 22 wijken zien. De wijken zijn divers van aard. Zo heeft stadsdeel Noord een groot gebied dat zeer landelijk en dunbevolkt is. De stadsdelen West, Nieuw West, Zuid Oost kennen binnen haar stadsdeelgrenzen aaneengesloten gebieden waar veel industrie of bedrijventerreinen te vinden zijn. Zo bestaat stadsdeel West voor een groot deel uit havens en is het zuidwestelijke deel van stadsdeel Zuid Oost een groot bedrijventerrein. Hetzelfde geldt voor het zuidelijke deel van Stadsdeel Nieuw West. Dit onderzoek richt zich met name op het aantal inwoners per wijk en het percentage met een handicap. Deze achtergrondinformatie geeft extra duiding, maar heeft verder geen invloed op de cijfers.

Figuur 2.1 Indeling gemeente Amsterdam in stadsdelen

Figuur 2.2 Indeling gemeente Amsterdam in wijken

2.1 Aantal mensen met een lichamelijke handicap in Amsterdam

Bij een lichamelijke handicap maken we een onderscheid naar:

- Matige of ernstige motorische handicap;
- Matige of ernstige visuele handicap;
- Matige of ernstige auditieve handicap;
- Matige of ernstige motorische, visuele en/of auditieve handicap.

Mensen die een lichte handicap hebben op een van de hiervoor genoemde gebieden worden buiten beschouwing gelaten (circa 38% van de bevolking van 12-79 jaar heeft op zijn minst een lichte, matig of ernstige handicap). In dit hoofdstuk wordt dus alleen gesproken over mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap in de leeftijd 12 tot en met 79 jaar.

Percentage mensen met een lichamelijke handicap per wijk

In tabel 2.1 is het percentage mensen met een handicap voor de gemeente Amsterdam weergegeven naar wijk en in tabel 2.2 het aantal mensen met een handicap per wijk. In figuur 2.3 en 2.4 is per wijk het percentage en aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap (combinatie) afgebeeld.

In het landelijke onderzoek hebben we vastgesteld dat in de periode 2008 tot en met 2011 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar één of meer vormen van matige of ernstige lichamelijke handicaps heeft.

Voor de gemeente Amsterdam is het percentage nagenoeg gelijk aan het landelijke cijfer namelijk 11,6 procent, dit is een afwijking van 0,2% ten opzichte van het landelijke cijfer. Ook voor motorische, visuele en auditieve

handicaps geldt dat de percentages voor de gemeente Amsterdam nagenoeg gelijk zijn aan de landelijke cijfers. Motorisch 6,4% ten opzichte van 6,3% landelijk (afwijking van 0,1%). Visueel in Amsterdam 5,1% ten opzichte van 5,3% landelijk (afwijking 0,2%) en auditief 2,4% ten opzichte van 2,6% landelijk (afwijking van 0,2%).

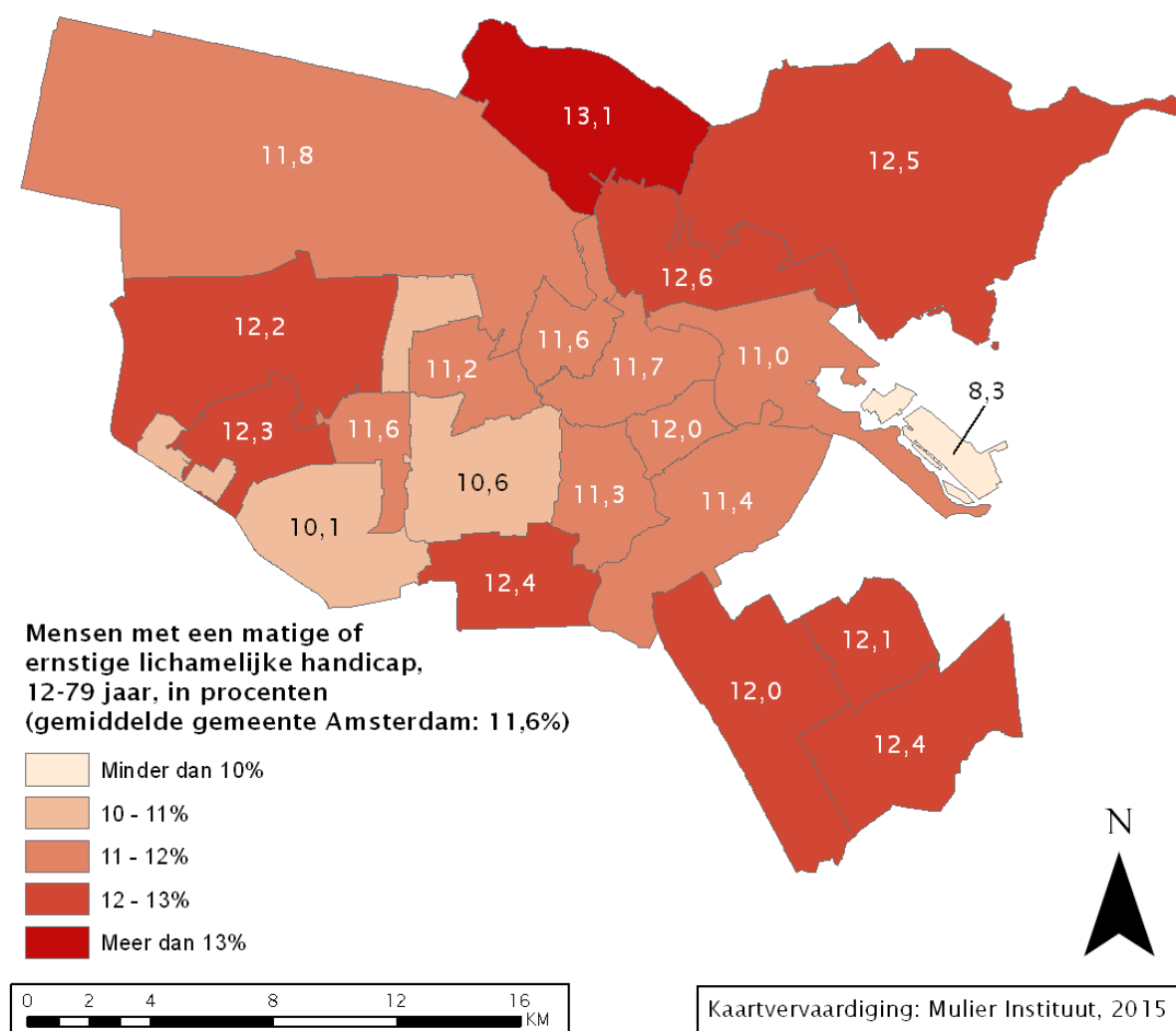
De nieuwe wijk IJburg/Eiland Zeeburg, deels nog in aanbouw, heeft met haar relatief jonge bevolking veruit het laagste percentage (8,3%) mensen met een lichamelijke handicap. Op IJburg/Zeeburg volgen de wijken De Aker/Nieuw Sloten (10,1%), Zuid Noordwest/Zuid Noordmidden (10,6%) en Bos & Lommer (10,9%). De wijk Noord West kent het hoogste percentage (13,1%). Daarnaast komen negen andere wijken boven het landelijke cijfer uit.

Tabel 2.1 Mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap, 12-79 jaar (in procenten)

	Motorisch	Visueel	Auditief	Combinatie
Landelijk	6,3	5,3	2,6	11,8
Gemeente Amsterdam	6,4	5,1	2,4	11,6
1. Centrum Oost	6,4	5,3	2,4	11,7
2. Centrum West	6,5	5,2	2,4	11,6
3. De Aker/Nieuw Sloten	5,0	4,8	2,2	10,1
4. Geuzenveld en Slotermeer	7,0	5,4	2,6	12,2
5. Osdorp	7,0	5,3	2,7	12,3
6. Slotervaart	6,4	5,1	2,5	11,6
7. Noord Oost	7,0	5,4	2,7	12,5
8. Noord West	7,5	5,7	2,7	13,1
9. Oud Noord	7,2	5,5	2,7	12,6
10. IJburg/Eiland Zeeburg	4,0	4,0	1,8	8,3
11. Indische buurt/Oostelijk havengebied	6,0	5,0	2,3	11,0
12. Oud Oost	6,8	5,3	2,5	12,0
13. Watergraafsmeer	6,3	5,1	2,4	11,4
14. Bos & Lommer	6,1	4,8	2,4	10,9
15. Oud West en de Baarsjes	6,3	5,0	2,4	11,2
16. Westerpark	6,7	5,2	2,5	11,8
17. Buitenveldert/Zuidas	6,8	5,3	2,7	12,4
18. De Pijp/Rivierenbuurt	6,2	5,0	2,4	11,3
19. Zuid Noordwest/Zuid Noordmidden	5,7	4,8	2,3	10,6
20. Bijlmer Centrum	7,0	5,3	2,5	12,0
21. Bijlmer Oost	6,8	5,4	2,6	12,1
22. Gaasperdam/Driemond	6,8	5,6	2,6	12,4

Bron: Mulier Instituut, op basis van schattingen met een model

Figuur 2.3 Schatting percentage mensen met matige of ernstige lichamelijke handicap naar wijk gemeente Amsterdam, 12-79 jaar (in procenten)

Aantal mensen met een lichamelijke handicap per wijk

Met behulp van de inwonersaantallen is tabel 2.2 samengesteld (1e kolom). Hiermee geven we inzicht in de daadwerkelijke aantallen per wijk. De combinatie van handicaps geeft aan hoeveel mensen één of meer (maximaal 3) handicaps hebben. Het is dus geen optelsom van de aantallen motorisch, visueel en auditief.

In de gemeente Amsterdam hebben naar schatting 76.382 mensen een matige of ernstige lichamelijke handicap. In absolute aantallen wonen in Oud West en de Baarsjes de meeste mensen met een lichamelijke handicap (6.479) en in IJburg/Eiland Zeeburg (1.131) de minste. Kijken we specifiek naar de soort lichamelijke handicap dan zien we hetzelfde patroon.

Tabel 2.2 Mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap, 12-79 jaar (in aantallen)

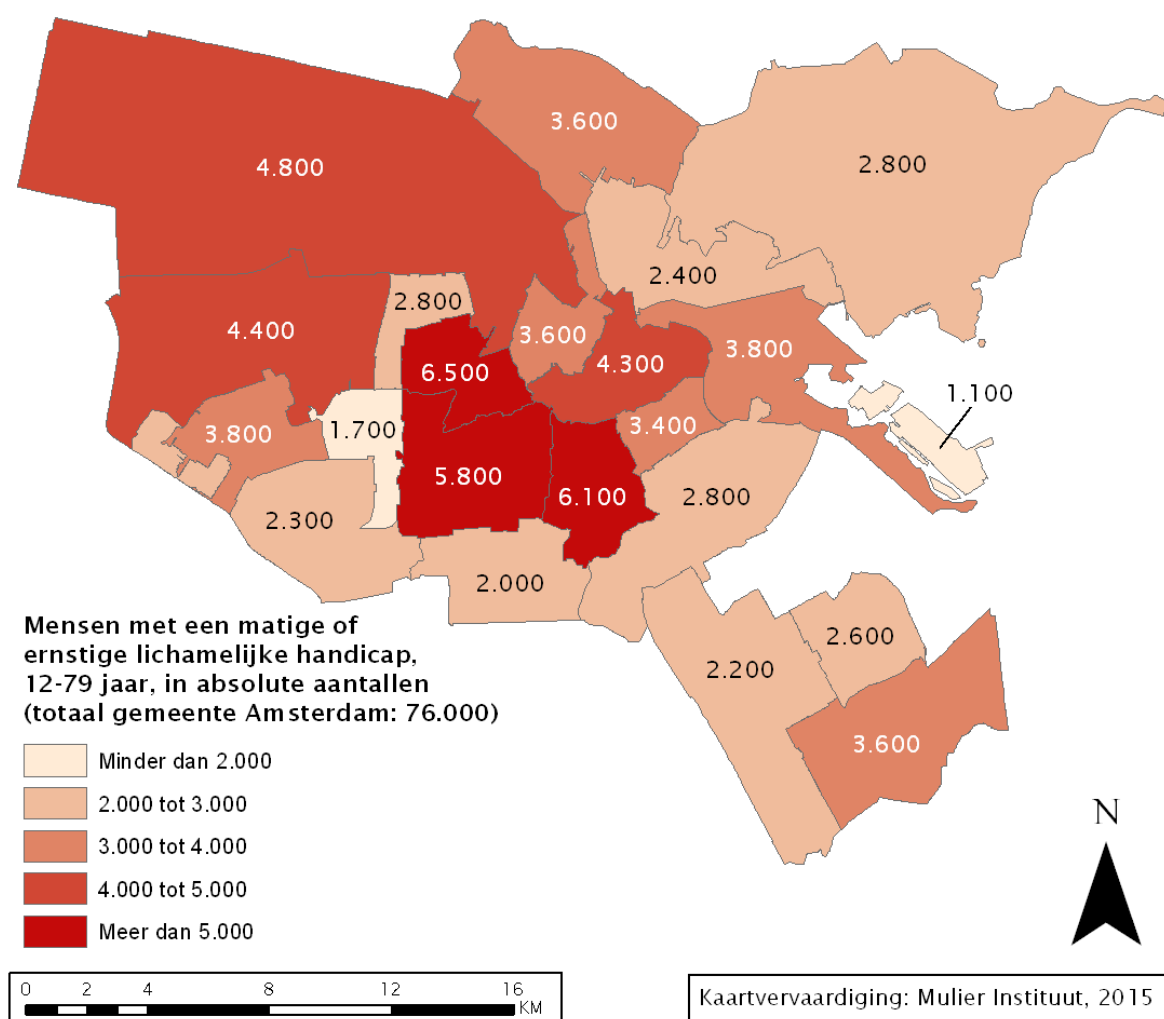
	Bevolking	Motorisch	Visueel	Auditief	Combinatie
Landelijk	13.649.748	861.530	719.777	348.734	1.614.429
Gemeente Amsterdam	660.190*	42.432	33.996	16.169	76.382
1. Centrum Oost	37.148	2.389	1.952	905	4.334
2. Centrum West	30.513	1.972	1.584	738	3.535
3. De Aker/Nieuw Sloten	22.868	1.135	1.093	495	2.309
4. Geuzenveld en Slotermeer	36.155	2.526	1.934	932	4.418
5. Osdorp	31.020	2.166	1.649	823	3.824
6. Slotervaart	14.610	941	741	364	1.693
7. Noord Oost	22.450	1.582	1.207	599	2.796
8. Noord West	27.375	2.053	1.554	752	3.583
9. Oud Noord	19.383	1.397	1.068	517	2.449
10. IJburg/Eiland Zeeburg	13.608	540	546	246	1.131
11. Indische buurt/Oostelijk havengebied	34.860	2.097	1.743	808	3.837
12. Oud Oost	28.158	1.927	1.495	702	3.368
13. Watergraafsmeer	24.303	1.522	1.238	584	2.769
14. Bos & Lommer	25.543	1.550	1.233	601	2.780
15. Oud West en de Baarsjes	57.688	3.646	2.874	1.377	6.479
16. Westerpark	40.725	2.726	2.136	1.002	4.799
17. Buitenveldert/Zuidas	15.970	1.093	846	431	1.976
18. De Pijp/Rivierenbuurt	54.540	3.398	2.734	1.305	6.136
19. Zuid Noordwest/Zuid Noordmidden	54.765	3.095	2.640	1.241	5.819
20. Bijlmer Centrum	18.005	1.253	958	449	2.158
21. Bijlmer Oost	21.190	1.441	1.144	542	2.574
22. Gaasperdam/Driemond	28.583	1.956	1.597	744	3.553

*735 inwoners waren niet toe te wijzen aan een specifiek gebied en zijn uit de tabel gelaten.

Bron: CBS

In figuur 2.4 is het geschatte aantal mensen met een matige of ernstige lichamelijke handicap op wijk geografisch weergegeven. Het betreft de cijfers in de laatste kolom van tabel 2.2 (combinatie). In bijlage 2 zijn kaarten opgenomen met een weergave van het aantal mensen met een motorische handicap, een visuele handicap en een auditieve handicap.

Figuur 2.4 Schatting aantal mensen met matige of ernstige lichamelijke handicap naar wijk gemeente Amsterdam, 12-79 jaar (in absolute aantallen)

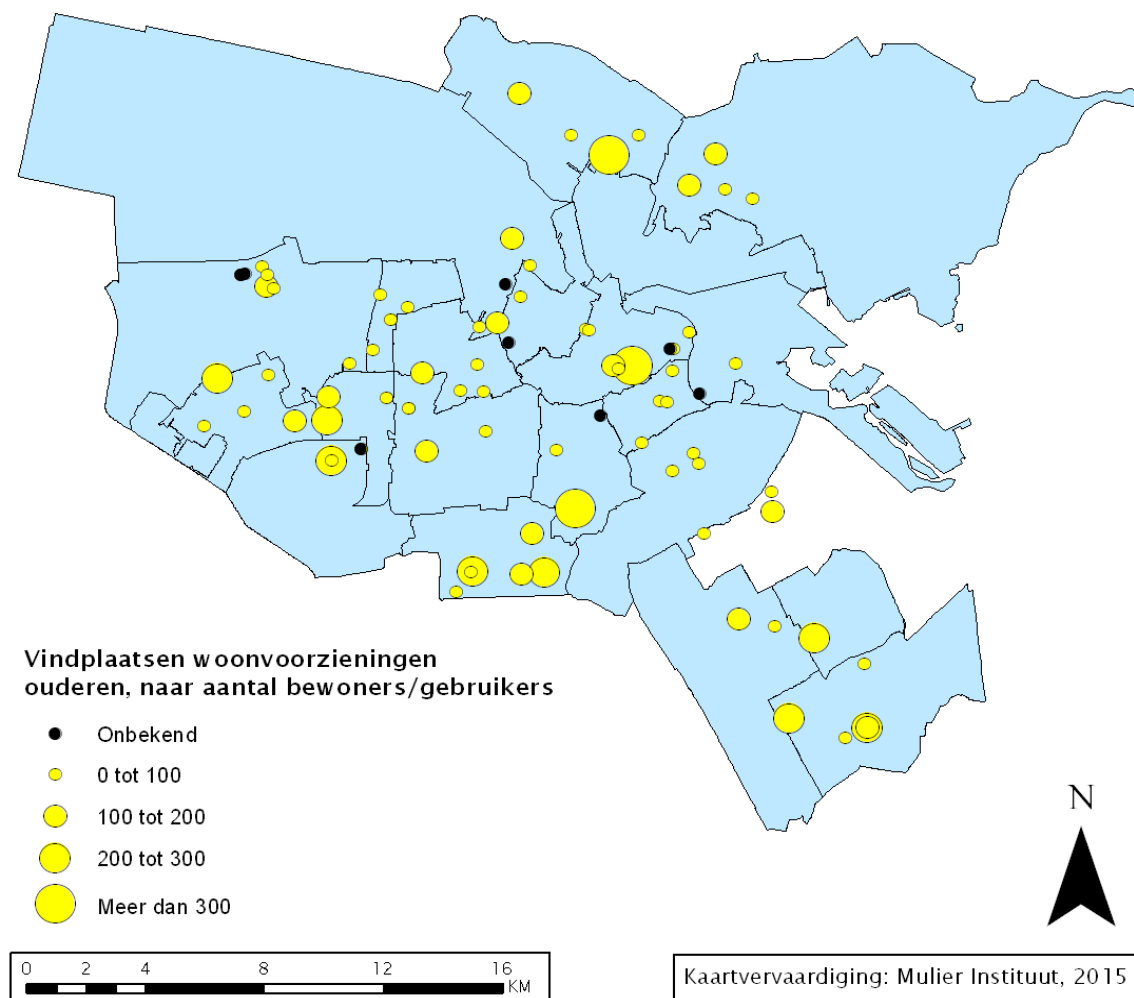

Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap in Amsterdam

Met voorgaande gegevens is in beeld gebracht hoeveel mensen per wijk in de gemeente Amsterdam een lichamelijke handicap hebben. Een kleine groep mensen met een lichamelijke handicap is via revalidatie-instellingen te bereiken. Amsterdam heeft hiervoor twee locaties van de instelling Reade (zie bijlage B3.1). Mensen, kinderen en volwassenen met een lichamelijke handicap die hier (meestal tijdelijk) verblijven voor hun revalidatie na een ziekte of ongeval hoeven niet altijd inwoners van de gemeente Amsterdam te zijn. Deze mensen kunnen echter wel tijdens of na de behandeling een sportadvies krijgen van de daar aanwezige consulent aangepast sporten. Revalidatie vindt ook plaats vanuit ziekenhuizen en vanuit enkele woonzorgcentra.

Een andere groep lichamelijk gehandicapten kan eventueel via woonzorgcentra voor ouderen worden bereikt, aangezien een groot deel van de gehandicapten uit ouderen bestaat. In bijlage B3.2 is een lijst met locaties opgenomen waar ouderen wonen en verzorging krijgen. Cordaan, Amsta en Amstelring zijn in Amsterdam belangrijke voorzieningen. Deze woonvoorzieningen voor senioren zijn tevens in figuur 2.5 naar aantal bewoners en cliënten op kaart weergegeven.

Figuur 2.5 Vindplaatsen woonvoorzieningen voor senioren naar grootte (in aantal bewoners/gebruikers) in de gemeente Amsterdam

2.2 Aantal mensen met een verstandelijke handicap in Amsterdam

Uitgaande van de prevalentiecijfers voor heel Nederland zou een grove schatting gemaakt kunnen worden van het aantal mensen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke handicap. Uitgaande van een prevalentie van 3 tot 4 promille van de bevolking voor matig of ernstig verstandelijk gehandicapten, hebben van de Amsterdamse bevolking (790.110 inwoners³) tussen ongeveer 2.300 en 3.200 mensen een matige of ernstige verstandelijke handicap. Uitgaande van een prevalentie tussen 3 tot 10 promille voor licht verstandelijk gehandicapten, hebben van de Amsterdamse bevolking tussen ongeveer 2.300 en 7.900 mensen naar schatting een lichte verstandelijke handicap.

Een andere manier om zicht te krijgen op het aantal mensen met een verstandelijke handicap zijn de geldige indicaties voor AWBZ-zorg in de gemeenten binnen de regio. Vanaf 2015 is de AWBZ veranderd en valt lichtere zorg onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De CIZ-cijfers met betrekking tot indicaties voor AWBZ zorg uit 2014 geven echter een beeld hoe groot de doelgroep mensen met een verstandelijke handicap in de gemeenten binnen de regio is. Op 1 juli 2014 hadden in gemeente Amsterdam in totaal 5.660 mensen met een verstandelijke handicap een geldige indicatie voor AWBZ zorg (CIZ, 2014). Onder hen 1.435 kinderen en jongeren in de leeftijd van nul tot en met zeventien jaar en 4.225 volwassenen van achttien jaar en ouder.

Daarnaast kan het in kaart brengen van de vindplaatsen ofwel voorzieningen voor mensen met een verstandelijke handicap in Amsterdam een beeld schetsen van het aantal mensen met een verstandelijke handicap in de gemeente. Van sommige van deze locaties is een indicatie van het aantal cliënten bekend. Onderstaande tabel geeft een totaaloverzicht van de vindplaatsen. Niet alle vindplaatsen zijn alleen voor mensen met een verstandelijke handicap, ook mensen met een lichamelijke handicap kunnen hier terecht.

De in de tabel vermelde aantallen mogen niet bij elkaar worden opgeteld, omdat cliënten van verschillende voorzieningen gebruik kunnen maken. Uit de tabel valt op te maken dat er zo'n 700 tot 1300 cliënten op een woonlocatie verblijven en circa 3500 mensen werkzaam zijn op de vier sociale werkplaatsen in Amsterdam. Opgemerkt moet worden is dat het hier gaat om mensen met een verstandelijke, lichamelijke of psychische handicap en niet alleen mensen met verstandelijk handicap. Deze locaties zijn belangrijke vindplaatsen voor het sportaanbod. De gemeente Amsterdam heeft ons verder geen informatie aan kunnen leveren over dagbesteding, dagopvang en logeerhuizen in de gemeente. Wel is aangegeven dat op enkele woonlocaties ook voorzieningen voor dagbesteding en dagopvang voor mensen met een verstandelijke handicap aanwezig zijn.

Tabel 2.3 Vindplaatsen mensen met een verstandelijke handicap

	Aantal locaties	Aantal mensen
Dagbesteding	-	
Dagopvang	-	
Logeerhuis	-	
Sociale werkplaats	4*	3500
Woonlocatie	44	673 tot 1288*

* een van de sociale werkplaatsen is in Diemen gevestigd.

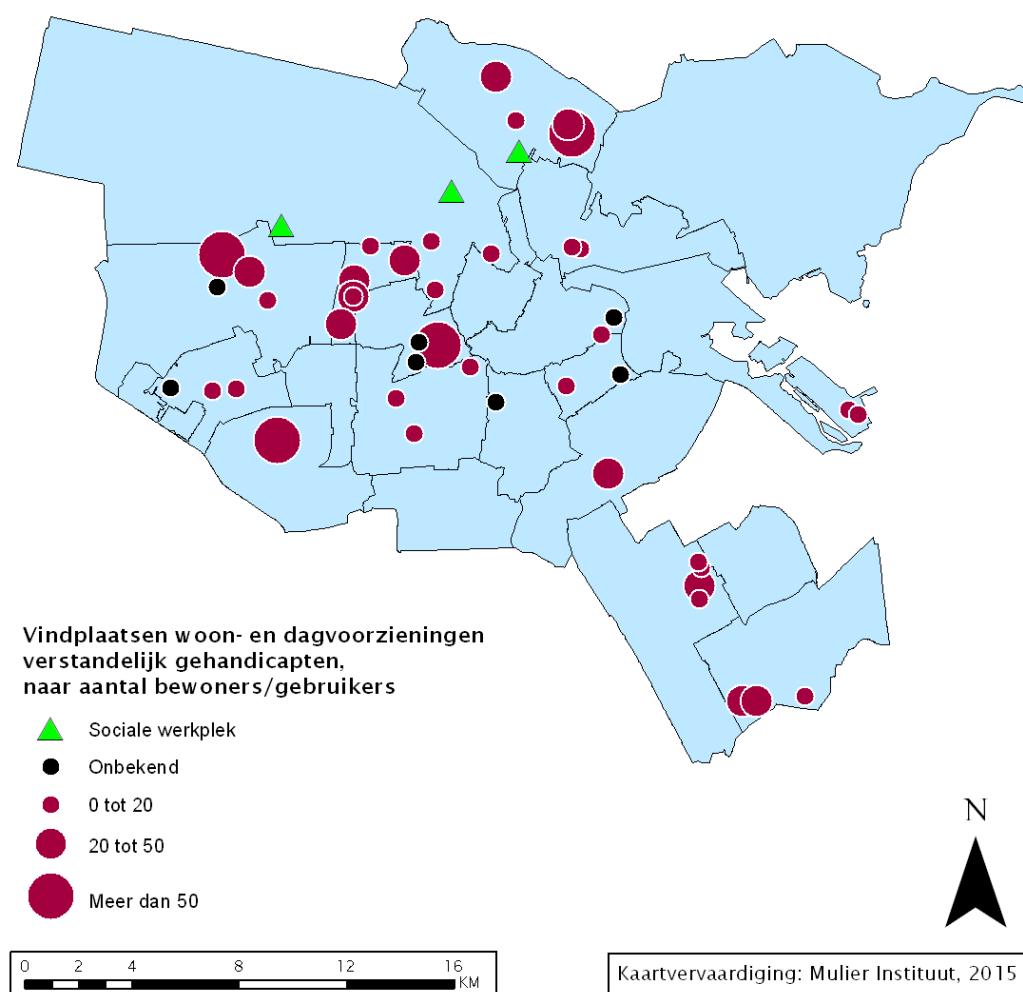
** bij enkele woonlocaties varieert het aantal cliënten tussen bijvoorbeeld 10 en 20, 20 en 50, 50 en 100 etc.

In figuur 2.6 zijn deze woonlocaties en sociale werkplaatsen voor verstandelijk gehandicapten op kaart weergegeven. Voor de woonlocaties zijn het aantal bewoners en cliënten bekend. De woonlocaties zijn dan ook naar grootte in aantal bewoners en cliënten op kaart weergegeven.

In de wijken Noord Oost, Buitenveldert/Zuidas, Bijlmer Oost, Slotervaart en Centrum West zijn geen woonlocaties voor mensen met een verstandelijke handicap of sociale werkplaatsen gevestigd. In het centrum van Amsterdam en de wijk Westerpark zijn relatief weinig woonlocaties voor mensen met een verstandelijke handicap aanwezig en in de wijken Oud West en de Baarsjes en Bos & Lommer relatief wat meer. In bijlage B4.1 zijn adresgegevens van alle vindplaatsen opgenomen die in figuur 2.6 zijn weergegeven.

³ Bron: CBS Statline 'Bevolking en huishoudens; viercijferige postcode, 1 januari 2012'

Figuur 2.6 Vindplaatsen woon- en dagvoorzieningen verstandelijk gehandicapten naar grootte (in aantal bewoners/gebruikers)

Belangrijk te vermelden is dat in bovenstaande tabel en figuur alleen de voorzieningen in beeld zijn gebracht waar mensen met een handicap wonen of werken. Mensen met een verstandelijke handicap die zelfstandig wonen of bij familie en geen gebruik maken van deze voorzieningen, dikwijls mensen met een lichte verstandelijke handicap, blijven hiermee buiten beeld. Dat wil niet zeggen dat zij er niet zijn. Deze mensen kunnen echter wel een belangrijke doelgroep zijn voor sportaanbieders. Deze mensen zullen meer individueel (via bijvoorbeeld welzijnswerkers of buurtsportcoaches) benaderd moeten worden.

2.3 Aantal kinderen met een handicap in Amsterdam

In de gemeente Amsterdam zijn 71 scholen⁴ voor aangepast onderwijs gevestigd. Het betreft hier scholen voor cluster 2, 3 en 4 leerlingen, speciaal basisonderwijs (sbo), praktijkonderwijs (pro) en leerwegondersteunend onderwijs (lwo). In bijlage 5 zijn de adresgegevens van de onderwijsinstellingen opgenomen.

Volgens opgave van de gemeente Amsterdam bezoeken totaal 9.791 leerlingen de scholen voor aangepast onderwijs in Amsterdam. Zo maken 2.713 leerlingen gebruik van speciaal onderwijs (cluster 1, 2, 3 en 4), 1.174 leerlingen van speciaal basisonderwijs, 1.692 leerlingen van praktijkonderwijs en 4.212 leerlingen van leerwegondersteunend onderwijs (tabel 2.4, peildatum 2014).

⁴ Het gaat hierbij om de locaties van de scholen. Een school met meerdere vestigingen of scholen met een aparte afdeling op een andere locatie tellen meerdere malen mee.

Niet al deze leerlingen kunnen tot de doelgroep van het sportaanbod uit Amsterdam worden gerekend, omdat een deel van de leerlingen niet in de gemeente zelf woonachtig is. Speciale scholen hebben dikwijls een regiofunctie en trekken leerlingen uit de wijde omtrek. Sporten bij een sportvereniging in Amsterdam ligt voor die leerlingen niet voor de hand, tenzij er in de eigen woonomgeving geen passend aanbod is en leerlingen genoodzaakt zijn daarvoor wat verder te reizen. De gemeente Amsterdam heeft naast het totaal aantal leerlingen ook het aantal leerlingen afkomstig uit de gemeente Amsterdam aangeleverd. Uit die opgave blijkt dat cluster 2, cluster 3 en cluster 4 scholen ook een regiofunctie hebben. Voor de andere typen scholen geldt dat bijna alle leerlingen afkomstig zijn uit de gemeente Amsterdam (tabel 2.4).

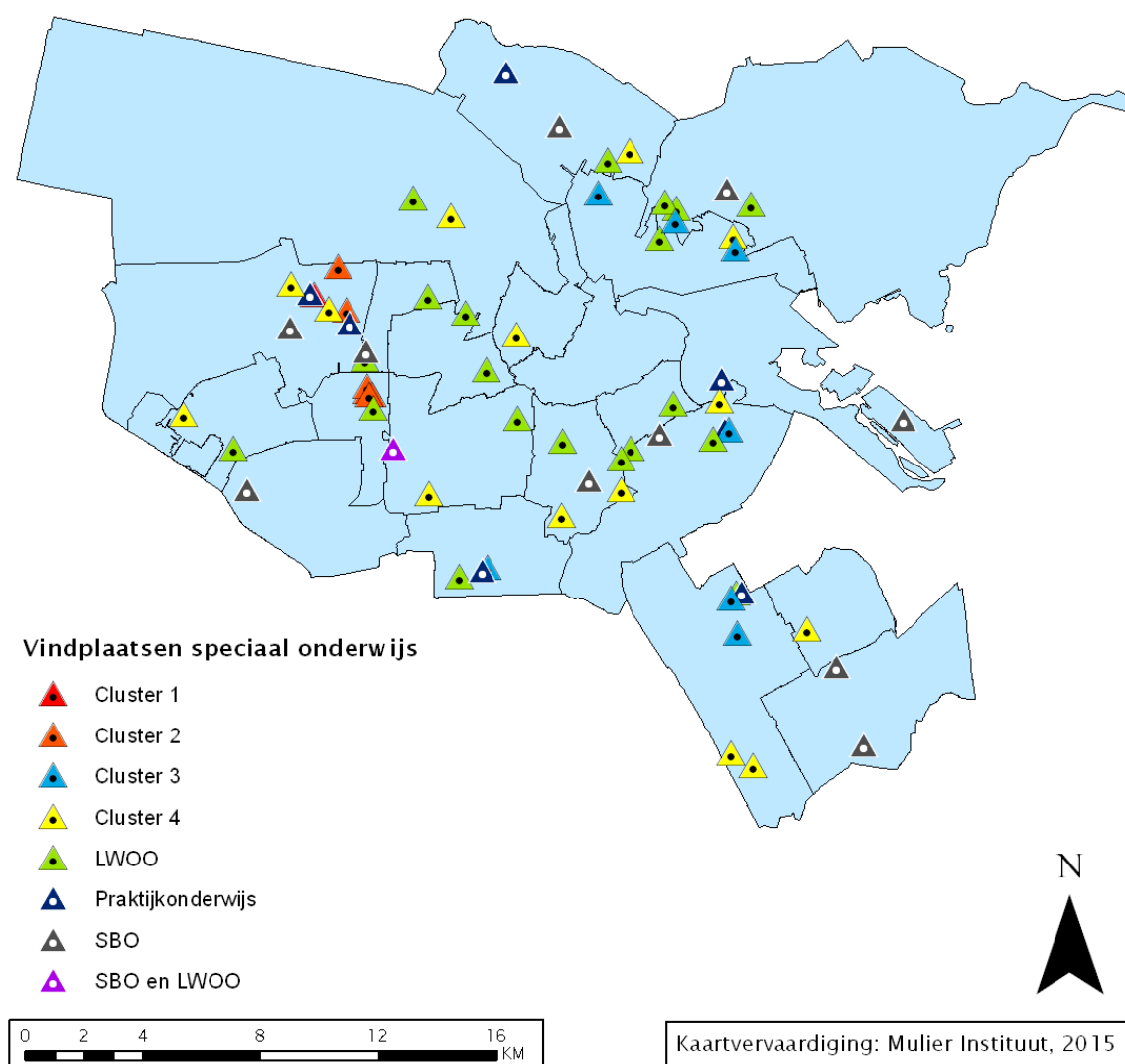
Tabel 2.4 Scholen met aangepast onderwijs

Type school	Aantal scholen	Aantal leerlingen	Aantal leerlingen uit Amsterdam
Cluster 1 (visueel)	2	80	80
Cluster 2 (auditief en spraak/taal)	6	532	383
Cluster 3 (verstandelijk/motorisch)	9	921	785
Cluster 4 (gedrag)	15	1180	906
SBO	11	1174	1144
PRO	7	1692	1685
LWOO	21	4212	4210

Op onderstaande kaart zijn de schoollocaties ruimtelijk afgebeeld naar type onderwijs.⁵ Op een locatie lijkt zowel een school voor speciaal basisonderwijs als een school voor leerwegondersteunend onderwijs gevestigd te zijn. De onderwijsinstellingen zijn voornamelijk te vinden in stadsdeel Nieuw West, met name in de wijken Geuzenveld en Slotermeer zijn relatief veel locaties voor aangepast onderwijs gevestigd. Een enkele school bevindt zich in het centrum van Amsterdam en de wijken Indische buurt/Oostelijk havengebied, IJburg/Eiland Zeeburg, Bijlmer Oost, Noordoost en Westerpark.

⁵ Sommige scholen zijn gevestigd op dezelfde locatie of in hetzelfde postcodegebied. Dit maakt dat er geen 71 (totaal aantal scholen) unieke driehoekjes op figuur 3.7 zijn weergegeven.

Figuur 2.7 Vindplaatsen speciaal onderwijs in de gemeente Amsterdam

3. Sportaanbod voor mensen met een handicap

In dit hoofdstuk wordt het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Amsterdam op kaart weergegeven. Allereerst volgen enkele cijfers uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen.

3.1 Landelijke cijfers over sportaanbod voor mensen met een handicap

Uit landelijk onderzoek onder sportverenigingen in Nederland (Sport Aanbieders Monitor 2014) komt naar voren dat 49 procent van de reguliere sportverenigingen één of meer leden met een handicap en/of chronische aandoening heeft. In 2012 was dat 45 procent (zie Von Heijden et al, 2013). Met enige voorzichtigheid gaat het om 12.000 sportverenigingen in Nederland in 2014. Het gemiddelde aantal leden met een handicap of chronische aandoening ligt laag. Dit varieert van 3 tot 12 leden per vereniging afhankelijk van de aard van de handicap en de tak van sport. Ruim een vijfde van de reguliere verenigingen met leden met een handicap heeft hiervoor aparte groepen. Bij de overige verenigingen doen sporters met een handicap mee in het reguliere aanbod. Dit zijn vaker kleine verenigingen. Als het aantal leden met een handicap rond de tien of hoger ligt dan is er vaak een aparte sportgroep binnen een reguliere vereniging. Het merendeel van de verenigingen (69% in 2014) heeft geen gekwalificeerde trainers. Een kwart van de verenigingen heeft dat wel en deze clubs hebben vaak meerdere leden met een handicap. Er is een stijgende ambitie om meer leden met een handicap aan te trekken. In 2014 had 55 procent van de verenigingen die al leden met een handicap hebben de wens om meer leden met een handicap te werven. In 2012 was dit nog 44 procent. Ruim een kwart van de verenigingen zonder leden met een handicap zou graag leden met een handicap willen werven.

3.2 Het sportaanbod voor mensen met een handicap in Amsterdam

Het sportaanbod voor mensen met een handicap is verkregen via de gemeente Amsterdam. In de gemeente Amsterdam bestaat het sportaanbod voor mensen met een handicap uit 167 activiteiten op 114 unieke locaties. Dit sportaanbod wordt niet alleen door sportverenigingen of fitnesscentra maar ook door stichtingen, buurthuizen en (thuis)zorginstellingen georganiseerd.

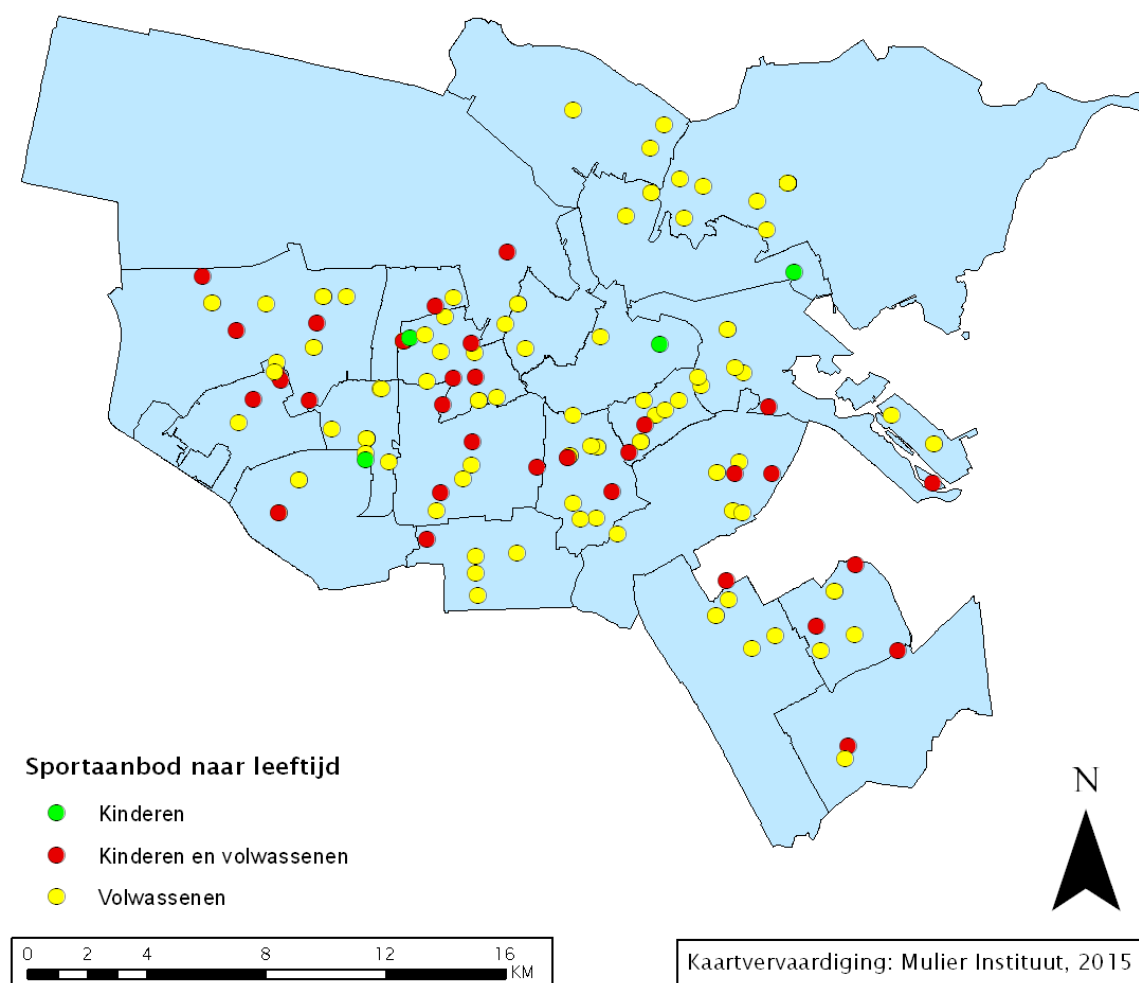
In figuur 5.1 zijn de locaties waar het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Amsterdam plaatsvindt weergegeven. Hierbij is aangegeven of dit sportaanbod zich op kinderen, volwassenen of kinderen en volwassenen richt. Locaties vertegenwoordigen de fysieke plaatsen waar het aanbod zich bevindt. Een vereniging of instelling kan op eenzelfde locatie meerdere soorten sportactiviteiten aanbieden. Zo biedt sportclub Only Friends, een sportclub voor kinderen en jongeren met een handicap, in het Ronald McDonald Centre, 19 verschillende sporten activiteiten aan. Daarnaast kunnen meerdere verenigingen of instellingen gebruik maken van dezelfde sportaccommodatie. Niet bekend is hoeveel sporters in totaal bij de verschillende activiteiten op de locaties actief zijn of hoeveel sporters met een handicap er maximaal terecht kunnen.

Het sportaanbod lijkt zich vooral te concentreren in de stadsdelen Nieuw West, Zuid, Oost en Zuidoost. In de wijk Westerpark, gelegen in stadsdeel West worden slechts op één locatie sportactiviteiten voor mensen met een handicap aangeboden. Hierbij dient opgemerkt dat dit gebied een havengebied is.

Het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Amsterdam richt zich zowel op kinderen als op volwassenen. Op vier locaties worden ongeveer 27 sportactiviteiten specifiek voor kinderen en jongeren met een handicap georganiseerd. Verder worden er 39 sportactiviteiten voor zowel kinderen als volwassenen en 101 activiteiten voor volwassenen georganiseerd.

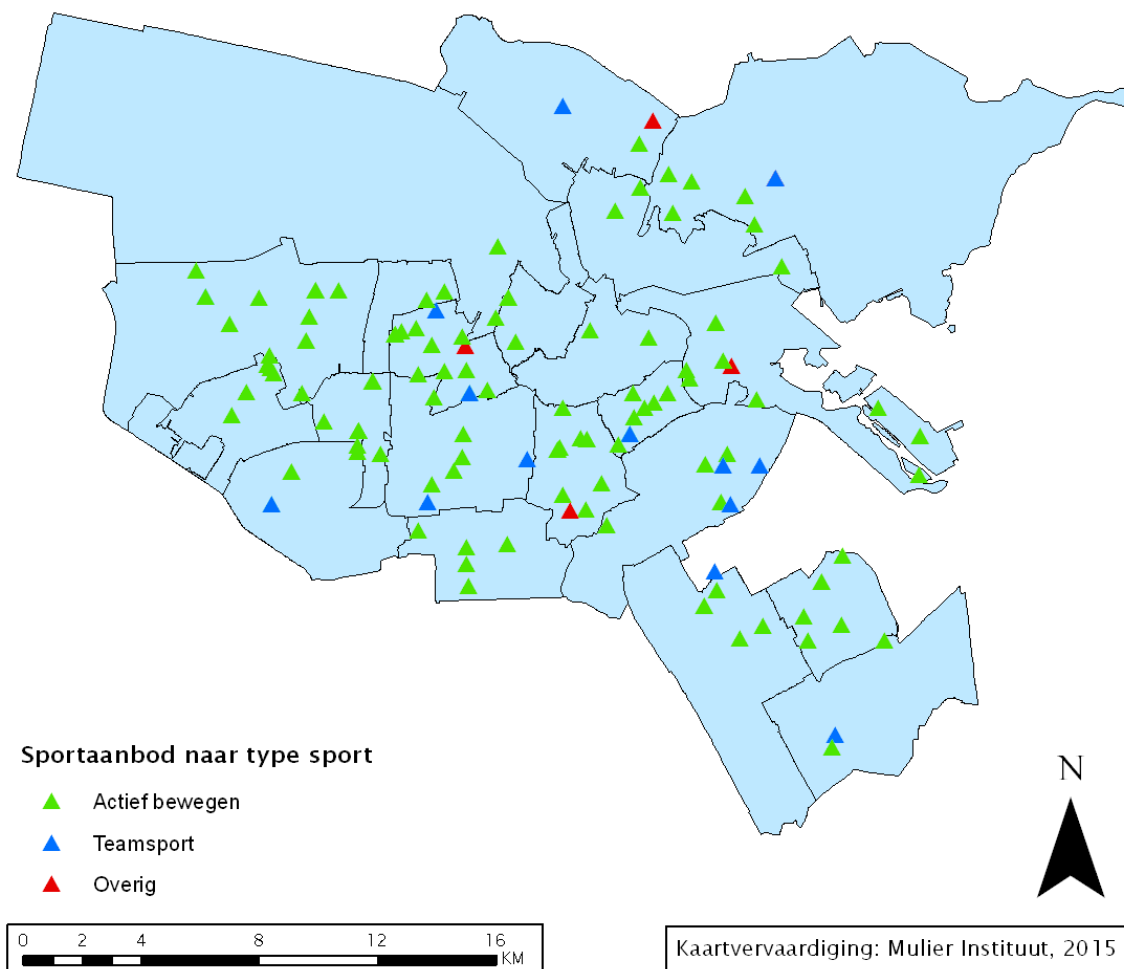
Doordat de doelgroep mensen met een handicap vergeleken met mensen zonder handicap kleiner is, er grote verschillen zijn in de aard van de handicap en bijgevolg de sportmogelijkheden, heeft het sportaanbod voor mensen met een handicap dikwijls een regiofunctie. Dit betekent dat ook mensen van buiten de gemeente Amsterdam mogelijk gebruik maken van het sportaanbod voor mensen met een handicap.

Figuur 3.1 Sportaanbod voor kinderen en volwassenen met een handicap in de gemeente Amsterdam

In figuur 3.2 is het sportaanbod weergegeven naar soort sport. Teamsporten, sporten voor twee mensen (duo), actief bewegen (solosporten en sporten als fitness, dansen, e.d.) en overige sporten (bijv. therapeutisch) zijn hierbij denkbare soorten sport. Het sportaanbod voor mensen met een handicap in Amsterdam bestaat uit teamsporten, actief bewegen en overige sporten. Het sportaanbod lijkt vooral te bestaan uit actief bewegen. Zo worden er 139 activiteiten aangeboden voor actief bewegen. Daarnaast worden er 22 teamsportactiviteiten aangeboden. Deze teamsportactiviteiten worden voornamelijk aangeboden door sportverenigingen. Tot slot worden er nog 6 overige sportactiviteiten aangeboden.

Figuur 3.2 Sportaanbod voor mensen met een handicap naar soort sport in de gemeente Amsterdam

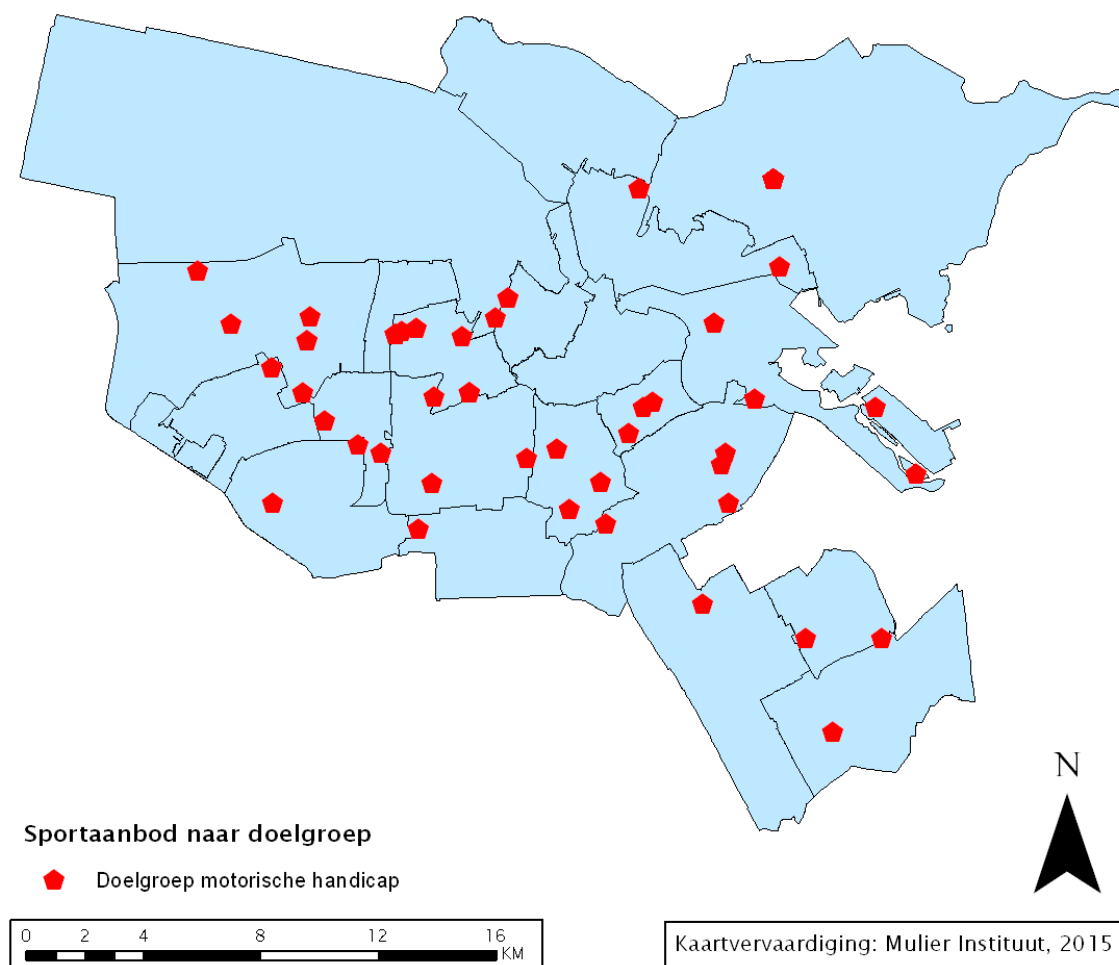

Sportaanbod voor mensen met een lichamelijke handicap

Hieronder zal het sportaanbod voor mensen met een lichamelijke handicap uitgesplitst worden naar sportaanbod voor mensen met een motorische, visuele en auditieve handicap. Tevens zal het sportaanbod voor senioren in kaart gebracht worden.

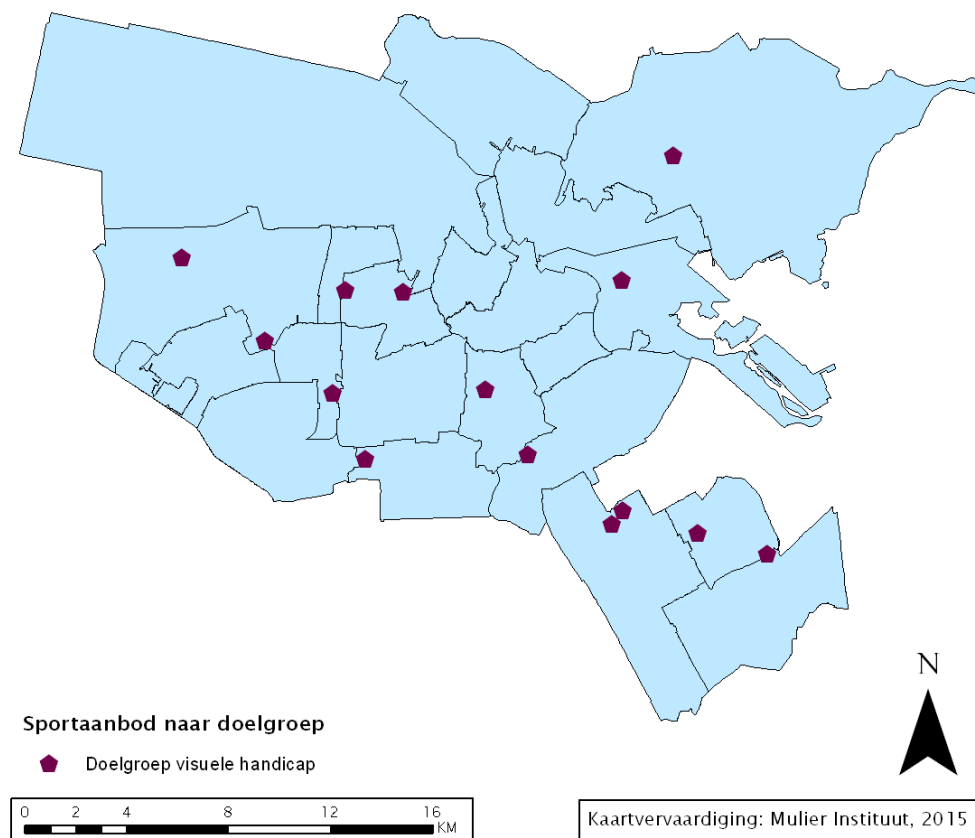
In de gemeente Amsterdam worden 72 sportactiviteiten voor mensen met een motorische handicap aangeboden. Het sportaanbod voor mensen met een motorische handicap varieert van zaalsporten, veldsporten als voetbal en hockey maar ook zwemmen en rolstoeldansen. De locaties waar dit sportaanbod plaatsvindt zijn weergegeven in figuur 3.3. Zo zien we dat de activiteiten voor motorisch gehandicapten ongelijk is verdeeld over de stad. In de wijken Noord Oost, Buitenveldert/Zuidas en Zuid Noordwest/Zuid Noordmidden worden nauwelijks sportactiviteiten voor mensen met een lichamelijke handicap aangeboden. In de wijken Zuid, West en Centrum Oost is geen sportaanbod voor mensen met een motorische handicap. Dit terwijl we in de voorgaande figuren zagen dat er wel aangepast sportaanbod in deze wijken is. In bijlage B7.1 is een overzicht opgenomen van dit sportaanbod, met type sportaanbod, adresgegevens en doelgroep (kinderen en/of volwassenen).

Figuur 3.3 Sportaanbod voor mensen met een motorische handicap in de gemeente Amsterdam

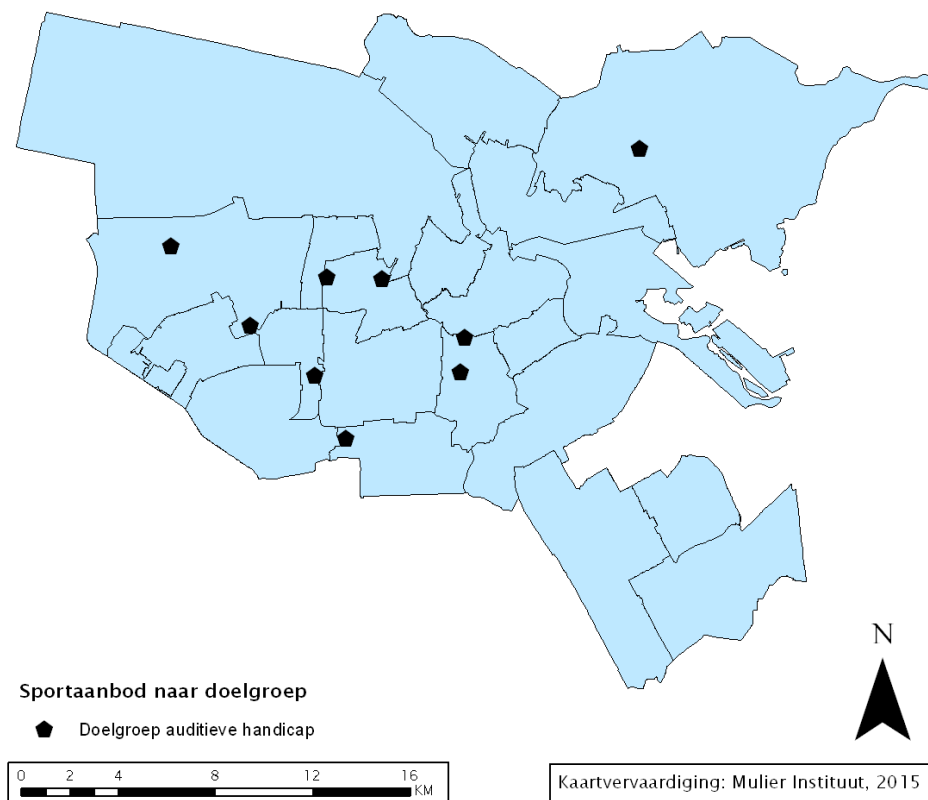

Het sportaanbod voor mensen met een visuele of auditieve handicap is een stuk kleiner (zie figuur 3.4 en 3.5). Voor visueel beperkten worden binnen de gemeente Amsterdam op 14 locaties aangepaste sportactiviteiten aangeboden en voor auditief gehandicapten op negen locaties. Onderstaande kaarten brengen dit sportaanbod in beeld (in bijlage B7.2 en B7.3 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen). Het sportaanbod voor mensen met een auditieve handicap lijkt voornamelijk geclusterd in de stadsdelen Nieuw West en Zuid waar sportaanbod voor mensen met een visuele handicap naast deze stadsdelen ook in stadsdeel Zuidoost aangeboden wordt.

Figuur 3.4 Sportaanbod voor mensen met een visuele handicap in de gemeente Amsterdam

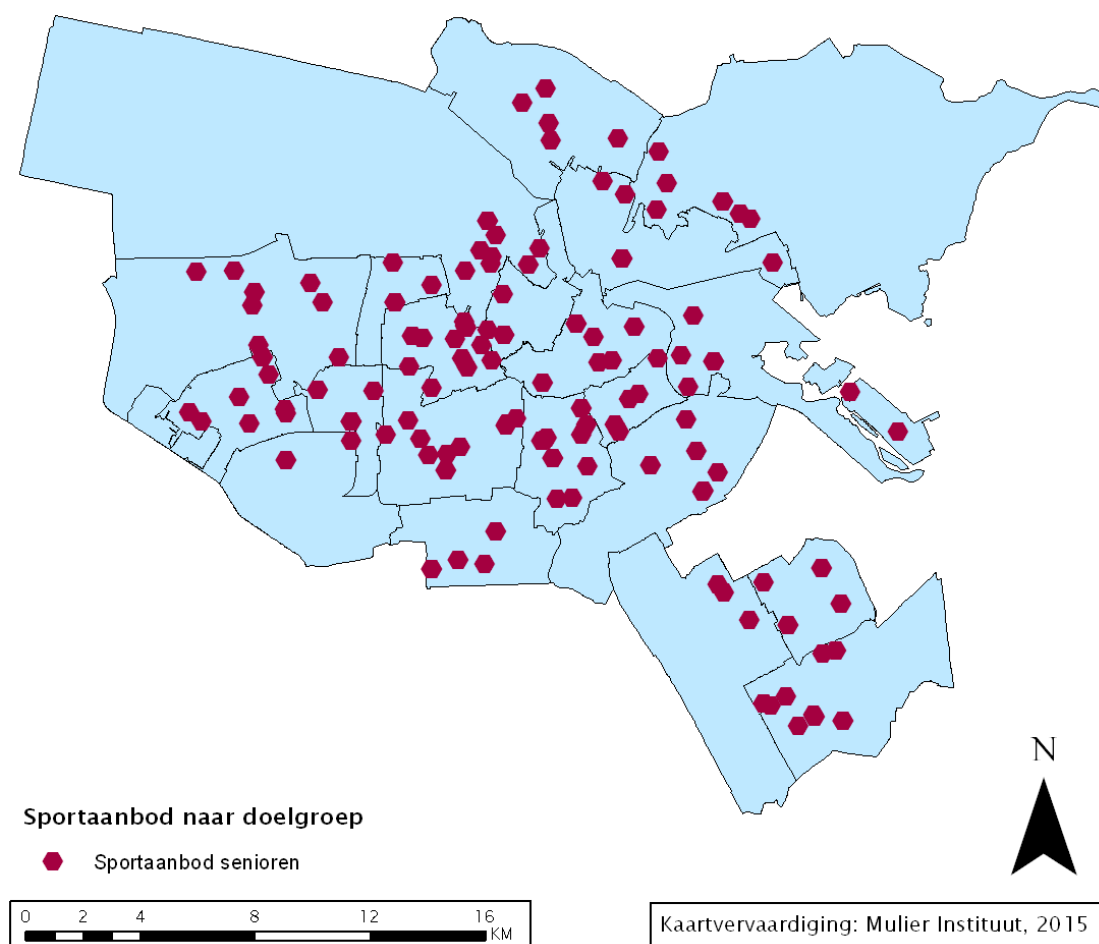

Figuur 3.5 Sportaanbod voor mensen met een auditieve handicap in de gemeente Amsterdam

Naast het sportaanbod voor mensen met een lichamelijke handicap wordt er in Amsterdam ook sportaanbod georganiseerd voor senioren. Dit sportaanbod is in tegenstelling tot het sportaanbod dat we in bovenstaande alinea's hebben besproken niet specifiek gericht op mensen met een handicap. In totaal worden er 179 sportactiviteiten voor senioren georganiseerd in de gemeente Amsterdam. Het sportaanbod voor senioren bestaat voornamelijk uit gymnastiek maar ook conditietraining en sporten als voetbal, zwemmen, hockey etc. worden aangeboden. Onderstaande kaart brengt dit sportaanbod in beeld (in bijlage B7.4 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen).

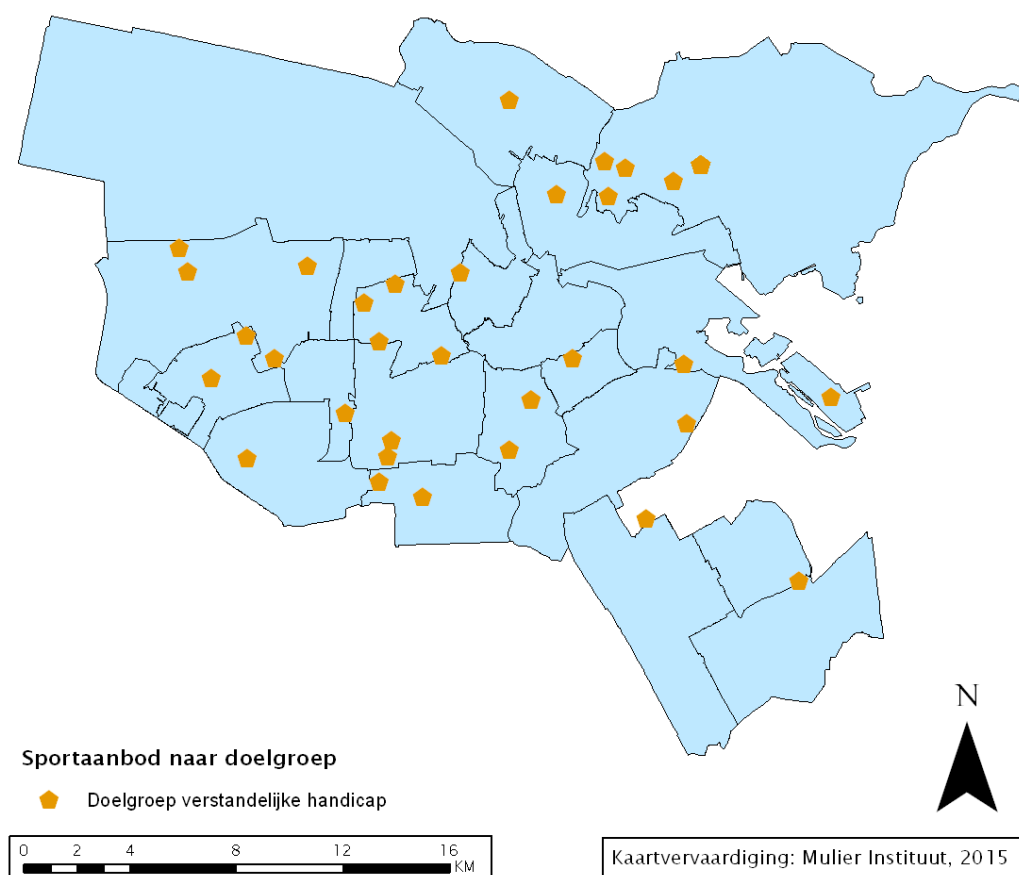
Figuur 3.6 Sportaanbod geschikt voor senioren in de gemeente Amsterdam

Sportaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap

In de gemeente Amsterdam worden op zo'n 30 locaties in de gemeente in totaal 50 sportactiviteiten voor mensen met een verstandelijke handicap aangeboden. Op onderstaande kaart (figuur 3.7) zijn de locaties waar dit sportaanbod georganiseerd wordt afgebeeld en in bijlage B7.5 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen. In de wijk Noord Oost lijkt een groot deel van het totale sportaanbod voor mensen met een handicap gericht op mensen met een verstandelijke handicap. In de wijken Bijlmer Centrum, Bijlmer Oost en Gaasperdam/Driemond is het sportaanbod nauwelijks gericht op mensen met een verstandelijke handicap.

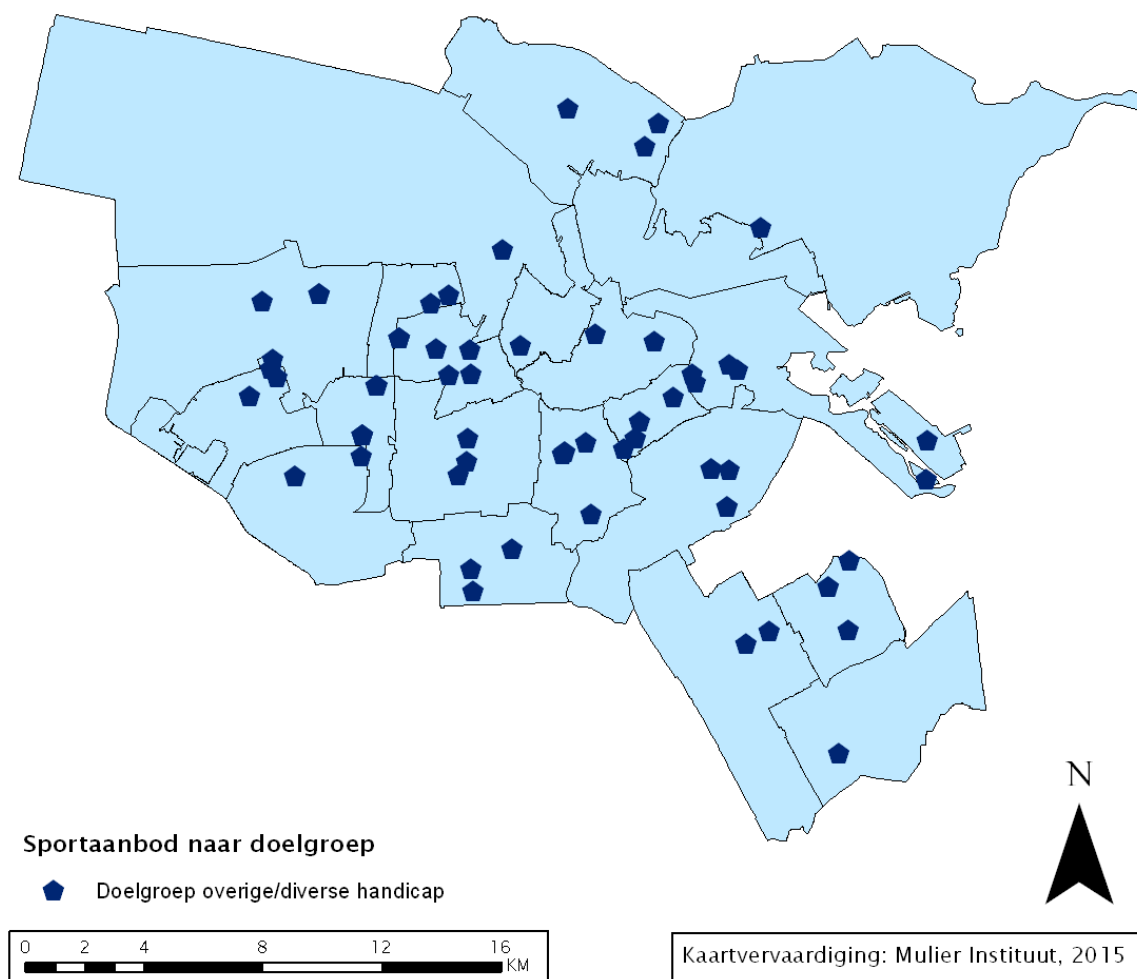
Figuur 3.7 Sportaanbod geschikt voor mensen met een verstandelijke handicap in de gemeente Amsterdam

Sport en beweegaanbod in de buurt

In de gemeente Amsterdam worden er ook sportactiviteiten aangeboden in buurtcentra en andere wijkvoorzieningen. Deze sportactiviteiten zijn buurtgericht en iedereen is welkom. Het aanbod is dan ook niet specifiek gericht op mensen met een handicap. Denk hierbij aan activiteiten als dansen en bewegen op muziek, yoga en tafeltennis. Op zo'n veertig locaties in de gemeente worden in totaal vijftig van dit soort sportactiviteiten aangeboden. Op onderstaande kaart (figuur 3.8) zijn de locaties waar dit sportaanbod georganiseerd wordt afgebeeld en in bijlage B7.4 zijn de detailgegevens van dit sportaanbod opgenomen.

Figuur 3.8 Sportaanbod geschikt voor mensen met een andersoortige handicap in de gemeente Amsterdam

4. Gehandicaptensportbeleid gemeente Amsterdam

4.1 Beleidskaders

Om inzicht te krijgen in de beleidsvisie van de gemeente Amsterdam ten aanzien van sport en bewegen voor mensen met een handicap zijn beschikbare beleidsnota's gescreeend ten aanzien van de thematiek. In onderstaande paragrafen wordt aandacht besteed aan de volgende documenten:

- Sportplan 2013-2016
- Plan van aanpak Gehandicaptensport
- Coalitieakkoord van het huidige college
- Wmo beleidsplan 2012-2016
- VNG memo Drie decentralisaties

4.2 Sportplan 2013-2016

Het sportplan van de gemeente Amsterdam beschrijft integraal de plannen en aandachtsgebieden binnen de sport. Het beleid is gefocust op de aandacht voor de risicogroepen om daarmee de komende vier jaar van Amsterdam een vitalere stad te maken, waar alle Amsterdammers deel van uitmaken. Extra aandacht voor de mensen die een zetje in de rug kunnen gebruiken door bewegen en sport onderdeel te maken van hun leefomgeving, door hen in aanraking te brengen met verschillende soorten sport en door goede faciliteiten te bieden. Drempels verlagen, inspireren en faciliteren om mensen te bewegen in beweging te komen.

Amsterdam heeft in haar prioriteitenbeleid vier doelen beschreven:

- I. Meer Amsterdamse jeugd laten sporten, met speciale aandacht voor de kinderen en jongeren uit achterstandswijken;
- II. Meer Amsterdamse volwassenen laten sporten, met extra aandacht voor mensen uit achterstandswijken, 65-plussers en gehandicapten;
- III. Sporten voor meer mensen mogelijk maken door te zorgen voor voldoende en goed toegankelijke faciliteiten in elke buurt;
- IV. Topsport, met name vanwege de voorbeeldfunctie en internationale uitstraling.

Ad I. Meer Amsterdamse jeugd laten sporten

De jeugd kan worden gereikt door scholen te stimuleren om sport en beweging op te laten nemen in hun aanbod. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een aantal schoolprogramma's, gericht op het terugdringen van overgewicht en bevordering van een gezonde leefstijl. Daar hoort kennismaking met een of meerdere van de zeven focussporten (voetbal, atletiek, zwemmen, roeien, hockey, basketbal en tennis) bij. Komende jaren zal Amsterdam in samenwerking met scholen veel van de activiteiten voortzetten en uitbreiden. In de toelichting wordt ook het speciaal onderwijs met name genoemd. Het programma Special Heroes biedt hier een instrument om kinderen te laten kennismaken met sport en bewegen en hen toe te leiden naar structureel aanbod.

Ad II. Meer Amsterdamse volwassenen laten sporten, met onder andere extra aandacht voor gehandicapten. Veel ouderen krijgen te maken met beperkingen in het sporten en bewegen. Aangepast laagdrempelig aanbod moet hen vitaal houden en de gezonde leefstijl ondersteunen.

Ad III. Sporten voor meer mensen mogelijk maken door te zorgen voor voldoende en goed toegankelijke sportfaciliteiten in elke buurt. Door het aanbod in de buurten te stimuleren moet de drempel om deel te nemen aan sportactiviteiten te worden verlaagd. Met name kinderen moeten minder afhankelijk zijn van de tijd en wil van hun ouders om hen te brengen en te halen. Het toepassen van toegankelijkheidseisen op nieuw- en verbouw van sportaccommodaties en aansluiting op de app Sportdrempelvrij die onlangs is ontwikkeld, biedt hier kansen.

Omdat zeker in achterstandswijken ook de kosten een belemmering kunnen vormen om aan sport te doen, worden de uitvoerders van de gemeentelijke scholierenregeling en het particuliere Jeugdsportfonds bij deze omgevingsgerichte aanpak betrokken. Het doorleiden naar een sportvereniging is het streven, voor kinderen met een handicap kan dat ook alternatief, maar structureel sportaanbod zijn zoals binnenschoolse aanbod of sporten binnen de dagbesteding.

Er is in Amsterdam nog behoefte aan enkele extra sporthallen. Daarbij het uitgangspunt dat alleen sporthallen worden gerealiseerd als gebruik overdag (veelal door het onderwijs) is gegarandeerd. Het efficiënt benutten van sportaccommodaties is dan ook een prioriteit.

Ad IV. In de topsportparagraaf is ook aandacht voor de topsport binnen de gehandicaptensport. Topsportevenementen als het WK aangepast roeien en –handboogschieten, hebben de functie om te inspireren en met name de jeugd (met of zonder handicap) tot voorbeeld te dienen.

Van oudsher heeft Amsterdam veel aandacht voor de sportmogelijkheden van gehandicapten en chronisch zieken. Zij zorgt dat sporten voor mensen met een handicap niet duurder is dan voor mensen zonder een handicap. Er is geld beschikbaar voor het vervoer naar uitwedstrijden in competitieverband. Voor reguliere sportbeoefening kan men gebruik maken van het aanvullend openbaar vervoer (AOV). Mits de bestemming toegankelijk is, brengt dit busvervoer mensen met een handicap van deur tot deur.

Bij de behandeling van de beleidsbrief Sportplan 2013-2016 in de raadscommissie, is gevraagd om met een plan te komen om de ambitie op het gebied van de gehandicaptensport verder uit te werken. In paragraaf 6.3 staat meer over deze uitwerking.

Tot slot: In 2014 heeft in Amsterdam een bestuurlijke reorganisatie plaatsgevonden waarbij centralisatie het kernbegrip is. Hierdoor is de regie op de sport (weer) vanuit één 'centrale stad'. Dit geldt in de eerste plaats voor het topsportbeleid, maar ook andere terreinen, zoals het beheer en de exploitatie van sportaccommodaties. Het streven is om hiermee de samenhang tussen het Sportplan en de lokale sport- en beweegplannen verder versterkt worden.

4.3 Plan van aanpak Gehandicaptensport

Het plan van Aanpak Gehandicaptensport is een specifieke uitwerking van het Sportplan 2013-2016 op dit specifieke terrein. Het streven is om de gehandicaptensport een zelfde status te bezorgen als de focussporten. Dat betekent hoger op de politieke agenda, breed stimuleren, goed faciliteren en aandacht voor toptalenten en evenementen. In tegenstelling tot de andere zeven focussporten gaat het niet om één specifieke sport in de gehandicaptensport, maar meer aandacht voor gehandicaptensport in de brede zin, de opdracht die daarom hierop is geformuleerd is: 'hoe verhogen we de ambities op het gebied van gehandicaptensport?'

In dit plan worden een vijftal interventies beschreven:

- Sportstimulering Jeugd via onder andere de aansluiting op het speciaal onderwijs via de stimuleringsprogramma's Special Heroes en Sportzorgtrajecten.
- Gehandicaptensport voor volwassenen. Benadering vooral via buurtsportcoaches, het sportloket bij Reade revalidatiecentrum en ondersteuning via de uitleen van sporthulpmiddelen.
- De Bijzondere subsidieverordening aangepast sporten. Deze regeling richt zich zowel op volwassenen als jeugd en biedt een tegemoetkoming in de kosten van vervoer naar uitwedstrijden maar ook in vergoeding van kosten voor extra trainers en begeleiders, accommodatiekosten, speciale materialen etc.). die een gehandicapte sporter moet maken ten opzichte van een niet gehandicapte sporter.
- Ondersteuning van de topsporter en topsportevenementen
- Informatievoorziening over het aanbod van aangepast sporten

Het beleid is gericht op het centraal beheren van de informatie en een verbeterde samenwerking wat moet resulteren in een centrale netwerkorganisatie. Niet alleen de gemeente maar ook externe (lokale) partijen moeten hierin zijn vertegenwoordigd.

4.4 Amsterdam is van Iedereen - coalitieakkoord

Bij de vorming van de coalitie tussen VVD, D'66 en SP is het coalitieakkoord 2014-2018 gesloten. Daarin -in lijn met de titel van dit akkoord- is ook specifieke aandacht voor de gehandicaptensport:

"Mensen met een handicap doen minder aan sport dan mensen zonder handicap. Om dit beter te stimuleren is in het huidige sportplan al de ambitie uitgesproken om gehandicaptensport een duidelijke focus te geven. Het college komt met een uitgewerkte aanpak om dit te realiseren."

In lijn met het Sportplan 2013-2016 wordt aangegeven dat er meer geld wordt gestoken in sportaccommodaties. De financiering van verenigingsgebouwen, zoals kantines en kleedkamers, wordt uitgebreid en er komt een sportaccommodatiefonds, waarmee sportvelden, zwembaden en andere terreinen worden gefinancierd. De buurtgerichte aanpak is leidend en prioriteit wordt gegeven aan delen van de stad waar een tekort aan sportfaciliteiten is, zoals IJburg.

Toegankelijkheid van accommodaties brengt nauwelijks meerkosten met zich mee als dit reeds vanaf de ontwerpfase wordt meegenomen (van Aller, Wentink, 2014). Dit biedt een kans om bij nieuw te bouwen accommodaties of renovaties deze criteria van toepassing te verklaren.

4.5 Wmo beleidsplan 2012-2016

Het Wmo beleidsplan is opgesteld ver voordat de decentralisaties vanaf 2015 door gemeenten worden uitgevoerd. In dit plan wordt sport specifiek benoemd als een goede manier voor burgers om mee te doen aan de samenleving en een middel om de gezondheid te vergroten. Door in de uitvoering van de Wmo, bijvoorbeeld bij dagactiviteiten, te sturen op activiteiten die bijdragen aan een gezonde leefstijl, wordt een grote bijdrage geleverd aan het tegengaan van overgewicht en obesitas, juist bij kwetsbare groepen. Ouderen die actief zijn, bijvoorbeeld door middel van vrijwillige inzet blijven langer gezond. Dit zijn slechts twee voorbeelden die duidelijk maken hoezeer de inzet vanuit de Wmo, sport en het gezondheidsbeleid elkaar versterkt.

Door te sporten en te bewegen nemen mensen deel aan de samenleving: ze ontmoeten elkaar en helpen elkaar. Het is van belang dat algemene sportvoorzieningen zich meer richten op mensen met beperkingen en ouderen, en goed toegankelijk zijn voor deze doelgroep.

Binnen het Wmo beleid is een belangrijk prestatieveld de sociale participatie. In Amsterdam wordt dit verbijzonderd in een "voldoende gezonde activerende dagbesteding". Het vervoer van mensen met een handicap werd eerder ondersteund vanuit de AWBZ. De instellingen regelen dit vervoer vanaf 2015 onder de Wmo zelf. Net zoals voorheen onder de AWBZ, wordt ook nu geen eigen bijdrage gevraagd.

Ook in het Wmo plan is er aandacht voor randvoorwaardelijke aspecten van sociale participatie. Algemene stedelijke voorzieningen, zoals openbare sportfaciliteiten, moeten beter toegerust zijn op mensen met een handicap. Dit vraagt om een gebiedsgerichte aanpak waarin openbare voorzieningen toegankelijk zijn voor alle bewoners.

4.6 VNG notitie - Drie decentralisaties

Gemeenten zijn vanaf 2015 verantwoordelijk voor jeugdzorg, werk en inkomen en zorg aan langdurig zieken en ouderen. Een deel van deze taken hadden zij eerder ook al, een deel nemen zij over van de Rijksoverheid. Deze decentralisatie heeft –naast een bezuiniging op kosten- het doel om de juiste zorg effectiever, met minder bureaucratie en goedkoper te leveren.

Juist door het dichtbij de burger te organiseren zijn er meer mogelijkheden om maatwerk te leveren en bureaucratie te voorkomen. Het nieuwe overheidsbeleid van het Ministerie van VWS (zie paragraaf 6.7) haakt hier ook op aan: De organisatie dicht bij de mensen thuis, met inzet van buurtsportcoaches en met hulp van sociale wijkteams. Het Ministerie van VWS zet extra middelen in om gemeenten te stimuleren meer buurtsportcoaches op dit thema in te zetten en hen met kennis te ondersteunen.

De genoemde decentralisatie van overheidstaken en de centrale sturing vanuit de gemeente lijkt kansen te bieden om ook sport en bewegen te benutten in het beoogde vitaliseren van de Amsterdamse burgers. Een kans om dicht bij de doelgroep vraag en aanbod te matchen door gebruik te maken van de mensen die dit in de wijk moeten organiseren. Door de sociale wijkteams op te leiden en voor te lichten over de waarde van sport en bewegen voor gehandicapten kan er een infrastructuur worden gecreëerd waarin de mogelijkheden voor sport en bewegen meer zichtbaar zijn, het doorverwijzen naar sportaanbod (evt. via buurtsportcoaches) kan ervoor zorgen dat meer mensen met een handicap op een juiste manier worden begeleid naar deze activiteiten.

4.7 Grenzeloos actief

In opdracht van het ministerie van VWS is een nieuw programma ontwikkeld om sporten en bewegen voor mensen met een handicap te bevorderen. Grenzeloos actief is de naam van het programma, dat tijdens de Nationale Sportweek 2015 werd bekendgemaakt⁶. Het programma is opgesteld door MEE Nederland, Vereniging Sport en Gemeenten, Sportkracht12, NISB/Stichting Onbeperkt Sportief en NOC*NSF.

Kern van het plan is om regionaal de samenwerking te bevorderen tussen partijen die zich richten op mensen met een handicap en organisaties die sport- en beweegactiviteiten voor deze doelgroep aanbieden. In 43 regio's worden regionale samenwerkingsverbanden opgezet en worden aanbieders van sport en bewegen versterkt. Daarbij is de vraag van de doelgroep leidend. Het gaat vooral om de match tussen vraag en aanbod. Daarnaast wordt het aanbod nog beter geïntegreerd binnen de sportstimuleringsregeling Sport en Bewegen in de Buurt. Gestimuleerd wordt om meer gebruik te maken van de 'Sportimpulsregeling'. Gestreefd wordt tevens naar een grotere, effectievere inzet van buurtsportcoaches in het werkveld sport en bewegen door mensen met een handicap. Ook komt er een landelijk expertteam dat gemeenten en aanbieders van sport- en beweegactiviteiten gaat adviseren over sportstimulering bij mensen met een handicap.

Het ministerie van VWS stelt tot en met 2018, ruim 6,5 miljoen euro voor het programma beschikbaar.

⁶ Zie ook: http://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2015Z07501&did=2015D15222

5. Constateringen en aanbevelingen

In voorgaande hoofdstukken is inzicht verkregen in het aantal mensen met een handicap in Amsterdam en is een analyse van het aanbod en de beleidskaders van gemeente gedaan. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste constateringen beschreven en zijn aanbevelingen geformuleerd op basis van deze resultaten.

Landelijk heeft 49 procent van de reguliere sport- en beweegaanbieders een of meer leden met een handicap en/of chronische aandoening (SportAanbiedersMonitor 2014). Het gemiddelde aantal leden met een handicap of chronische aandoening ligt laag. Dit varieert van 3 tot 12 leden afhankelijk van de aard van de handicap. Ruim een vijfde van de reguliere verenigingen met gehandicapte leden heeft hiervoor aparte groepen. Bij de overige verenigingen doen sporters met een handicap mee in het reguliere aanbod. Als het aantal leden met een handicap rond de tien of hoger ligt dan is er vaak een aparte sportgroep binnen een reguliere vereniging.

Uit de Rapportage Sport 2014 (Tiessen-Raaphorst, 2015) blijkt dat de gemiddelde afstand naar de sportvoorziening (tak van sport naar keuze) voor mensen zonder handicap 7,7 kilometer is. Vanwege de regiofunctie van gehandicaptensport is de gemiddelde afstand naar sport en beweeg voorzieningen voor mensen met een handicap langer (hoeveel precies is niet bekend).

Persoonlijke belemmeringen (zoals motivatie en fysieke mogelijkheden) zijn de belangrijkste drempels bij sport en beweegdeelname. Daarnaast vormen omgevingsfactoren, waaronder vervoer, belangrijke drempels (Von Heijden e. a., 2013). Het is een aanname dat een grotere afstand naar de sport en beweegaanbieders en verminderde mobiliteit hoogstwaarschijnlijk een negatief effect hebben op de participatiegraad.

In de gemeente Amsterdam bestaat het sportaanbod voor mensen met een handicap uit 167 activiteiten op 114 locaties. Dit sportaanbod wordt niet alleen door sportverenigingen of fitnesscentra maar ook door stichtingen, buurthuizen en (thuis)zorginstellingen georganiseerd. Het sportaanbod lijkt zich vooral te concentreren in de stadsdelen Nieuw West, Zuid, Oost en Zuidoost. In de wijk Westerpark, gelegen in stadsdeel West (Westelijk havengebied) worden slechts op één locatie sportactiviteiten voor mensen met een handicap aangeboden, terwijl in dit gebied naar schatting 4800 mensen met een lichamelijke handicap wonen.

Het sportaanbod voor mensen met een handicap in de gemeente Amsterdam richt zich zowel op kinderen als op volwassenen. Op vier locaties worden ongeveer 27 sportactiviteiten specifiek voor kinderen en jongeren met een handicap georganiseerd. Verder worden er 39 sportactiviteiten voor zowel kinderen als volwassenen en 101 activiteiten voor volwassenen georganiseerd.

Doordat de doelgroep mensen met een handicap vergeleken met mensen zonder handicap, kleiner is en er grote verschillen zijn in de aard van de handicap en bijgevolg de sportmogelijkheden, heeft het sportaanbod voor deze doelgroep dikwijls een regiofunctie.

Deze sportmatch gaat niet in op de sport en beweeg behoefte van mensen met een handicap. Daarvoor is aanvullend onderzoek nodig. Uit landelijk onderzoek (CBS Gezondheidsenquête) blijkt wel dat een groot deel van de gehandicapte sporters niet in teamverband sport, maar individuele op actief bewegen gerichte activiteiten beoefenen. Binnen de projecten Special Heroes en Revalidatie, Sport en Bewegen worden de sportwensen van kinderen, jongeren en revalidanten wel geïnventariseerd. Op basis van die cijfers is het (in de toekomst) mogelijk om het aanbod vanuit deze interventies, gericht verder te ontwikkelen.

Recentelijk is het nieuwe gehandicaptensportbeleid van het kabinet gepresenteerd. Een van de speerpunten van dit beleid is het ontwikkelen van regionale samenwerkingsverbanden waarin vraag naar en aanbod van gehandicaptensport beter wordt gematched.⁷

⁷ Zie <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2015/04/23/kamerbrief-over-gehandicaptensportbeleid.html>

5.1 Mensen met een lichamelijke handicap in Amsterdam

In landelijke onderzoek (CBS Gezondheidsenquête) is vastgesteld dat in de periode 2008 tot en met 2011, 11,8 procent van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar een of meer vormen van matige of ernstige lichamelijke handicap heeft. In Amsterdam is dit percentage nagenoeg gelijk aan het landelijke cijfer namelijk 11,6 procent. In de gemeente Amsterdam hebben naar schatting 76.382 mensen een matige of ernstige lichamelijke handicap. In absolute aantallen wonen in Oud West en de Baarsjes de meeste mensen met een lichamelijke handicap (6.479) en in IJburg/Eiland Zeeburg (1.131) de minste. 42.432 van deze groep heeft een motorische handicap, 33.996 een visuele- en 16.169 een auditieve handicap. De schatting voor de groep met een matige tot ernstige verstandelijke handicap is tussen de 2.300 en 3.200 personen.

Als we de Amsterdamse wijken met elkaar vergelijken, dan kent een relatief jonge wijk IJburg het laagste percentage (8,3%) mensen met een lichamelijke handicap. De wijk Noord West kent het hoogste percentage (13,1%). Negen wijken in Amsterdam zitten boven het landelijk gemiddelde.

Sport- en beweegdeelname

Uit cijfers van de CBS Gezondheidsenquête (2011) komt naar voren dat van de Nederlandse bevolking van 12 tot en met 79 jaar 64 procent aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) voldoet. Van de mensen met een matige of ernstige motorische handicap voldoet slechts 42 procent aan de NNGB. Voor mensen met matige of ernstige visuele en of auditieve handicaps ligt dat percentage er tussen in (55 resp. 56%), maar nog steeds lager dan het landelijke cijfer van 64 procent.

Van de Nederlandse bevolking, doet 52 procent wekelijks aan sport. Dat is voor mensen met een matige of ernstige motorische handicap 29 procent, voor mensen met een visuele handicap 42 procent en voor mensen met een matige of ernstige auditieve handicap 38 procent.

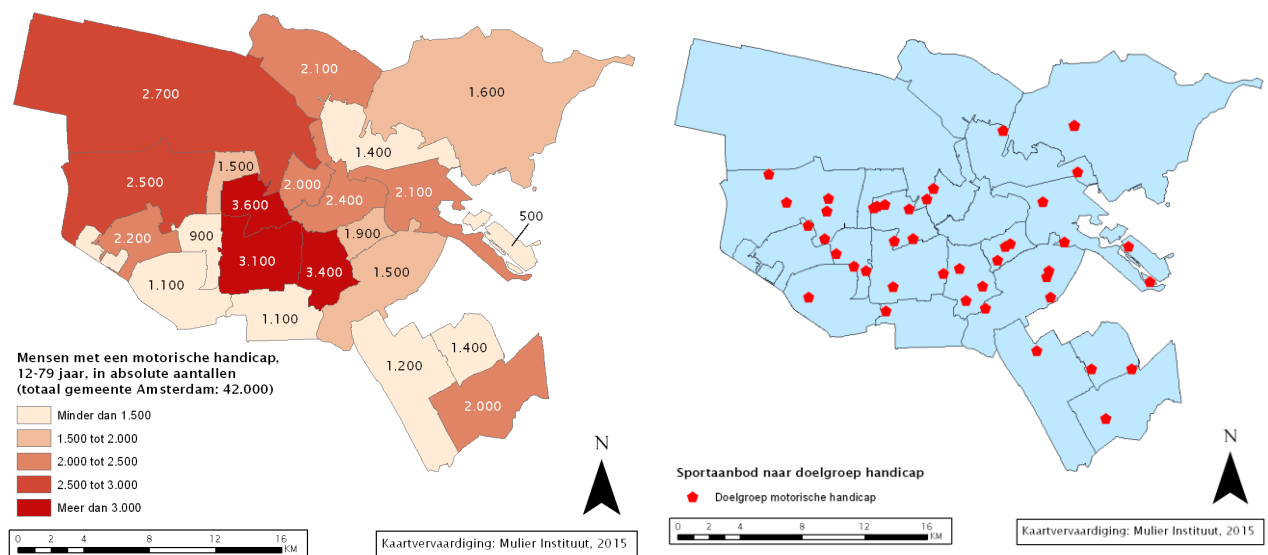
Het verband waarmee mensen met een matige of ernstige motorische handicap aan sport doen is meestal niet een sportvereniging. De belangrijkste verbanden zijn medisch/therapeutisch (42%) en de individuele beoefening (52%). Ook het fitnesscentrum wint het nog van de sportvereniging. Van de mensen die lid zijn, is meer dan de helft lid van een aangepaste vereniging maar uiteindelijk is het grootste deel ook lid van een reguliere vereniging (mensen kunnen van meerdere verenigingen lid zijn).

Sportaanbod voor mensen met lichamelijke handicap

Motorisch

In de gemeente Amsterdam worden 72 sportactiviteiten voor mensen met een motorische handicap aangeboden. Verschillende sportaanbieders, waaronder sportverenigingen, stichtingen en sportaccommodaties zoals zwembaden en bijvoorbeeld revalidatiecentrum Reade zijn met meerdere activiteiten op locaties actief. Het sportaanbod varieert van zaalsporten, veldsporten als voetbal en hockey maar ook zwemmen en rolstoeldansen.

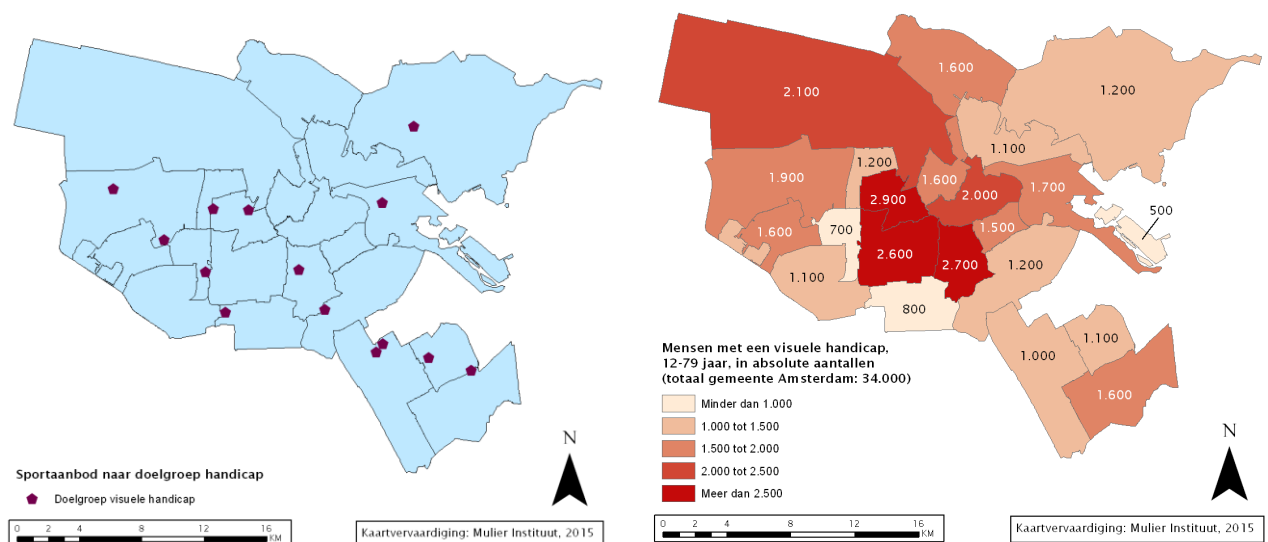
De activiteiten voor motorisch gehandicapten is ongelijk verdeeld over de stad. In de wijken Noord Oost, Buitenveldert/Zuidas en Zuid Noordwest/Zuid Noordmidden worden nauwelijks sportactiviteiten voor mensen met een motorische handicap aangeboden. In de wijken Zuid, West en Centrum Oost is geen sportaanbod voor mensen met een motorische handicap. Onderstaande kaarten laten wel de potentiële behoefte zien in deze wijken.

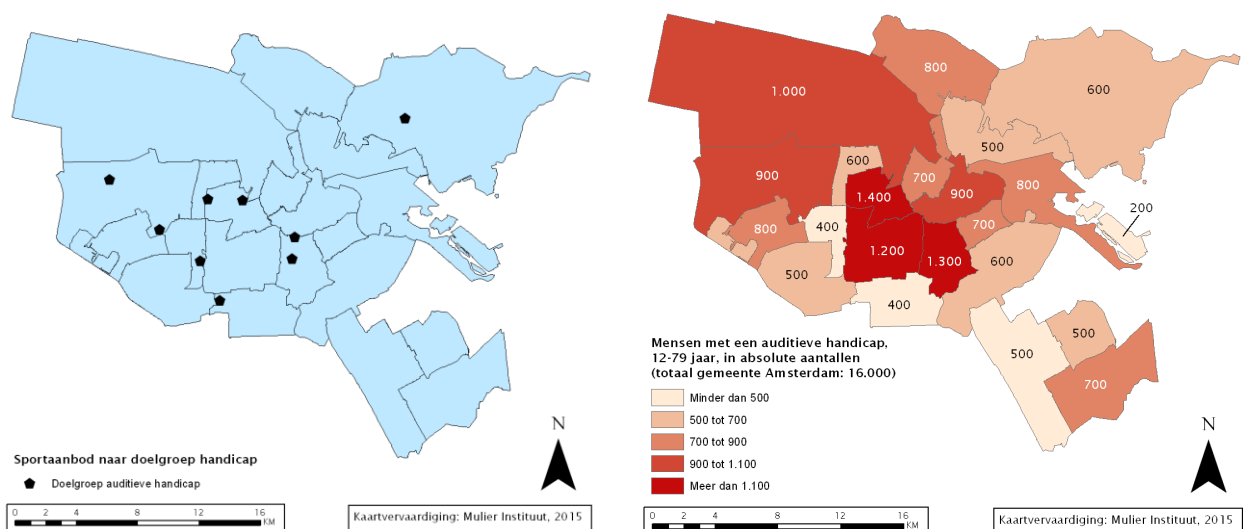

Auditief en visueel

Het sportaanbod voor mensen met een auditieve of visuele handicap is kleiner dan voor mensen met een motorische handicap. Visueel gehandicapten (33.996 personen 5,1%) kunnen binnen de gemeente Amsterdam op 14 locaties terecht, terwijl auditief gehandicapten (2,4%, 16.196 personen) op negen locaties terecht kunnen voor aangepast sportaanbod, voornamelijk in Nieuw West en Zuid.

Met name voor de groep sporters met een visuele handicap is naast een kwalitatief aanbod- ook de toegankelijkheid van informatie en accommodatie van belang.

5.2 Mensen met een verstandelijke handicap in Amsterdam

Van de totale Amsterdamse bevolking hebben naar schatting ongeveer 2.300 tot 3.200 mensen een matige of ernstige verstandelijke handicap. Ongeveer 2.300 tot 7.900 mensen hebben naar schatting een lichte verstandelijke handicap.

Kijken we naar een aantal vindplaatsen van deze doelgroep, moet opgemerkt worden dat woonlocaties en sociale werkplaatsen slechts een klein percentage vertegenwoordigen van de totale groep. Deze locaties zijn belangrijke vindplaatsen voor het sportaanbod.

Sport- en beweegdeelname

Landelijk gezien heeft driekwart (72%) van de mensen met een lichte of matige verstandelijke handicap in 2012 aan één of meer sportieve activiteiten deelgenomen. Dit is vergelijkbaar met de landelijke sportdeelnamecijfers zoals gemeten in het Nationaal Sportonderzoek 2012. Daaruit blijkt dat 74% van de Nederlandse bevolking van 15-80 jaar in 2012 aan sport heeft deelgenomen. De sporters met een verstandelijke handicap zijn frequente sporters. De helft van de mensen met een verstandelijke handicap die de laatste twaalf maanden één of meer sportieve activiteiten heeft ondernomen, doet dit één keer per week. Twee vijfde sport een aantal keren per week, maar niet dagelijks⁸.

Zwemmen, fitness, dans- en wandelsport zijn de vier meest beoefende sporten in niet aangepaste vorm. Ruim een derde van de sporters met een lichte of matige verstandelijke handicap is lid van een of meer sportverenigingen. Het meest sporten zij bij verenigingen specifiek voor mensen met een handicap (55%) of verenigingen met aparte groepen voor mensen met een handicap (42%). Veertien procent van de verenigingssporters doet dit bij een reguliere vereniging zonder aparte groepen. Andere verbanden waarin sporters met een lichte of matige verstandelijke handicap sporten zijn o.a. de instelling (26%), ongeorganiseerd (15%), het fitnesscentrum of andere commerciële aanbieder (11%) en het dagactiviteitencentrum (11%).

In de gemeente Amsterdam zijn ongeveer 30 locaties met een aangepast sportaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap. De sportlocaties liggen vooral in de wijk Noord Oost. Ten opzichte van de locaties waar de mensen met een verstandelijke handicap zich dagelijks bevinden, is er een gebrek aan aanbod in de wijken Bijlmer Centrum, Bijlmer Oost en Gaasperdam/Driemond. Daar is het sportaanbod nauwelijks gericht op mensen met een verstandelijke handicap.

⁸ Betrouwbare cijfers over sport- en beweegdeelname van mensen met een verstandelijke handicap zijn moeilijk verkrijgbaar. De hier genoemde cijfers zijn afkomstig uit een onderzoek van het Nivel, Panel Samen Leven. De ondervraagden zijn naast van mensen met een handicap. Deze cijfers geven geen algemeen beeld van de doelgroep. De indruk bestaat dat de respondenten van dit onderzoek bestaan uit actieve mensen en de sportdeelname hierdoor wellicht wat overschat wordt.

5.3 Kinderen met een handicap in Amsterdam

In de gemeente Amsterdam zijn 71 locaties met aangepast onderwijs. Het betreft hier scholen voor cluster 1, 2, 3 en 4 leerlingen, speciaal basisonderwijs (sbo), praktijkonderwijs (pro) en leerwegondersteunend onderwijs (lwoo). In totaal bezoeken 9.791 leerlingen de scholen voor speciaal onderwijs (cluster 1, 2, 3 en 4) in Amsterdam.

De onderwijsinstellingen zijn voornamelijk te vinden in stadsdeel Nieuw West. Met name in de wijken Geuzenveld en Slotermeer zijn relatief veel locaties voor aangepast onderwijs gevestigd. Een enkele school bevindt zich in het centrum van Amsterdam en de wijken Indische buurt/Oostelijk havengebied, IJburg/Eiland Zeeburg, Bijlmer Oost, Noordoost en Westerpark. We constateerden eerder dat in die wijken relatief weinig aanbod is specifiek voor kinderen. Zou dit wel zo zijn, dan is een constructieve samenwerking tussen speciaal onderwijs en sport en beweegaanbieders in principe goed mogelijk. Doorstroom naar een structureel sport en beweegaanbod gebeurt daarna, bij voorkeur, in de woonomgevingen van de leerlingen.

Sport- en beweegdeelname

We hebben geconstateerd dat de sportdeelname onder kinderen met een handicap een stuk lager is dan de sportdeelname van kinderen zonder handicap. Leerlingen in het speciaal onderwijs zijn ook minder vaak lid van een sportvereniging. (41% cluster 1, 49% cluster 2, 51% cluster 3 en 43% cluster 4). Van de sportende leerlingen ligt het lidmaatschapspercentage uiteraard hoger, bij cluster 3-leerlingen is dat bijvoorbeeld 75 procent.

Als we de locaties van de speciaal onderwijsscholen bekijken lijkt de afstemming van het aanbod in de wijken Geuzenveld / Slotermeer niet optimaal. Een nadere analyse met input van leerlingen en begeleiders kan hier meer duidelijkheid over verschaffen.

5.4 Aanbevelingen

Integrale beleidsontwikkeling, bovenlokale samenwerking

Meerdere beleidsterreinen dragen binnen de gemeente Amsterdam verantwoordelijkheid voor het welslagen van een sport- en beweegklimaat voor mensen met een handicap. Wmo, sportbeleid, gezondheidsbeleid, onderwijs-, ouderen- en gehandicaptenbeleid; alle terreinen kunnen een bijdrage leveren om een effectief gehandicapten sportbeleid te ontwikkelen en financieren. Het stimuleringsprogramma Special Heroes, het sportprogramma bij revalidatiecentrum Reade en de aanstelling van sportbuurtcoaches zijn uitstekende voorbeelden van deze integrale aanpak. Het advies is om deze zeker te continueren en uit te breiden.

De bestuurlijke reorganisatie binnen de gemeente heeft ertoe geleid dat er vanuit een centrale regierol het beleid verder kan worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Omdat gehandicapten sport vaak een bovenlokale benadering verlangt, biedt deze centrale regie tevens meer kansen om samen te werken met omliggende gemeenten. Het nieuwe beleid van het ministerie van VWS op dit thema (Grenzeloos Actief) biedt een stimulans om deze regionale samenwerkingsverbanden op te zetten. Amsterdam doet er goed aan met omliggende gemeenten na te gaan waar zij kunnen samenwerken om het sportaanbod beter zichtbaar te maken en te matchen met de vraag. Het project "Uniek Sporten" dat in de beleidsbrief over Grenzeloos Actief, wordt genoemd kan hiervoor als voorbeeld dienen.

De inzet op samenwerking binnen het sociaal domein, sportaccommodaties en de WMO biedt synergiekansen. Sociale wijkteams die dicht bij de doelgroep staan en mensen met een handicap kunnen helpen om te gaan sporten en bewegen, kunnen daarin een belangrijke stimulans bieden. Sportbuurtcoaches spelen in dat verband een belangrijke rol en kunnen de bruggen slaan tussen de benoemde vindplaatsen en het passend sportaanbod.

De geïnitieerde samenwerking met andere gemeenten in Noord Holland kan met name voor teamsporten in de gehandicapten sport een essentieel verschil maken. Immers, met twee halve teams is het slecht (rolstoel)basketballen terwijl een samenvoeging van twee clubs voor meer continuïteit van het sportaanbod kan zorgen. De regie op het aanbod is door de kleinere omvang van de gehandicapten sport essentieel.

Doelgroepen selecteren

Uit de resultaten van de sportmatch blijkt dat de aantallen mensen met een bepaalde handicap erg uit elkaar lopen. De gemeente kan in haar beleid keuzes maken om zich te richten op randvoorwaarden en stimulans voor specifieke doelgroepen. Bijvoorbeeld mensen met visuele handicap, in Amsterdam is voor deze groep in verhouding nog weinig aanbod aanwezig. Ook het aanbod voor mensen met chronische aandoeningen en ouderen is van belang, mede in het licht van de vergrijzende maatschappij. Hoe ouder, hoe groter de kans op beperkingen, waarbij sport een preventief middel is om te voorkomen dat beperkingen nog groter worden. Juist door de decentralisatie van overheidstaken is het voor de gemeente van toenemend belang om preventieve acties te initiëren. Een gezonde leefstijl verlaagd de zorgbehoefte en de druk op de beschikbare middelen. Een advies is om –parallel met het beleid rond de focussporten- duidelijke keuzes te maken voor doelgroepen en activiteiten en vanuit die keuze de volgende stappen te zetten.

Structureel vindplaats aan aanbod verbinden

Nadat de doelgroepen bepaald zijn is het vervolgens van belang om interventies in te zetten ter stimulering van de vraag. Een van de meest participatie verhogende acties ligt in het structureel verbinden van de 'vindplaatsen' van mensen met een handicap met het lokale en regionale sport- en beweegaanbod. Het alleen ontwikkelen en ondersteunen van aanbod is niet voldoende. Dit betekent structurele aansluiting van de aanwezige scholen voor het speciaal onderwijs, het ziekenhuis, het revalidatiecentrum en dag- en woonvoorzieningen en ouderenvoorzieningen met de sportinfrastructuur. De lopende programma's als Special Heroes en de sport in de revalidatieprogramma's van Reade, geven hier al een goede invulling aan. Van belang is om dit netwerk te behouden en voor andere doelgroepen te ontsluiten, immers de grootste groep mensen met een handicap is niet te vinden via één van deze 'vindplaatsen' maar nemen geïntegreerd deel aan de samenleving en hebben bij het sporten en bewegen wel aanpassingen nodig. Deze groep zal alleen maar toenemen door de grotere inzet op de participatie van deze groep binnen de reguliere voorzieningen. Het is van belang dat deze groep ofwel kan aansluiten bij de projecten in (speciaal) onderwijs, revalidatie en zorg, ofwel via de sociale wijkteams en de sportbuurtcoach worden gestimuleerd om te sporten en te bewegen.

(Financierings-)regelingen

Materiaal, vervoer en begeleiding vormen voor veel sporters en sportaanbieders een belemmering van financiële aard. Een deel van de (medisch begeleide) sportmogelijkheden wordt niet vergoed. Er bestaan diverse regelingen waaruit meerkosten gedekt kunnen worden. Hierbij kan gedacht worden aan de al bestaande sportsubsidie, het Jeugdsportfonds en de Wmo. Belangrijk is dat de financiële regelingen in eerste instantie bijdragen aan een lange termijnoplossing. Goede voorbeelden in deze context zijn financiering van Openbaar Vervoerlessen, zodat men i.p.v. een beroep op de taxi te doen, gebruik gaat maken van het openbaar vervoer. Sportaccommodaties moeten dan wel bereikbaar zijn met het openbaar vervoer. De gemeente kan ook afspraken maken met sportaccommodaties en sportverenigingen over de toegankelijkheid voor mensen met een handicap. Een overweging kan zijn om bestaande- of te ontwikkelen stimuleringsregelingen of subsidiebeleid, te verbinden aan toegankelijkheidscriteria.

Geconstateerd werd dat het uitleensysteem van sportmaterialen weinig wordt benut⁹. Onderzocht dient te worden waar dit aan ligt. Sportmateriaaluitleen zou ook weer verbonden kunnen zijn met het stimuleren van het aanbod. Kansrijke verenigingen met een goed stimuleringsbeleid kunnen zo 'beloond worden' door het beschikbaar stellen van materiaal. Potentiële sporters kunnen dan via de vereniging materialen gebruiken en hoeven dan in eerste instantie niet individueel via de Wmo een sportrolstoel, sportprothese of ander sport hulpmiddel aan te vragen wanneer ze willen kennismaken met een sport.

Communicatie

Mensen met een handicap zijn vaak onvoldoende bekend met het sportaanbod. Amsterdam heeft naast de sportloketten bij Reade en MEE, aansluiting op een digitale zoekmachine, www.jekuntmeer.nl. Deze sportzoeker is een goed instrument om vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Voor (potentiële) sporters geeft dit een duidelijk beeld of de verenigingen open staan voor deelname door mensen met een handicap. Aandacht behoeft nog de 'vindplaats' van deze website en het onderhoud van het actuele aanbod. Een uitbreiding middels samenwerking in de regio en aansluiting bij nieuwe initiatieven om het sportaanbod via een mobiele applicatie te ontsluiten bieden nieuwe kansen (zie het voorbeeld 'Uniek Sporten' uit het VWS beleid Grenzeloos actief).

⁹ 'Plan van Aanpak Gehandicaptensport'

Toegankelijk sportaanbod

Randvoorwaardelijke aspecten spelen een belangrijke rol in de gehandicaptensport. Een van de voorwaarden om te kunnen sporten is toegankelijkheid. Aandachtspunt is de bereikbaarheid van de accommodaties met het openbaar vervoer. Zijn er bijvoorbeeld verhoogde (gelijkvloerse) bushaltes en is de afstand tussen bushalte en accommodatie goed overbrugbaar. Bij aanbesteding van openbaar vervoer kan, naast de toegankelijkheid hiervan, ook de bereikbaarheid van sportvoorzieningen en de frequentie van de dienstregeling meegenomen worden¹⁰.

Amsterdam geeft in haar Sportplan aan dat er nog behoefte bestaat aan enkele nieuwe sportaccommodaties. Aanbevolen wordt om bij nieuw- en verbouw van accommodaties, de 'Richtlijnen Toegankelijkheid sportaccommodaties'¹¹ in het programma van eisen op te nemen en ook te analyseren welke behoeften er zijn binnen het bedieningsgebied van deze accommodaties.

Sporters kunnen zelf met behulp van de app Sportdrempelvrij de toegankelijkheid van sportaccommodaties beoordelen. Wanneer de gemeente Amsterdam het gebruik van deze app stimuleert komt er op termijn, door de verzamelde gegevens, meer informatie beschikbaar over de beleefde toegankelijkheid van sportaccommodaties die worden bezocht door sporters met een handicap.

Vervolgonderzoek

Deze Sportmatch heeft een overzicht gegeven van vraag en aanbod, geanalyseerd op doelgroepen en soort aanbod. Een vervolgonderzoek naar het in beeld brengen van de behoeften, motieven en knelpunten van mensen met een handicap om te sporten en het meer gespecificeerd in kaart brengen van het aanbod van verenigingen kan hier een verdiepingsslag in aanbrengen. De specificatie is gericht op het aantal leden, de ambitie van de vereniging, de maximale capaciteit en de ervaren stimulansen en knelpunten. Dergelijke vragen kunnen worden opgenomen in een verenigings-/aanbiedersmonitor en bijvoorbeeld periodiek gepeild worden bij sportverenigingen, zodat de gemeente sturingsinformatie ontvangt.

Daarnaast hebben we geconstateerd dat met name team- en racketsporten veel minder worden beoefend door sporters met een handicap. Interessant is om te onderzoeken waar dit door komt. Teamsporten zijn voor hun continuïteit afhankelijk van voldoende deelnemers, gebrek aan volume zorgt voor het uiteenvallen van een team. De hypothese kan zijn dat dit komt door de lagere aantallen. Anderzijds is het ook mogelijk dat mensen met een handicap minder interesse hebben om teamsporten te doen vanwege het competitieve karakter of omdat er te veel drempels zijn om aan deze sporten mee te doen.

Een interventie om persoonlijke sport en beweegwensen op te halen van mensen met een handicap kan interessant zijn. Bijvoorbeeld via wijkteams of bij 'vindplaatsen' van mensen met een handicap anders dan woonvoorzieningen. Op basis van een dergelijke inventarisatie kunnen 'witte vlekken' bepaald worden indien wenselijk en mogelijk kan aanbod worden ontwikkeld.

¹⁰ Zie ook: <http://www.clientenbelangamsterdam.nl/website-toegankelijk-amsterdam-3480.html>

¹¹ Van Aller & Wenting 2014 en Van Aller 2015

Literatuur

Aller, H.A.R. van, Wenting, O. (2014) *Richtlijnen Toegankelijkheid Indoor Sportaccommodaties*. Bunnik: Stichting Onbeperkt Sportief.

Aller, H.A.R. van, (2015) *Richtlijnen Toegankelijkheid Buitensportaccommodaties*. Houten: BSNC, Bunnik: Stichting Onbeperkt Sportief.

Breedveld, K. (2003). *Rapportage Sport 2003*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

CIZ (2014). *CIZ Basisrapportage AWBZ gemeente Amsterdam, 1 juli 2014*. Driebergen: Centrum indicatiestelling zorg (CIZ).

CBZ (2004). *Signaleringsrapport licht verstandelijk gehandicapte jongeren met probleemgedrag*. Utrecht: College Bouw Ziekenhuisvoorzieningen.

Heijden, A. von, Dool, R. van den, Lindert, C. van, Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief. Monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap 2013*. Utrecht: Mulier Instituut.

Heslinga, K., Schellen, A.M.C.M. & Verkuy, A. (1972). *Wij zijn niet van steen; seksuele problematiek van de gehandicapte mens (80)*. Leiden: Stafleu.

Kwartel, A.J.J., van der (2013). *Brancherapport Gehandicaptenzorg 2013*. Utrecht: Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland.

Leegwater, E. & Lubbinge, A. (2005). *Beeldvorming over mensen met een beperking*. Amsterdam: TNS NIPO.

Ministerie van OCW (2014). *Kerncijfers 2009-2013*. Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Ras, M., Woittiez, I., Kempen, H. van & Sadiraj, K. (2010). *Steeds meer verstandelijk gehandicapten? Ontwikkelingen in vraag en gebruik van zorg voor verstandelijk gehandicapten 1998-2008*. Den Haag:

Revalidatie Nederland (2012). *Brancherapport Revalidatie 2011*. Utrecht: Revalidatie Nederland.

Tierolf, B. & Oudenampsen, D. (2013). *Kinderen met een handicap in Tel. Kerngegevens per provincie, gemeente en wijk*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.

Tiessen-Raaphorst, A. (red.) (2015). *Rapportage Sport 2014*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Woittiez, I., Ras, M. & Oudijk, D. (2012). *IQ met beperkingen. De mate van verstandelijke handicap van zorgvragers in kaart gebracht*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Bijlage 1: Toelichting methode vaststelling aantal mensen met een handicap

In deze bijlage worden de resultaten van hoofdstuk 2 verantwoord.

Vaststelling aantal mensen met een lichamelijke handicap

Uitgangspunten

Veel mensen met een lichamelijke handicap maken gebruik van een landelijke en/of gemeentelijke regeling voor ondersteuning. Bijvoorbeeld voor huishoudelijke hulp, maar ook voor vervoer naar een sportwedstrijd. Doordat er verscheidene regelingen zijn en doordat lang niet iedereen gebruik maakt van een regeling wordt gebruik gemaakt van bevolkingsonderzoek om het aantal mensen met een lichamelijke handicap te schatten. Op basis van de landelijke Gezondheidsenquête van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is per gemeente of wijk bepaald hoeveel mensen met een lichamelijke handicap er zijn. Het landelijke onderzoek maakt gebruik van een aantal vragen die door de OECD¹² zijn ontwikkeld om de mate van handicap vast te stellen. In Nederland heeft volgens deze definitie 11,8 procent van de mensen van 12 tot en met 79 jaar een matige of ernstige lichamelijke handicap (periode 2008-2011). Dit zijn 1,6 miljoen mensen (exclusief bewoners van instellingen).

Het maken van een schatting van het aantal mensen met een lichamelijke handicap in een gemeente is een wat technische kwestie. De belangrijkste elementen van de vaststelling zijn de bepalende factoren voor mensen met een handicap, namelijk de leeftijd en het inkomen. Hoe ouder, hoe groter de kans op beperkingen. Hoewel de aandacht voor jonge mensen met een handicap groot is, maken zij slechts een klein deel van de totale groep uit. De aandacht is vooral zo groot, omdat zij hun hele verdere leven last van hun beperkingen zullen houden. Het tweede gegeven dat een grote rol speelt is de opleiding en daarmee samenhangend het inkomen. Mensen met een matige of ernstige handicap hebben vaker een laag inkomen. Dit heeft te maken met het feit dat zij door hun handicap minder (hebben) kunnen werken en mogelijk doordat mensen met lagere inkomens vaker zware fysieke beroepen hadden of hebben en daardoor een lichamelijke handicap hebben gekregen. Daarnaast hebben mensen met een lager inkomen vaker een leefstijl die de gezondheid benadeelt. Hoewel een dergelijke leefstijl vooral invloed heeft op chronische aandoeningen, kan bij ernstige vormen ook sprake zijn van een lichamelijke handicap volgens de definitie van de OECD (denk aan obesitas en COPD¹³).

Het aantal mensen met een lichamelijke handicap in een gemeente is te bepalen, echter het percentage sporters daarvan of het percentage dat aan de Nederlandse Norm Gezond Bewegen (NNGB) voldoet niet. Dan wordt het namelijk een schatting binnen een schatting, de (statistische) betrouwbaarheid is dan te laag. Ook vanwege deze betrouwbaarheid kunnen geen uitspraken binnen een gemeente per leeftijdsgroep worden gedaan. Tot slot is de zogenoemde betrouwbaarheidsmarge van de genoemde 11,8 procent mensen met een lichamelijke handicap van 12 tot en met 79 jaar, plus en min 0,4% (circa 50.000 mensen op landelijk niveau). Het Mulier Instituut heeft alle genoemde cijfers bepaald via een eigen bewerking van de gegevens van het CBS.

Daadwerkelijke vaststelling aantal mensen met een lichamelijke handicap

Voor de bepaling per gemeente wordt gebruik gemaakt van de informatie van tabel B1.1. Per leeftijds- en inkomensgroep hebben we voor elke vorm van lichamelijke handicap vastgesteld hoeveel procent een matige of ernstige handicap heeft. Voor met name motorische en auditieve handicaps zien we dat hoog opgeleide mensen tot 50 jaar het laagste percentage kennen en laag opgeleide ouderen het hoogste percentage mensen met een matige of ernstige vorm van lichamelijke handicap. Mensen van 12 tot en 49 jaar vormen de jongste groep. Deze indeling is gehanteerd om ongeveer even grote leeftijdsgroepen te hanteren.

De schatting vindt plaats door deze cijfers te vermenigvuldigen met lokale cijfers naar inkomen en leeftijd. Lokaal wil in dit geval zeggen op viercijferig postcodeniveau. Met dit (lage) niveau kunnen vervolgens allerlei geografische eenheden worden samengesteld, zoals provincies, gemeenten en ook wijken (zolang deze voornamelijk bestaan uit viercijferige postcodegebieden).

¹² De OECD staat voor Organization for Economic Co-operation and Development.

¹³ COPD staat voor Chronic Obstructive Pulmonary Disease. COPD is een longziekte.

Van het CBS zijn gegevens naar leeftijdsgroepen van vijf jaar per postcode gebruikt (2012). Voor het inkomen zijn cijfers uit 2010 benut (Onderzoek Wijken en Buurten). Deze cijfers geven het percentage lage, midden en hoge inkomens per postcodegebied aan. Binnen deze groepen is overigens niet de leeftijdsverdeling bekend. Er is daarom vanuit gegaan dat de verdeling naar inkomen binnen de leeftijdsgroepen gelijk is. Dus als de helft van de inwoners van het postcodegebied een hoger inkomen heeft, dan wordt aangenomen dat dat voor elke leeftijdsgroep geldt. Uiteraard is er ook een verband tussen leeftijd en inkomen. De meeste jongeren verdienen immers nog niet zoveel. Maar doordat de jongeren samengaan met de wat oudere groep (de 'jongsten' zijn 12-49 jaar) is dit effect voor deze cijfers vrijwel afwezig.

Tabel B1.1: Verband leeftijd en inkomen naar verschillende soorten lichamelijke handicaps, volgens CBS Gezondheidsenquête (2008-2011), in procenten met een matige of ernstige handicap

Motorische beperkingen (OECD)				
	Totaal	Leeftijd		
		12-49	50-64	65-79
Totaal	6,3	2,6	8,3	15,9
Inkomen				
Laag	14,1	6,1	17,7	21,0
Midden	4,3	1,9	7,0	6,8
Hoog	2,4	1,3	3,1	7,2
Visuele beperkingen (OECD)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	5,3	2,9	8,6	7,7
Inkomen				
Laag	8,0	4,1	12,8	9,7
Midden	5,1	3,5	7,9	5,1
Hoog	4,3	2,5	7,1	3,6
Auditieve beperkingen (OECD)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	2,6	1,4	3,0	5,7
Inkomen				
Laag	4,8	2,6	5,1	7,1
Midden	3,2	1,9	3,8	5,9
Hoog	1,5	0,9	2,2	3,4
Combinatie van 3 soorten beperkingen (1 tot 3)				
	Totaal	12-49	50-64	65-79
Totaal	11,8	5,9	16,7	24,0
Inkomen				
Laag	21,2	9,8	27,7	30,4
Midden	10,9	6,7	15,5	15,3
Hoog	7,3	4,1	11,0	11,7

Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD-en, CBS en RIVM 2012

RIVM en CBS hebben onlangs (april 2015) cijfers gepubliceerd over data uit de 'Gezondheidsmonitor Volwassenen GGD-en, CBS en RIVM 2012'. Dit is een samenvoeging van de CBS Gezondheidsenquête, zoals gebruikt voor ons schattingsmodel, en een monitor van de GGD 'en. De Gezondheidsmonitor bevat onder andere informatie over lichamelijke beperkingen (OECD indicator), chronische aandoeningen en sport- en beweeggedrag van volwassenen van 19 jaar en ouder. In 2012 hebben ruim 387.000 volwassenen meegedaan aan het grootschalige vragenlijstonderzoek. De cijfers zijn terug te vinden op Statline van het CBS en in de Zorgatlas¹⁴.

¹⁴ Zie www.statline.cbs.nl en <http://www.zorgatlas.nl/thema-s/sporten-en-bewegen/sportdeelname/beweeqnorm-per-gemeente/#breadcrumb>.

Vaak zijn deze cijfers ook op te vragen bij de regionale GGD. Uit de Gezondheidsmonitor 2012 komt naar voren dat landelijk 14,8 procent van de bevolking van 19 jaar en ouder één of meer beperkingen heeft in horen, zien of bewegen. Dit cijfer wijkt af van de 11,8 procent die we vonden in de Gezondheidsenquête van het CBS. Dit komt waarschijnlijk door de andere leeftijdsselectie. De cijfers uit de Gezondheidsenquête die hierboven zijn gepresenteerd zijn gebaseerd op respondenten tussen 12 en 79 jaar oud. De gecombineerde Gezondheidsmonitor 2012 heeft alleen betrekking op mensen van 19 jaar en ouder. In de Zorgatlas is informatie op GGD-niveau en op gemeenteniveau te vinden over beperkingen en chronische aandoeningen, niet op wijkniveau. In hoofdstuk 4 zijn cijfers opgenomen afkomstig uit ons schattingsmodel (gebaseerd op de Gezondheidsenquête van het CBS voor de groep 12-79 jarigen). Hierbij is ook op wijkniveau het geschatte percentage en aantal mensen met een lichamelijke handicap weergegeven.

Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap

Slechts een klein gedeelte van de mensen met een lichamelijke handicap woont in een zorginstelling. In Nederland verblijven 1.134 mensen in een instelling (intramurale zorg) en via deze instellingen (6 voor heel Nederland) ontvangen 3.335 mensen zorg thuis (extramurale zorg, Van der Kwartel, 2013). De bewoners in de instelling maken geen deel uit van de schatting die via het CBS-onderzoek is uitgevoerd. Andere plaatsen waar mensen met een lichamelijke handicap makkelijk traceerbaar zijn, zijn revalidatie-instellingen. In totaal kent Nederland 140 locaties (revalidatiecentra en ziekenhuizen met revalidatie-afdelingen) waar revalidatie wordt aangeboden. Samen bieden zij zorg aan ongeveer 90.000 patiënten (Revalidatie Nederland, 2012). Mensen met een lichamelijke handicap kunnen ook via zorgvoorzieningen voor ouderen worden benaderd, omdat een groot deel van de mensen met een lichamelijke handicap oudere mensen zijn.

Uit de CBS gezondheidsenquête blijkt dat er 0,3 miljoen mensen met een matige tot ernstige motorische handicap in Nederland zijn tussen de 65 en 79 jaar. In de leeftijdscategorie 12-65 zijn dit er 0,5 miljoen. (Von Heijden et al, 2013)

In bijlage 3 is een lijst met ouderenvoorzieningen in de gemeente Amsterdam opgenomen.

Een andere, meer indirecte manier, om mensen met een lichamelijke handicap in de gemeente te bereiken is via de regelingen waar zij vanwege hun handicap gebruik van maken, zoals de WMO.

Vaststelling aantal mensen met een verstandelijke handicap

Er vindt geen bevolkingsonderzoek plaats onder mensen met een verstandelijke handicap. Om te schatten hoeveel mensen een verstandelijke handicap hebben wordt meestal uitgegaan van de voorzieningen waar mensen met een verstandelijke handicap gebruik van maken, zoals woon- en dagvoorzieningen of de aanspraak die zij maken op AWBZ-zorg. Van deze voorzieningen kunnen mensen met een lichte, matige of ernstige verstandelijke handicap (IQ beneden de 70) gebruik maken. Soms worden ook zwakbegaafden (IQ tussen 70 en 85) tot de groep mensen met een licht verstandelijke handicap gerekend, wanneer zij vanwege ernstige bijkomende problemen gebruik kunnen maken van AWBZ-zorg (Von Heijden et al, 2013).¹⁵

Voor heel Nederland gaan we ervan uit dat tussen 50.000 en 66.000 mensen een matige of ernstige verstandelijke handicap (zie Ras et al, 2010) hebben, wat overeenkomt met ongeveer drie tot vier promille van de bevolking. Tussen 50.000 en 165.000 mensen hebben naar schatting een lichte verstandelijke handicap, wat overeenkomt met tussen de drie en tien promille van de bevolking (Woittiez et al, 2012, zie tabel B1.2). De groep zwakbegaafden is naar schatting vele malen groter, echter ongeveer 33.000 mensen uit deze groep maken aanspraak op zorg via de AWBZ en zijn op die manier traceerbaar.

¹⁵ Vanaf 2015 is de AWBZ ingrijpend hervormd. De AWBZ betaalt dan alleen nog de zwaarste, langdurige zorg. Lichtere zorg gaat dan naar gemeenten of naar de zorgverzekering. Zie <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/algemene-wet-bijzondere-ziektekosten-awbz/veranderingen-in-de-awbz>.

Tabel B1.2: Geschatte omvang van verstandelijke beperkingen, naar ernst (absolute aantallen x 1.000)

	Totale geschatte omvang	Indicatie AWBZ-zorg
Zwakbegaafd (IQ 70-85)	300-600 ^a	33 ^b
Licht (IQ 50-70)	50-165 ^c	68 ^b
Matig/ernstig (IQ <50)	50-66 ^c	63 ^b

a. CBZ, 2004.

b. Woittiez et al., 2012, schatting voor 2009.

c. Ras et al., 2010, schatting voor 2008.

Als wordt uitgegaan van de instellingen die zorg bieden, verblijven in heel Nederland ruim 40.000 mensen in een instelling voor verstandelijke gehandicaptenzorg (75 instellingen) en ontvangen ruim 35.000 cliënten via deze instellingen de zorg thuis of maken gebruik van de dagbesteding. Er zijn ook instellingen voor gecombineerde zorg (mensen met een verstandelijke en lichamelijke handicap, 68 instellingen), waar ruim 31.000 mensen verblijven en waarvan ongeveer 38.000 mensen thuis zorg ontvangen (incl. dagbesteding) (Van der Kwartel, 2013).

Een andere manier om zicht te krijgen op het aantal mensen met een verstandelijke handicap zijn de geldige indicaties voor AWBZ-zorg in de gemeente. Vanaf 2015 is de AWBZ veranderd en valt lichtere zorg onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De CIZ-cijfers uit 2014 met betrekking tot indicaties voor AWBZ-zorg geven echter een beeld hoe groot de doelgroep mensen met een verstandelijke handicap in de gemeente is.

Vindplaatsen mensen met een verstandelijke handicap

Mensen met een verstandelijke handicap maken gebruik van voorzieningen, zoals locaties voor dagbesteding en dagopvang, logeerhuizen, sociale werkplaatsen, woonlocaties en woonzorginstellingen. Als wordt uitgegaan van de instellingen die zorg bieden, verblijven in heel Nederland ruim 40.000 mensen in een instelling voor verstandelijk gehandicaptenzorg (75 instellingen) en ontvangen ruim 35.000 cliënten via deze instellingen de zorg thuis of maken gebruik van de dagbesteding. Er zijn ook instellingen voor gecombineerde zorg (verstandelijk en lichamelijk beperkten, 68 instellingen), waar ruim 31.000 mensen verblijven en waarvan ongeveer 38.000 mensen thuis zorg ontvangen (Van der Kwartel, 2013).

De gemeente Amsterdam leverde voor dit onderzoek een lijst met namen van organisaties voor mensen met een verstandelijke handicap aan. Hierbij leverde ze ook (een schatting van) het aantal bewoners of cliënten aan. Het aantal cliënten bij de verschillende vindplaatsen, mag niet bij elkaar worden opgeteld, aangezien verstandelijk gehandicapten gebruik kunnen maken van meerdere voorzieningen, zoals een woonvoorziening en de dagbesteding. Opgemerkt moet worden dat mensen met een verstandelijke handicap die geen gebruik maken van bovenvermelde voorzieningen moeilijker te bereiken zijn. Als onder deze groep mensen behoefte bestaat om te sporten dan zijn zij alleen bekend als zij zichzelf aanmelden voor hulp bij consultants voor aangepast sporten, zoals de consultants van MEE.¹⁶

Vaststelling aantal kinderen en jongeren met een handicap

Hoewel kinderen en jongeren met een handicap ook deel uit maken van de groep mensen met een lichamelijke en verstandelijke handicap zoals hiervoor beschreven, is het nuttig deze groep apart te beschouwen. Zij zijn via de verschillende onderwijsinstellingen relatief makkelijk traceerbaar en daar kan bij de afstemming tussen sportaanbod en vraag naar gehandicapten sport gebruik van worden gemaakt. Op basis van de landelijke CBS data is het aantal mensen met een lichamelijke handicap van 12 tot en met 79 jaar bepaald. Kinderen tot 12 jaar vallen hier niet onder. Voor de groep kinderen vanaf 12 jaar met een lichamelijke handicap is er dus sprake van een zekere overlap met de hierna gepresenteerde vindplaatsen (denk aan speciaal voortgezet onderwijs op cluster 3 scholen). Voor jongeren met een verstandelijke handicap die gebruik maken van de voorzieningen die worden vermeld is er ook sprake van overlap. Het is niet mogelijk precies te berekenen hoe groot deze is en om uitsluitende categorieën van vindplaatsen te presenteren.

¹⁶ Er zijn in Nederland 22 regionale MEE-organisaties verspreid door het hele land. MEE ondersteunt mensen met een beperking en hun netwerk op alle levensgebieden en in alle levensfasen. Daardoor kunnen zij naar vermogen meedoen in de samenleving.

In de rapportage 'Kinderen met een handicap in Tel' worden gegevens over kinderen met een handicap in Nederland in 2012 gepresenteerd. Het gaat hier om kinderen van 0 tot 18 jaar die vanwege een handicap speciale voorzieningen of zorg nodig hebben. Uit de rapportage blijkt dat in 2012 68.288 kinderen in Nederland (1,9%) een of meer beperkingen hadden (zie tabel 2.4). De meest voorkomende handicap is een verstandelijke handicap. Bijna 45.000 kinderen hebben hiermee te maken. Bij een kleine 20.000 kinderen is sprake van een lichamelijke handicap en ruim 10.000 kinderen hebben een zintuiglijke handicap. Deze drie typen handicaps tellen samen op tot bijna 75.000 kinderen, dit is meer dan het totaal aantal kinderen van 68.288. Dit komt doordat er ruim 6.500 kinderen zijn die een meervoudige handicap hebben. In deze cijfers zijn kinderen met gedragsproblemen niet meegenomen. Het is verder niet duidelijk van welke onderwijsvoorzieningen de kinderen gebruik maken. Het lijkt erop dat de cijfers over leerlingen met een handicap in het speciaal en regulier onderwijs en de cijfers uit de rapportage 'Kinderen met een handicap in Tel' elkaar niet veel ontlopen.

Tabel B1.4: Aantal kinderen (0 tot 18 jaar) met een handicap in 2012, naar type handicap.

Kinderen met een handicap:	68.288	1,9%
Lichamelijke handicap	19.859	0,5%
Verstandelijke handicap	44.849	1,3%
Zintuigelijke handicap	10.164	0,3%

Bron: Kinderen met een handicap in Tel, Verwey-Jonker Instituut (2013)

Vindplaatsen kinderen met een handicap

Doorgaans worden onderwijsinstellingen waar kinderen en jongeren met een handicap gebruik van maken in kaart gebracht om het aantal kinderen met een handicap vast te stellen. Het gaat hierbij om locaties voor (voortgezet) speciaal onderwijs. Hieronder vallen scholen voor cluster 1 (voor leerlingen met een visuele handicap), cluster 2 (voor leerlingen met een auditieve handicap en taal-ontwikkelingsstoornissen), cluster 3 (leerlingen met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap of langdurige ziekte) en cluster 4 (leerlingen met gedragsproblemen). Daarnaast gaat het ook om de locaties voor het speciaal basisonderwijs (sbo), praktijkonderwijs (pro) en het leerwegondersteunend onderwijs (lwoo).

Speciaal basisonderwijs is onderwijs voor kinderen die extra ondersteuning en aandacht nodig hebben. Dit zijn bijvoorbeeld kinderen die moeilijk leren of problemen hebben met concentratie of sociaal gedrag. In het praktijkonderwijs (pro) leren jongeren vooral door ervaring op te doen. Leerlingen worden doorgaans toegeleid naar werk. Het lwoo is bedoeld voor leerlingen van het vmbo die genoeg capaciteiten hebben om een diploma te halen maar extra begeleiding nodig hebben.

Voor heel Nederland gelden de volgende cijfers in tabel B1.5.

Tabel B1.5: Leerlingen speciaal onderwijs schooljaar 2013-2014 (in aantallen) voor geheel Nederland

Onderwijssoorten	Aantal
Totaal speciaal basisonderwijs (sbo)	38.100*
Totaal (voortgezet) speciaal onderwijs (so en vso)	71.142
Totaal speciaal onderwijs (so)	31.817
Cluster 1, blind en slechtziend	327
Cluster 2, doof, slechthorend, taal-ontwikkelingsstoornis	6.713
Cluster 3, motorische en/of verstandelijke handicap, chronisch ziek	11.653
Cluster 4, gedrags-, ontwikkelings- en psychiatrische problemen	13.124
Totaal voortgezet speciaal onderwijs (vso)	39.325
Cluster 1, blind en slechtziend	381
Cluster 2, doof, slechthorend, taal-ontwikkelingsstoornis	2.457
Cluster 3, motorische en/of verstandelijke handicap, chronisch ziek	14.751
Cluster 4, gedrags-, ontwikkelings- en psychiatrische problemen	21.736
Totaal leerlinggebonden financiering (2011)	38.200*
Igf-leerlingen in het basisonderwijs en speciaal basisonderwijs	18.400*
Igf-leerlingen in het voortgezet onderwijs	19.800*
Overig voortgezet onderwijs voor leerlingen met extra ondersteuning	
Praktijkonderwijs	28.600*
Totaal lwoo 1-4	103.839

Bron: CBS statline / leerlinggebonden financiering: OCW Kerncijfers 2009-2013, bewerking Mulier Instituut

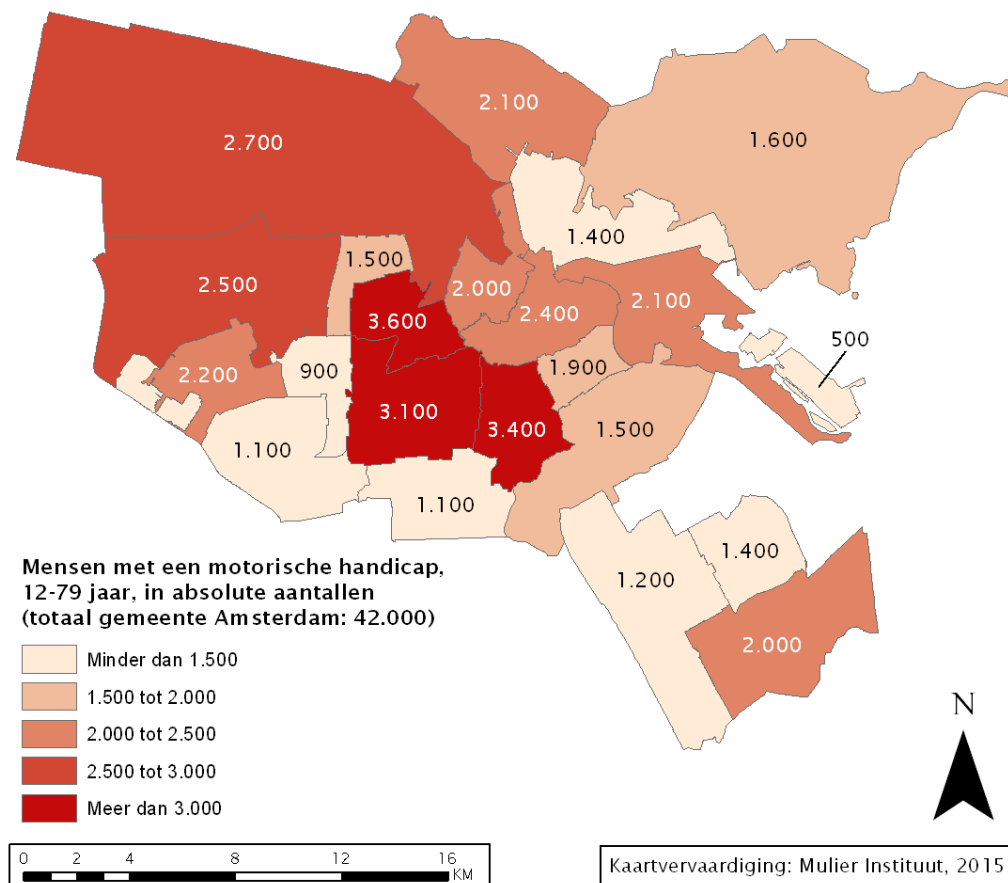
* Cijfers afkomstig uit OCW Kerncijfers 2009-2013. Hier zijn leerling cijfers afgerond op een decimaal achter de komma in tegenstelling tot de (meer volledige) cijfers die via CBS Statline gedownload zijn.

Er is ook een groep kinderen met een handicap die gebruik maakt van het regulier onderwijs. Voorheen kregen deze leerlingen leerlinggebonden financiering, het zogenaamde rugzakje. Met de nieuwe Wet Passend Onderwijs, ingegaan op 1 augustus 2014, vervalt de leerlinggebonden financiering en wordt de school waar ouders hun kind aanmelden verantwoordelijk voor het bieden van een passende onderwijsplek voor het kind. Het is nog onduidelijk of de toestroom van kinderen met een handicap in het regulier onderwijs door de wetswijziging zal toenemen of gelijk zal blijven. Duidelijk is wel dat ook scholen in het regulier onderwijs vindplaatsen zijn voor kinderen met een handicap. Lastig is echter dat het per school steeds maar om enkele leerlingen zal gaan. Scholen voor regulier onderwijs zijn daarom in dit onderzoek buiten beschouwing gelaten.

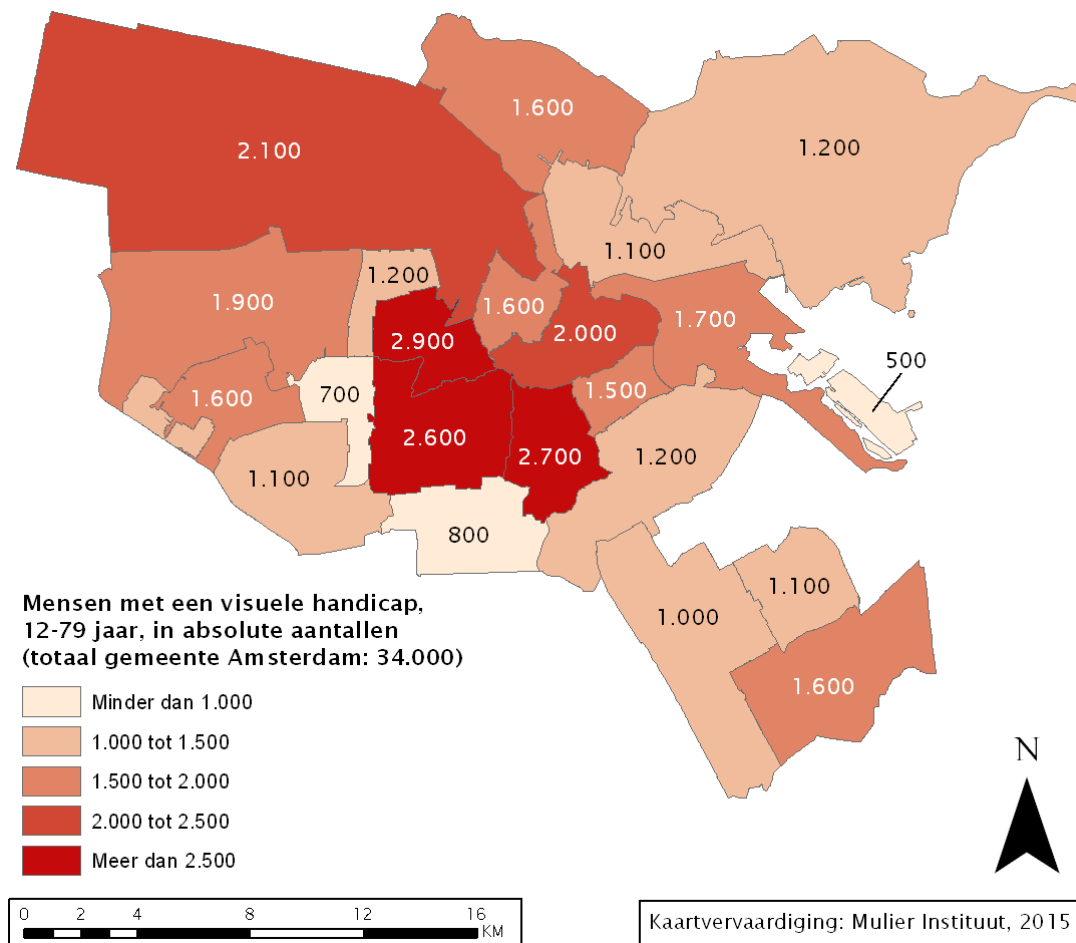
Het overzicht van onderwijsinstellingen is aangeleverd door de gemeente.

Bijlage 2. Schatting aantal mensen met een motorische, visuele en auditieve handicap op kaart

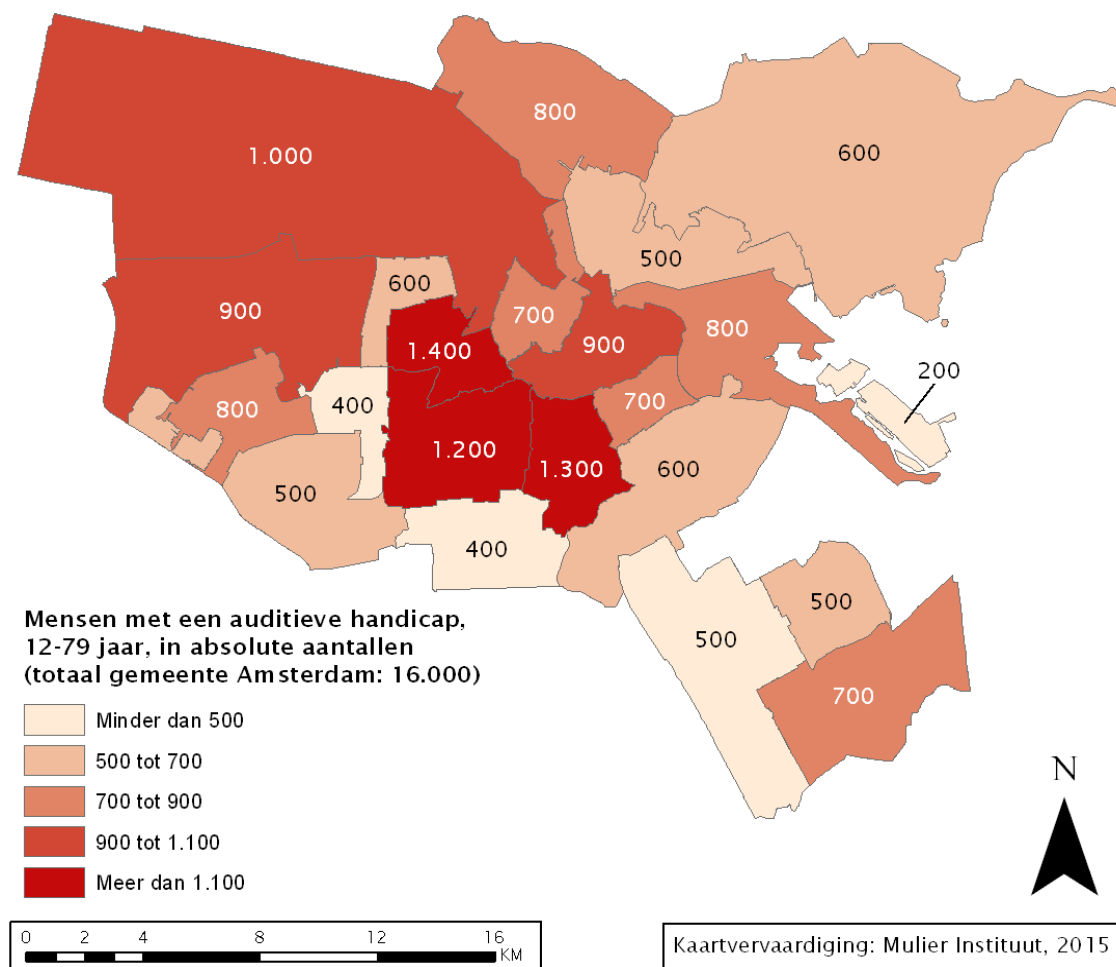
Figuur B.1 Schatting aantal mensen met matige of ernstige motorische handicap naar wijk gemeente Amsterdam, 12-79 jaar (in absolute aantallen)

Figuur B.2 Schatting aantal mensen met matige of ernstige visuele handicap naar wijk gemeente Amsterdam, 12-79 jaar (in absolute aantallen)

Figuur B.3 Schatting aantal mensen met matige of ernstige auditieve handicap naar wijk gemeente Amsterdam, 12-79 jaar (in absolute aantallen)

Bijlage 3. Vindplaatsen mensen met een lichamelijke handicap

Tabel B3.1: Revalidatie-instellingen in Amsterdam

Naam	Plaats
Reade, locatie Dr. Jan van Breemenstraat	Amsterdam
Reade, locatie Overtoom	Amsterdam

Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Tabel B3.2: Woonvoorzieningen voor ouderen in Amsterdam

Organisatie	Locatienaam	Straat	Postcode	Stadsdeel	Aantal bewoners
Amsta	Dr. Sarphatihuis	Roetersstraat 2	1018 WC	Centrum	51
Amsta	Flesseman	Nieuwmarkt 77	1011 MA	Centrum	44
Amsta	Wittenberg	Nieuwe Kerkstraat 159	1018 VL	Centrum	130
Amsta	Czaar Peter Punt	Czaar Peterstraat 196	1018 PX	Centrum	28
Amsta	De Keyzer	Blankenstraat 29	1018 RR	Centrum	50
Amsta	De Keyzer (ontmoetingscentrum)	Czaar Peterstraat 2-4	1018 NW	Centrum	niet bekend
Amsta	Mozaïekhofje	Dijkdwarsstraat 1-5	1011 DZ	Centrum	21
Amsta	Jan Bonga	Jan Bongastraat 5	1067 HZ	Nieuw-West	124
Amsta	De Schutse	Comeniusstraat 20	1065 BH	Nieuw-West	141
Amsta	De Beusemacker	Dr.J.A. Ringersstraat 12 A-K	1067 DG	Nieuw-West	56
Amsta	Meer en Oever	Geer Ban 161-167	1068 ZW	Nieuw-West	28
Amsta	De Raak	Dr. H. Colijnstraat 431 t/m 447	1067 CE	Nieuw-West	56
Amsta	De Poort	Hugo de Grootkade 18-28	1052 LS	West	143
Amsta	Vondelstede	Anna van den Vondelstraat 30	1054 GZ	West	74
Amsta	De Werf	Van Reigerbergenstraat 829	1052 WN	West	82
Amsta	Ingenhouszhof	Ingenhouszhof 15	1097 GL	Oost	54
Amsta	Vrolikhuisen	Vrolikstraat 481	1092 TK	Oost	14
Amsta	Nellestein	Lopikhof 1	1108 GH	Zuid-Oost	86

Organisatie	Locatiennaam	Straat	Postcode	Stadsdeel	Aantal bewoners
Amsta	De Fagel	Fagelstraat 54	1052 GE	Oud-West	niet bekend
Amsta	Villa Spijker	Overtoom 373f	1054 JN	Oud-West	6
Amsta	Amsteldijk	Amsteldijk 35	1074 JK	Oud-Zuid	niet bekend
Amstelring	Groenhof Woonzorgcentrum	Marnixstraat 210A	1016 TL	Centrum	niet bekend
Amstelring	De Rietvinck	Vinkenstraat 185	1013 JR	Centrum	34
Amstelring	Sint Jacob	Plantage Middenlaan 52	1018 DH	Centrum	377
Amstelring	Westerstraat	Westerstraat 226	1015 MS	Centrum	2
Amstelring	De Drie Hoven	Louis Bouwmeesterstraat 377	1065 NS	Nieuw-West	245
Amstelring	Leo Polak	Saaftingestraat 8	1069 BW	Nieuw-West	214
Amstelring	Jatopa	Jan Tooropstraat 403	1061 AE	Nieuw-West	4
Amstelring	Scala	Leeuwendalersweg 438	1061 BE	Nieuw-West	6
Amstelring	Wolbrantskerkweg	Wolbrantskerkweg 58A t/m 60G	1069 DA	Nieuw-West	4
Amstelring	De Bogt Westerbeer	Polanenstraat 6	1013 VW	West	169
Amstelring	De Klinker	Borgerstraat 45	1053 PB	West	26
Amstelring	Vreugdehof	De Klencke 111	1083 HH	Zuid	177
Amstelring	Noordhollandstraat	Noordhollandstraat 31-39	1081 AS	Zuid	2
Amstelring	Willem Dreeshuis	Hugo de Vrieslaan 65	1097 EG	Oost	78
Amstelring	Het Schouw	Dollardplein 2	1025 XJ	Noord	65
Amstelring	De Venster	B. Brechtstraat 1	1102 RA	Zuid-Oost	153
Cordaan	Beth Shalom	Akerwateringstraat 243	1069 GD	Nieuw-West	48
Cordaan	Slotervaart	Louwesweg 10	1066 EC	Nieuw-West	84
Cordaan	Nieuw Geuzenveld	Cornelis Outhoornstraat 126	1067 HG	Nieuw-West	niet bekend
Cordaan	De Riekerhof	Johan Jonkindstraat 3	1062 CK	Nieuw-West	86
Cordaan	Otto Heldringstraat	Otto Heldringstraat 13	1066 XT	Nieuw-West	niet bekend
Cordaan	De Boeg	Hoofdweg 495	1055 SC	West	65
Cordaan	Nieuw Vredenbrugh	Postjesweg 125	1057 DZ	West	124
Cordaan	Gerrie Knetemannlaan	Gerrie Knetemannlaan 200/270	1061 MC	West	36

Organisatie	Locatienaam	Straat	Postcode	Stadsdeel	Aantal bewoners
Cordaan	Saskia van Uijlenborgkade	Saskia van Uijlenborgkade 174	1058 GA	West	24
Cordaan	Beth Shalom (Buitenveldert)	Kastelenstraat 80	1083 DE	West	120
Cordaan	De Buitenhof	Nieuw Herlaer 2	1083 BD	West	263
Cordaan	Buitenveldert	Doornburg 2	1081 JB	West	52
Cordaan	d'Oude Raai	Ferdinand Bolstraat 321	1072 MA	Zuid	93
Cordaan	De Gooyer	Von Zesenstraat 298	1093 BJ	Oost	49
Cordaan	Kastanjehof	Kastanjeplein 60	1092 LA	Oost	25
Cordaan	De Kraaipan	Hofmeyrstraat 125	1091 LG	Oost	30
Cordaan	De Die	Loenermarkt 900	1025 VR	Noord	116
Cordaan	Eduard Douwes Dekker	Schoenerstraat 11	1034 XZ	Noord	460
Cordaan	De Banne	Ijdoornlaan 1557	1034 BM	Noord	24
Cordaan	Anton de Komplein	Anton de Komplein 10-12	1102 DR	Zuid-Oost	29
Cordaan	Eben Haëzer	Wisseloord 219	1106 MB	Zuid-Oost	118
Cordaan	Gaasperdam	Soestdijkstraat 4	1107 HG	Zuid-Oost	42
Cordaan	Berkenstede	Berkenplein 300	1112 CL	Diemen	185
Cordaan	De Diem	Arent Krijtsstraat 48	1111 AM	Diemen	76
Cordaan	AC Geuzenhoek	Aalbersestraat 281	1067 MD	Nieuw-West	0
Cordaan	De Drecht	Niftrikhof 1	1106 SB	Zuid-Oost	294
Cordaan	De Riekerhof	Johan Jongkindstraat 3	1062 CK	Nieuw-West	50-100
Cordaan	Eben Haëzer	Wisseloord 219	1106 MB	Zuidoost	100-250
Cordaan	G. Knetemannlaan (V&V)	Gerrie Knetemannlaan 200/ 270	1061 MC	West	20-50
Cordaan	Logeerhuis Dunya	Plaatwerkerstraat 1-3	1033 NV	Noord	7
Cordaan	Minahassastraat	Minahassastraat 50	1094 SB	Oost	10 20
Cordaan	Nieuw Geuzenveld	Cornelis Outshoornstraat 126	1067 HG	Nieuw-West	20-50
Cordaan	Oostoever	Bonnefantenstraat 10	1064 PN	Nieuw-West	50-100
Cordaan	Osdorperhof	Pieter Calandlaan 86	1068 NP	Nieuw-West	184

Organisatie	Locatienaam	Straat	Postcode	Stadsdeel	Aantal bewoners
Cordaan	Otto Heldringstraat (Staalmanplein)	Otto Heldringstraat 13	1066 XT	Nieuw-West	20-50
Cordaan	Saskia van Uijlenburgkade	Saskia van Uijlenburgkade 174	1058 GA	West	20-50
Cordaan	Slotervaart	Louwesweg 10	1066 EC	Nieuw-West	100-250
Evean	Korthagenhuis	Amerbos 590	1025 ZZ	Noord	192
Evean	De Klimme	Beemsterstraat 546	1024 BV	Noord	50
Evean	Twiskehuis	Watermanstraat 2	1033 AN	Noord	180
Evean	Henriette Roland Holst	Kortvoort 100	1104 NB	Zuid-Oost	219
PuurZuid	De Den	Ruys de Beerenbrouckstraat 23	1067 BL	Nieuw-West	44
PuurZuid	Schinkelhaven	Schinkelkade 69	1075 VM	Zuid	188
PuurZuid	Torendeal	Veluwelaan 21	1079 PX	Zuid	312
ZGAO	Flevohuis	Kramatplantsoen 263	1095 LD	Oost	73
ZGAO	De Open Hof	Fahrenheitstraat 115	1097 PP	Oost	97
ZHGA	Menno Simons	Noordhollandstraat 17 a	1081 AS	Zuid	211
ZHGA	t Reigersbosch	Lunaweg 1	1115 TA	Duivendrecht	51
	Zorglocatie Emmahof	Emmastraat 33-37	1071 JB	Zuid	63

Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Bijlage 4. Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten

Tabel B4.1: Vindplaatsen verstandelijk gehandicapten

Organisatie	Locatienaam	Straat	Postcode	Stadsdeel	Type	Aantal
Amsta	Buiten Oranje	Buiten Oranjestraat 1	1013 HX	Centrum	Woonlocatie	8
Amsta	De Admiraal	Admiraal de Ruyterweg 541	1055 MK	Bos en Lommer	Woonlocatie	20
Amsta	De kleine Johannes	Overtoom 363-a	1054 JN	Oud-West	Woonlocatie	16
Amsta	De Singel	Bonhoeffersingel 11	1069 NB	Osdorp	Woonlocatie	
Amsta	Florijn 1	Florijn 8 t/m 11	1102 BA	Zuid-Oost	Woonlocatie	17
Amsta	Haag en Veld	Haag en Veld 50a/b	1102 GC	Zuid-Oost	Woonlocatie	20
Amsta	Rengerskerkestraat	Rengerskerkestraat 85/ 87	1069 HT	Osdorp	Woonlocatie	11
Amsta	Schinkelhoek	3e Schinkelstraat 45	1075 TK	Oud-Zuid	Woonlocatie	18
Amsta	Anton de Komplein	Anton de Komplein 2-8	1102 DR	Zuid-Oost	Woonlocatie	22
Amsta	Florijn 2	Florijn Zuid 108	1102 BA	Zuid-Oost	Woonlocatie	8
Amsta	Polderweg	Polderweg 8	1093 KM	Oost	Woonlocatie	15
Cordaan	Bazelhof	Bazelhof 1	1067 LX	Nieuw-West	Woonlocatie	12
Cordaan	Borgerstraat	Borgerstraat 140	1053 RA	West	Woonlocatie	12
Cordaan	Colijnstraat	Colijnstraat 80	1067 CH	Nieuw-West	Woonlocatie	20-50
					Woonlocatie	
Cordaan	Czaar Peterstraat	Czaar Peterstraat 94b, d, e, f, g	1018 PS	Centrum		5
Cordaan	Dusartstraat	Dusartstraat 17	1072 HM	Zuid	Woonlocatie	14
Cordaan	Foyer Bos & Lommer	Jacob van Arteveldestraat 74	1061 JB	West	Woonlocatie	20-50
Cordaan	G. Knetemannlaan (VGZ)	Gerrie Knetemannlaan 272 / 292	1061 MC	West	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Jan Luijkenstraat	Jan Luijkenstraat 19	1071 CJ	Zuid	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Johan Huijsenstraat	Johan Huijsenstraat 17-23	1087 LC	Oost	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Kadoelerbreek	Crabschuytstraat 122/128	1034 BL	Noord	Woonlocatie	20-50
Cordaan	Ketelmakerij	Ketelmakerij 161	1021 PA	Noord	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Koningsvrouwen van Landlust	Louise de Colignystraat 1-A	1055 XC	Nieuw-West	Woonlocatie	20-50
Cordaan	Mandarijnenstraat	Mandarijnenstraat 19 A-F	1033 LA	Noord	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Marcantilaan	Marcantilaan 57	1051 LR	West	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Mulderplein	Ir. J. Mulderplein 59	1018 MZ	Centrum	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Nieuw Sloten	Oostakkerstraat 27	1066 HR	Nieuw-West	Woonlocatie	50-100

Organisatie	Locatienaam	Straat	Postcode	Stadsdeel	Type	Aantal
		3e Oosterparkstraat 1 en 2e			Woonlocatie	
Cordaan	Oosterparkstraat	Oosterparkstraat 242	1091 JS	Oost		10-20
Cordaan	Overleg	Overleg 129	1068 RM	Nieuw-West	Woonlocatie	5-20
Cordaan	Overtoomse hof	Jan Voermanstraat 35	1061 XB	Nieuw-West	Woonlocatie	24
Cordaan	Seegersplein	Wethouder Seegersplein 23	1107 DM	Zuidoost	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Senecastraat	Senecastraat 7-9	1064 ZJ	Nieuw-West	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Sleewijkstraat	Sleewijkstraat 36	1107 TV	Zuidoost	Woonlocatie	20-50
Cordaan	Spreeuwenpark	Spreeuwenpark 32	1021 GX	Noord	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Walmolen (Molenwijk)	Walmolen 18 - 28	1035 BK	Noord	Woonlocatie	20-50
Cordaan	Watertoren	Haarlemmerweg 301	1051 LG	West	Woonlocatie	10-20
					Woonlocatie	
Cordaan	Wenckebachweg	H.J.E. Wenckebachweg 3012	1096 DP	Oost		20-50
Cordaan	G. Knetemannlaan (RIBW)	Gerrie Knetemannlaan 308/ 324 / 340	1061 MC	West	Woonlocatie	20-50
Cordaan	Geuzenhoek RIBW	Aalbersestraat 281	1067 MD	Nieuw-West	Woonlocatie	50-100
Cordaan	IJburg RIBW (De Witte Kaap)	Fritz Dietrich Kalhenbergstraat 262	1087 LL	Oost	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Ketelhuisplein RIBW	Ketelhuisplein 2	1054 RD	West	Woonlocatie	50-100
Cordaan	Snelleveldstraat RIBW	Snelleveldstraat 37	1107 VS	Zuidoost	Woonlocatie	20-50
Cordaan	Stadionbuurt RIBW	Stadionweg 286 hs	1076 PG	Zuid	Woonlocatie	10-20
Cordaan	Statenjachtstraat RIBW	Statenjachtstraat 834	1034 GJ	Noord	Woonlocatie	50-100
Pantar	-	Kriekenoord 3 (Diemen)	1111 PT		Sociale	niet
					werkplaats	bekend
Pantar	-	Rigakade 10	1013 BC		Sociale	niet
					werkplaats	bekend
Pantar	-	Seineweg 10	1043 BG		Sociale	niet
					werkplaats	bekend
Pantar	-	Strekkerweg 51	1033 DA		Sociale	niet
					werkplaats	bekend

Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Bijlage 5. Overzicht aangepast onderwijs voor kinderen met een handicap

Tabel B5.1: Overzicht aangepast onderwijs in Amsterdam

Naam	Doelgroep	Stadsdeel	Aantal leerlingen	Aantal leerlingen uit Amsterdam
Visio (vso afdeling)	Cluster 1	Nieuw-West	52	52
Visio (so afdeling)	Cluster 1	Nieuw-West	28	28
Scholengemeenschap Signis (com. l.s.)	Cluster 2	Nieuw-West	73	68
Scholengemeenschap Signis (aud. l.s.)	Cluster 2	Nieuw-West	70	16
Professor H Burgerschool	Cluster 2	Nieuw-West	70	33
Alexander Roozendaalschool	Cluster 2	Nieuw-West	268	252
Scholengemeenschap Signis	Cluster 2	Nieuw-West	51	14
Orion College West	Cluster 2	Nieuw-West	niet bekend	niet bekend
O.G. Heldringschool (vso afdeling)	Cluster 3	Nieuw-West	131	161
O.G. Heldringschool (so afdeling)	Cluster 3	Nieuw-west	60	
Alphons Laudyschool (vso afdeling)	Cluster 3	Nieuw-West	180	130
Mytyschool	Cluster 3	Zuidoost	46	37
Van Koetsveldschool	Cluster 3	Oost	115	95
Orion College Noord	Cluster 3	Noord	100	100
Coronelschool	Cluster 3	Nieuw-West	89	62
Orion College Noord	Cluster 3	Noord	100	100
Orion College Zuidoost	Cluster 3	Zuid-Oost	100	100
Waterink, Prof. Hoofdlocatie	Cluster 4	Noord	88	61
Waterink, Prof. Onderbouw locatie	Cluster 4	Nieuw-West	27	30
Waterink, Prof. Onderbouw locatie	Cluster 4	Zuid	53	22
Altra College JOC Amsterbaken	Cluster 4	West	35	25
Altra College De koppeling	Cluster 4	Zuidoost	4	11
Altra College De Bascule	Cluster 4	Zuidoost	74	31
Altra College Centrum	Cluster 4	Centrum	16	81
Altra College Noord	Cluster 4	Noord	90	73

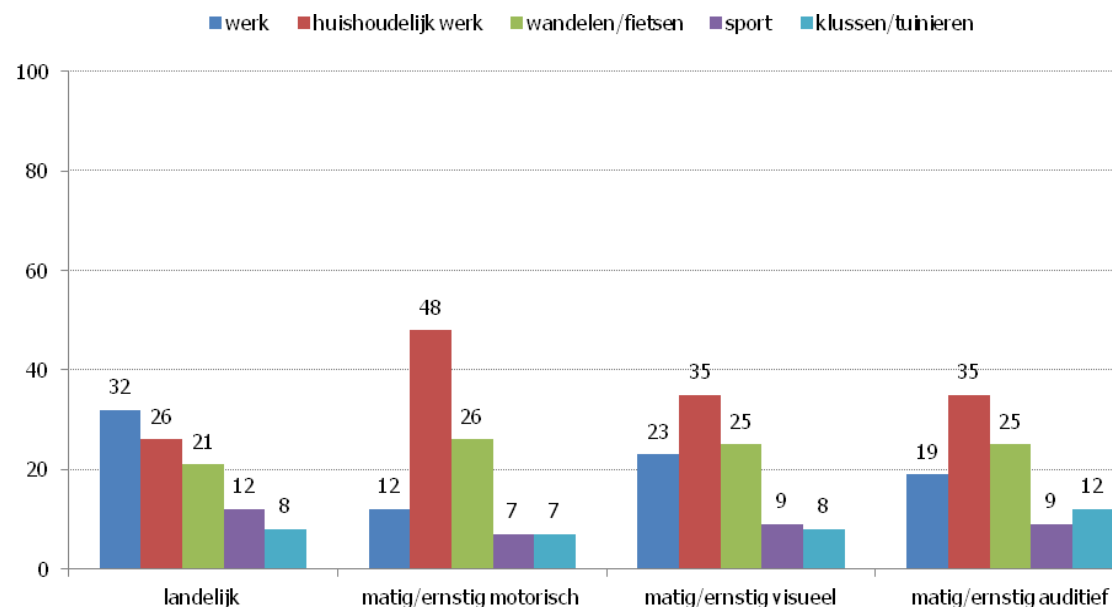
Naam	Doelgroep	Stadsdeel	Aantal leerlingen	Aantal leerlingen uit Amsterdam
Altra College Zuidoost	Cluster 4	Zuidoost	38	32
Altra College West	Cluster 4	Nieuw-West	59	40
Altra College Bleichrodt	Cluster 4	Zuidoost	189	97
Gerhardschool	Cluster 4	Oost	88	87
Mr de Jonghschool	Cluster 4	Nieuw-West	103	65
Van Detschool	Cluster 4	Zuid	181	116
Orion College Zuid	Cluster 4	Zuid	135	135
Iedersland	LWOO	Nieuw-West	244	242
Marcanti College	LWOO	West	72	72
Meridiaan College	LWOO	Nieuw-West	192	192
Montessori College Oost	LWOO	Oost	510	510
Rosa Beroepscollege	LWOO	Noord	125	125
Stelle College – VOvA	LWOO	Oost	157	157
Sweelinck College	LWOO	Zuid	208	208
Tobiasschool – VOvA	LWOO	Zuid	152	152
Waterlant Beroepsopleidingen IJdoorn	LWOO	Noord	167	167
Wellantcollege VMBO Sloten	LWOO	Nieuw-West	208	208
Zuiderlicht College	LWOO	Zuid	197	197
De Apollo	LWOO	Zuid	240	240
De Berkhoff – VOvA	LWOO	Oost	108	108
Bindelmeer College	LWOO	Zuidoost	248	248
Bredero Beroepscollege – VOvA	LWOO	Noord	200	200
Calvijn met Junior College	LWOO	Nieuw-West	270	270
Clusius College Amsterdam	LWOO	Noord	122	122
College De Meer	LWOO	Oost	320	320
Hogelant	LWOO	Noord	100	100
Hubertus Vakschool – VOvA	LWOO	West	102	102
Huygens College	LWOO	West	270	270

Naam	Doelgroep	Stadsdeel	Aantal leerlingen	Aantal leerlingen uit Amsterdam
Kolom praktijkcollege de Atlant	PRO	Zuid	205	203
Kolom praktijkcollege het Plein	PRO	Nieuw-west	215	210
Kolom praktijkcollege de Dreef	PRO	Zuidoost	165	165
Kolom praktijkcollege Noord	PRO	Noord	199	199
LUCA Praktijkschool – VOvA	PRO	Oost	160	160
Mundus College	PRO/LWOO	Nieuw-West	590	590
Wellantcollege Linnaeus	PRO/LWOO	Oost	158	158
Dumont, prof. Dr. JJ.	SBO	Zuid-Oost	75	75
Tobiasschool	SBO	Zuid	48	39
Meander	SBO	Zuid	73	73
Hasselbraam	SBO	Nieuw-West	226	226
De Driesprong	SBO	Nieuw-West	98	80
Zeppelin	SBO	Noord	62	61
Spectrum (hoofdvestiging)	SBO	Oost	140	140
Spectrum (Ijburg)	SBO	Oost	51	51
De Kans	SBO	Nieuw-West	160	158
Universum	SBO	Noord	136	136
Prof Dr IC v Houte	SBO	Zuidoost	105	105

Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Bijlage 6. Aandeel bewegelijke activiteiten van de totale hoeveelheid beweging voor mensen met een lichamelijke handicap

Bijlage B6.1: Bewegactiviteiten als aandeel van de totale hoeveelheid beweging (activiteitsniveau), bevolking, 12-79 jaar (%)

Bron: CBS Gezondheidsenquête 2008-2011, bewerking Mulier Instituut

Bijlage 7. Sportaanbod gemeente Amsterdam

Tabel B7.1: Sportaanbod voor mensen met een motorische handicap

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	Doelgroep*
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	boccia	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	racerunning	K
Goed Schellingwoude / Nieuwendam	Goed Schellingwoude / Nieuwendam	fitness	K
MOVEO FIT, Fysio Sportcentrum	Praktijk voor Fysiotherapie A.H. Gerhardts	divers	K, V
Gymnastiek Vereniging Amsterdam-Zuid	Sportzaal Pam Pooters	gymnastiek aerobics	K, V
Shape all-in Centre	Sportcentrum Shape all-in Centre	Yoga pilates	V
Eight Group	Gezondheidsroute Oost Transvaalbuurt	divers	V
Stichting AmRoDa (Amsterdamse Rolstoel Dansers)	Zorgcentrum De Drie Hoven	rolstoeldansen	V
Eight Group	Gezondheidsroute - Staalman-Delflandplein	divers	V
Amsterdamse Spoorweg Sportvereniging	NS gebouw	handboogsport	V
Hart in beweging	Reade	conditie, zwemmen	V
Tijgertje	Reade	zwemmen	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sloterparkbad	ymnastiek in het water	V
MOVEO FIT, Fysio Sportcentrum	Sloterparkbad	aquafitness	V
De Amsterdamse Huskies	Kunstijsbaan Jaap Eden	Sledgehockey	V
Ineke Hartman Fysiotherapie	Ineke Hartman Fysiotherapie	Nordic Walking	V
ASC Olympia	Sportpark sloten	fietsen (handbike)	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Floraparkbad	gymnastiek in het water Conditie, zwemmen	V
Scip	Marnixbad	gymnastiek (aquascippen)	V
Schaakver. De Pion	Torendael	schaken	V

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	Doelgroep*
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	rolstoelbasketbal	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	rolstoel hockey	K
Amsterdamse Hockey en Bandy Club	Sportpark Amsterdamse Bos	hockey	K
BC Apollo Amsterdam	Apollohal	rolstoelbasketbal	K, V
The Dolphins	Sporthal Gaasperdam	rolstoelhockey	K, V
Amsterdam Terminators Wheelchair Rugby	Reade	Rolstoelrugby	V
KNHS Concordia	KNHS Concordia	handboogsport	K, V
I Love Balance	Brightside Fitness & Fysiotherapie	Conditie, yoga, gymnastiek	K, V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Oosterpark	gymnastiek	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	St. Blindenpenning	gymnastiek	V
Eight Group	Gezondheidsroute - IJburg	divers	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Het Marnixbad	Gymnastiek in het water	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Floraparkbad	gymnastiek in het water	V
		conditie	
Stichting Al Maarif	Sportpark Tuindorp Oostzaan	zaalvoetbal	V
Aikidojo Amsterdam	Sporthal de Pijp	vechtsporten	K, V
Cardio fitness Amsterdam	Cardio fitness Amsterdam	cardiofitness	V
Reade	Reade	Conditie. Volleyball, badminton, oefensportmix	K, V
Reade	Reade	yoga	V
Reade	Reade	dans	V
Reade	Reade	yoga (tai chi)	V
Reade	Reade	fitness	V
SC Overamstel	S.C. Overamstel	veldvoetbal, G-voetbal	K, V
Kano op IJburg	Kano op IJburg	kanoën	K, V
Digitale Marktplaats	Henriëtte Roland Holsthuis	diverse sporten	V

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	Doelgroep*
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	atletiek	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	cycling	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	Duiken	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	fitness	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	handboogschieten	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	judo	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	kickboksen	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	klimmen	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	streetdance	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	tennis	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	watersport en spel	K
zwemschool akwaak amsterdam	Ronald McDonald Centre	zwemmen	K, V
Atletiekvereniging Phanos	Olympisch stadion	Atletiek, hardlooptraining	K, V
TV Tie-Breakers	T.V. Tie-Breakers	tennis	K, V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	voetbal	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	volleybal	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	zaalvoetbal	K
Zwemeducatie Reade	Zwembad Sportplaza Mercator	Zwemmen	K
Stichting Special Needs Judo Foundation	Alphons Laudyschool	g-judo	K, V
Tennisvereniging Geuzenveld	Sportpark de Eendracht	tennis	K, V
Sailability	Watersportcentrum Sloterpas	zeilen	K, V
Sailability	Watersportvereniging de Koenen	zeilen	K, V
Vereniging Paardrijden Amsterdam (VPG)	Prins Willem Alexander Manege	paardensport	K, V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	handbal	K
Roeivereniging Willem III	Roeivereniging Willem III	Roeien	V
Reade	reade	zwemmen	V
Sportschool van de Berg	Sportschool van de Berg	conditie (fitness)	K, V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Kastanjehof	fitness	V

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen, Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Tabel B7.2: Sportaanbod voor mensen met een visuele handicap

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	Doelgroep*
Stichting Blinden-Penning	Kerk De Nieuwe Stad	dans	K, V
Shaolin Culture Training School Amsterdam	Shaolin Culture Training School Amsterdam	vechtsporten	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	St. Blindenpenning	country linedancing visueel gehandicapten 50+	V
Amsterdamse Spoorweg Sportvereniging	NS gebouw	showdown	V
Running Blind	sportpark de eendracht	hardlopen	V
Sailability	Watersportcentrum Sloterpas	zeilen	K, V
Sailability	Watersportvereniging de Koenen	zeilen	K, V
Vereniging Paardrijden Amsterdam (VPG)	Prins Willem Alexander Manege	paardensport	K, V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	handbal	K
Roeivereniging Willem III	Roeivereniging Willem III	Roeien	V
Reade	reade	zwemmen	V
Sportschool van de Berg	Sportschool van de Berg	conditie (fitness)	K, V
Aikidojo Amsterdam	Sporthal de Pijp	vechtsporten	K, V
Cardio fitness Amsterdam	Cardio fitness Amsterdam	cardiofitness	V

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen, Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Tabel B7.3: Sportaanbod voor mensen met een auditieve handicap

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	Doelgroep*
Tot ons Genoegen	Doven Ontmoetingscentrum	divers	V
Aikidojo Amsterdam	Sporthal de Pijp	vechtsporten	K, V
Cardio fitness Amsterdam	Cardio fitness Amsterdam	cardiofitness	V
Sailability	Watersportcentrum Sloterpas	zeilen	K, V
Sailability	Watersportvereniging de Koenen	zeilen	K, V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	handbal	K
Reade	Reade	zwemmen	V
Sportschool van de Berg	Sportschool van de Berg	conditie (fitness)	K, V
Running Blind	Sportpark de eendracht	hardlopen	V

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen, Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Tabel B7.4: Sportaanbod voor senioren

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	M.F.C. Binnenhof	countrylinedancing 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z. Amsteldijk	gymnastiek voor vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Pelgrimskerk	conditietrainingen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Marius ten Catehof	chi kung 55+
Gymnastiek voor ouderen WGM	Gymnastiek voor ouderen WGM	gymnastiek voor ouderen
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Hudsonhof	bewegen op muziek
Huis van de wijk Slotervaart Zuid	Huis van de wijk Het Anker	conditie
Huis van de wijk Slotervaart Zuid	Huis van de wijk Het Anker	diverse Yoga
Meer Bewegen Voor Ouderen	Gebouw Jekerstraat	gymnastiek voor vrouwen diabetes voorkomen
		dans
		gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Kastanjehof	fitness
IJsterk Actief Burgerschap & Participatie	huis van de buurt De Witte Boei	conditie
Nellesteinschool	Nellesteinschool	conditietraining voor heren en dames
Woonzorgcentrum Nellestein	W.Z.W.C. Nellestein	Yoga
Basisschool De Brink	Basisschool de Brink	conditietraining Dames
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Meeuw	volksdansen 55+
		fitgym
Meer Bewegen Voor Ouderen	Societeit De Tweede Uitleg	yoga
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z.D.C. Menno Simons	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Vrouw en Vaart	gezelschapsvolksdansen 65+
Tafeltennisvereniging Holendrecht	Sporthal gaasperdam	tafeltennis
Meer Bewegen Voor Ouderen	Osdorperhof	gymnastiek 65+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Edelsteen	gymnastiek voor vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Reeel	fitness
Meer Bewegen Voor Ouderen	BuurtcentrumGein	gymnastiek 60+

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Eerste Amsterdamse Sjoel Vereniging (EASV)	Eerste Amsterdamse Sjoel Vereniging (EASV)	sjoelen
Biljartclub Victoria	Biljartcentrum Sloterdijk	Biljart
Sportvereniging Agoeti	Sporthal gaasperdam	zaalvoetbal, basketbal, volleybal
GoldenSports	Sportpark olympiaplein	Conditie, voetbal, hockey, wandelen, yoga
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk de Pijp	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Oosterpark	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	M.F.C. Binnenhof	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Pluspunt	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Pluspunt	gymnastiek vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z. Amsteldijk	fitness 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Olympisch Kwartier	fitgym 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Olympisch Kwartier	oriëntaals dansen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Park de Meer	gymnastiek 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Goodwillburgh	gymnastiek
Bijlmer sportcentrum	Bijlmer sportcentrum	zwemmen (senior fit)
Meer Bewegen Voor Ouderen	Speeltuingebouw de Argo	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Speeltuingebouw de Argo	diverse dans
Meer Bewegen Voor Ouderen	Heliomare	fitness
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Tagerijn	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Tagerijn	gymnastiek voor vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Zwanenmeer	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Zwanenmeer	nordic walking 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Zwanenmeer	wereld dansen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Gebouw de Zeppelin	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Banne	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Bilderdijkpark	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Marius ten Catehof	yoga 55+

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	Marius ten Catehof	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum de Oostoever	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Klinker	gymnastiek 60+
Dynamo	Servicepunt het Brinkhuis	koersbal
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum de Schutse	fitness 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Schutse	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Nieuw Geuzenveld	gymnastiek 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Anansi	gymnastiek 60+
Dynamo	SOOP	fitness voor vrouwen
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Mirandabad	gymnastiek in het water 60+
		conditie
		badminton
		gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sportcentrum Ookmeer	sportinstuif 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Havelaar	chi kung 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Drostenburg	gymnastiek in water voor reumapatiënten
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Woongroep Nos Perla	gymnastiek 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Buurt Claverhuis	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Buurt Claverhuis	latin Aerobic 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Buurt Claverhuis	countryline 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Buurt Claverhuis	conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Buurt Claverhuis	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Servicepunt 't Hoeckhuys	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Wasknijper	gymnastiek 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Bejaardenhof Garstkamp	gymnastiek 60+

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	Bejaardenhof Garstkamp	internationaal volksdansen 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Nieuw Sloten	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Nieuw Sloten	country linedancing 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Horizon	chi kung 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Horizon	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Horizon	fitgym 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Servicepunt Kraaipan	fitgym 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Holendrecht	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum de Boeg	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum de Boeg	conditie fitness 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum de Boeg	fitness voor mannen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum de Boeg	fitness voor vrouwen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Hudsonhof	conditie fitness 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Olympus	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Oud Katholieke Kerk	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z.W.C. Riekerhof	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporenburg	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Activiteitencentrum 't Cremer	thai chi 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	M.F.C. Coenen	fitgym 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis v.d. Wijk Coenen	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de wijk Het Anker	country linedancing 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de wijk Het Anker	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Gebouw Jekerstraat	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Gebouw Jekerstraat	aerobic fitgym 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Praathuis	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurthuis het Anker	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Mansveltschool	gymnastiek voor vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	WG-cursusruimte	volksdansen 55+

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	Servicepunt Da Costa	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Buurt Witte Boei	Conditie, gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Werf	gymnastiek in het water 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Evenaar	gymnastiek 60+
Osira Amstelring	Balie Koornhorst Amsterdam Zuid Oost	wandelen
		gymnastiek
Osira Amstelring	De Koornhorst	bewegingslessen
Meer Bewegen Voor Ouderen	Korte Water	gymnastiek 65+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Henriëtte Roland Holsthuis	thai chi 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Henriëtte Roland Holsthuis	fitness 55+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Henriëtte Roland Holsthuis	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Kindervreugd	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Kindervreugd	conditietraining 60+
Ontspanningsvereniging Kindervreugd	Ontspanningsvereniging Kindervreugd	dans
Meer Bewegen Voor Ouderen	Het Brinkhuis	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal de Pijp	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal de Pijp	chi kung 55+
		fitgym 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal de Pijp	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal de Pijp	zelfverdediging
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Die	fitness 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Gerardus Majella	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z.W.C. Nellestein	gymnastiek 60+ (besloten groep)
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Ontmoeting	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Zorgcentrum Groenhof	fitness 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Ontmoetingscentrum Tesla	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Meeuw	fitgym 55+

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Meeuw	gymnastiek voor vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Meeuw	countrylinedancing 55+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sociëteit deTweede Uitleg	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Wooncentrum de Drecht	countrylinedancing 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Wooncentrum de Drecht	fitgym 55+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Wooncentrum de Drecht	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Aker	gymnastiek 65+
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z.W.C. Menno Simons	fitness 55+
		gymnastiek
Marrokaanse Raad Amsterdam Oost	Marrokaanse Raad Amsterdam Oost	sportactiviteit ouderen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Staalmanpark	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal IJburg	conditietraining 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Ketelhuis	sportief wandelen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Paulus	gymnastiek 65+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Dienstencentrum Osdorperhof	fitness 55+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	W.Z.C. Sint Jacob	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Johannes de Dooper	conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Bogt/Westerbeer	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Nieuw Vredenburg	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Vrouw en Vaart	gymnastiek
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Wooncentrum Ravenstein	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Gaasperdam Sporthal	fitgym 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Boomsspijker	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Boomsspijker	thai chi 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Boomsspijker	Conditie, gymnastiek

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Lydia	oriëntaals dansen 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sarphatihuis	Conditie, gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	Pontania	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Serviceflat Torenwijk	gymnastiek 65+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Honingraat	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Stellingwegflat	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Cinetol	yoga 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Woongroep Ithaca	gymnastiek 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Reeel	gymnastiek
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Opgang	country linedancing 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Westerparkschool	conditietraining 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal Van Hogendorphal	gymnastiek voor vrouwen 50+
Meer Bewegen Voor Ouderen	De Koperen Knoop	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Ouderen centrum de Werf	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Centrum 't Plein	gymnastiek 60+
Puur Zuid	Woon- en zorgcentrum Torendael	groepsgymnastiek voor ouderen
Meer Bewegen Voor Ouderen	Speeltuiningebouw de Duinpan	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum de Driehoek	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Waterlandplein	dans 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Huis van de Wijk Waterlandplein	gymnastiek 60+
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	Beatzone	gymnastiek
		conditie
Meer Bewegen Voor Ouderen	WesterdokPoint CoffeCompany	gymnastiek
SCIANDRI sportmanagement	Gymzaal aloysiusschool	fit op leeftijd
Meer Bewegen Voor Ouderen	Wijkgebouw	gymnastiek 60+
Meer Bewegen Voor Ouderen	SV OSKA Bloemenkwartier	gymnastiek 60+

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Gein	countrylinedancing 55+
Meer Bewegen Voor Ouderen	Buurtcentrum Gein	countryline 55+
Zorggroep Amsterdam Oost	Servicepunt 't Hoeckhuys	jazz gym
Meer Bewegen Voor Ouderen	Sporthal Aristos	Conditie, handbal, badminton, tafeltennis
Tai chi chuan studio	Tai Chi Chuan Studio	dans, gymnastiek (sportinstuif 55+)
		tai chi

Tabel B7.5: Sportaanbod voor mensen met een verstandelijke handicap

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	Doelgroep*
Stichting Prisma	Kunstwerkplaats	streetdance conditie fietsen	K
Cordaan	Dagcentrum Buitenveldert	wandelen bewegen	V
Cordaan	De Beemster	fitness	V
Stichting Prisma	Bowling Dani	bowlen	V
Vrienden van Nieuw West	De Heldringschool	divers fietsen	V
Cordaan	De elzen	wandelen	V
Stichting Prisma	Maarten Lutherkerk	volksdansen conditie	V
Stichting Prisma	Life & Kicking	fitness	V
Stichting Prisma	Atletiekbaan Elzenhagen	atletiek	V
Stichting Prisma	Dansschool Eddy Spier	stijldansen	V
Stichting Prisma	Kunstwerkplaats	dans- expressie	V
Stichting Prisma	Sportcomplex Marnix	recreatie zwemmen	V
Stichting Prisma	Speeltuin Vereniging MEO	country Line-dansen gymnastiek voor verstandelijk beperkte	V
Meer Bewegen Voor Ouderen	Nieuw Vredenburg	ouderen	V
Stichting Prisma	Hollandsche Manege	paardensport	V
Stichting Prisma	Buurths de Driehoek	volkdansen	V
Stichting Prisma	Ronald McDonald Centre	zwemmen	V
CTO '70	Sportpark De Hoop	veldvoetbal, G-voetbal	K, V
SC Eendracht '82	Sportpark de Eendracht	veldvoetbal, G-voetbal	K, V
SV Nieuw Sloten	Sportpark Sloten	voetbal	K, V
Hockeyclub Athena	Sportpark Voorland	g-hockey	K, V
AKC Blauw-Wit/Haven FD	AKC Blauw-Wit/Haven FD	korfbal	V

Sportaanbieder	Accommodatie	Type sport	
Stichting Prisma	Ronald McDonald Centre	zaalvoetbal	V
Westsite	Sporthallen Zuid	G-handbal	V
Amsterdam North Stars	Sportpark Tuindorp Oostzaan	Honkbal, softbal	V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	atletiek	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	cycling	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	duiken	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	fitness	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	handboogschieten	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	judo	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	kickboksen	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	klimmen	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	streetdance	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	tennis	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	watersport en spel	K
zwemschool akwaak amsterdam	Ronald McDonald Centre	Zwemmen	K, V
Atletiekvereniging Phanos	Olympisch stadion	Atletiek, hardlooptraining	K, V
TV Tie-Breakers	T.V. Tie-Breakers	tennis	K, V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	voetbal	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	volleybal	K
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	zaalvoetbal	K
Zwemeducatie Reade	Zwembad Sportplaza Mercator	zwemmen	K
Stichting Special Needs Judo Foundation	Alphons Laudyschool	g-judo	K, V
Tennisvereniging Geuzenveld	Sportpark de Eendracht (achter de Aristoshal)	tennis	K, V
Sailability	Watersportcentrum Sloterpas	zeilen	K, V
Sailability	Watersportvereniging de Koenen	zeilen	K, V
Vereniging Paardrijden Amsterdam (VPG)	Prins Willem Alexander Manege	paardensport	K, V
Sportclub Only Friends	Ronald McDonald Centre	handbal	K
Cardio fitness Amsterdam	Cardio fitness Amsterdam	cardiofitness	V

* V = Volwassenen, K= kinderen, V,K = volwassenen en kinderen, Bron: gemeente Amsterdam, januari 2015

Stichting
**Onbeperkt
Sportief**

T 030 659 73 00
E info@onbepertsportief.nl
I www.onbepertsportief.nl